

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra hudební výchovy

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Problematika dětských pěveckých sborů na 1. stupni základní školy

Kristýna Čmakalová

Olomouc 2024

Mgr. Jaromír Synek, Ph.D.

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně, a uvádím všechny prameny a literaturu, kterou jsem při zpracování použila.

V Olomouci dne 16. 4. 2024

.....

podpis

Touto cestou bych ráda poděkovala Mgr. Jaromíru Synkovi, Ph.D. především za odborné vedení, trpělivost, vstřícnost, věcné připomínky, poskytování materiálních podkladů a cenných rad, které mi pomohly při vypracovávání této diplomové práce. Ráda bych také poděkovala všem devíti respondentům za jejich ochotu, pomoc a poskytnutí rozhovorů.

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Kristýna Čmakalová
Katedra:	Katedra hudební výchovy
Vedoucí práce:	Mgr. Jaromír Synek, Ph.D.
Rok obhajoby:	2024

Název práce:	Problematika dětských pěveckých sborů na 1. stupni základní školy
Název v angličtině:	The issue of children's choirs at the 1st level of elementary school
Anotace práce:	Diplomová práce je zaměřena na problematiku dětských pěveckých sborů na 1. stupni základní školy. Teoretická část se prolíná s praktickou. V práci je popsán význam i práce školních pěveckých sborů a jejich specifika. Výzkumná část je vedena metodou rozhovoru s učiteli, kteří působí jako sbormistři.
Klíčová slova:	Dětský pěvecký sbor, sbormistr, zpěv, hlasová výchova, základní škola.
Anotace v angličtině:	The diploma thesis is focused on the issue of children's choirs at the 1st level of elementary school. The theoretical part is intertwined with the practical part. The thesis describes the importance and work of school choirs and their specifics. The research part is conducted by the method of interviewing teachers who act as choirmasters.
Klíčová slova v angličtině:	Children's choir, choirmaster, singing, voice training, elementary school.
Přílohy vázané v práci:	0
Rozsah práce:	84
Jazyk práce:	Český jazyk

OBSAH

ÚVOD	7
1 ŠKOLNÍ PĚVECKÝ SBOR	9
1.1 Estetická výchova.....	9
1.2 Dětský sborový zpěv	10
1.3 Význam školního pěveckého sboru.....	10
2 VÝZKUMNÁ ČÁST	12
2.1 Cíl výzkumného šetření.....	12
2.2 Výběr respondentů	12
2.3 Kvalitativní výzkum	15
2.4 Metody sběru dat.....	15
2.5 Průběh výzkumného šetření	16
2.6 Výsledky a analýza získaných dat.....	17
3 SPECIFIKA DĚTSKÉHO PĚVĚCKÉHO SBORU NA 1. STUPNI ZŠ.....	18
3.1 Založení školního pěveckého sboru	18
3.2 Komunikace s rodiči.....	22
3.3 Kompetence učitele – sbormistra	25
4 PRÁCE S DĚTSKÝM PĚVECKÝM SBOREM.....	32
4.1 Nábor do dětského pěveckého sboru.....	32
4.1.1 Kritéria přijetí	32
4.2 Zkoušky	35
4.2.1 První zkouška	35
4.2.2 Časová dotace zkoušky	36
4.2.3 Struktura zkoušky	38
4.3 Soustředění	41
4.4 Repertoár	44
4.4.1 Výběr písní	45
4.5 Společenská výchova	46
4.6 Koncerty	48
4.6.1 Program	49
4.6.2 Počet koncertů	50
4.7 Mimopěvecké aktivity ŠPS	52
5 HLASOVÁ VÝCHOVA V ŠPS.....	54
5.1 Motivace.....	55

5.2	Držení těla při zpěvu	58
5.3	Dýchání	60
5.4	Dětský hlas a jeho hlasový rozsah.....	62
5.5	Hlasová cvičení a rozezpívání	63
5.6	Výslovnost.....	65
5.7	Hlasová hygiena	66
5.8	Intonační dovednosti	68
5.9	Rytmus	68
5.10	Nácvik písně.....	72
5.10.1	Nácvik jednohlasé písně – nápodobou	73
5.10.2	Nácvik jednohlasé písně – podle notového záznamu	73
5.10.3	Nácvik dvojhlasých a vícehlasých písní.....	74
ZÁVĚR.....		80
SEZNAM ZKRATEK.....		81
LITERÁRNÍ ZDROJE A PRAMENY		82
ROZHOVORY ÚSTNĚ I PÍSEMNĚ SDĚLENÉ.....		84

ÚVOD

„Člověk nemůže zpívat jenom tak, aby někoho potěšil, i kdyby ho měl seberatš, ne, zpěv musí vycházet ze srdce, to říkám pořád, musí tryskat zevnitř, jako když zpívá drozd.“

Samuel Beckett¹

Když mi bylo osm let, naskytla se mi možnost začít navštěvovat Šumperský dětský pěvecký sbor, známý též jako Motýli Šumperk. Tehdy jsem váhala a nevěděla, zda mám v sobě dostatek odvahy vstoupit do neznámého. Nakonec jsem odvalu sebrala a dodnes svého rozhodnutí nelituji. Sbor ve mně probudil lásku ke zpěvu a k hudbě. Díky dětskému pěveckému sboru jsem také poznala nové přátele a zažila mnoho nezapomenutelných zážitků. Členem dětského pěveckého sboru Motýli Šumperk jsem byla do svých osmnácti let. Poté jsem se aktivně zapojovala a stále zapojuji do chodu sborového života. Pomáhám při organizaci koncertů, soustředění, jednodenních i vícedenních zájezdů. Při pohledu na sbor z druhé strany jsem si postupem času začala uvědomovat, že vést dětský pěvecký sbor není jednoduché. Sbormistr musí mít znalosti a dovednosti týkající se hudby, měl by umět motivovat členy sboru, podporovat zpěváky k dodržování morálky, připravit sbor na vystoupení atd. Sbormistr by měl mít také schopnost pracovat a spolupracovat s lidmi, s umělci i se sbormistry a jejich sbory, měl by být vybaven schopností komunikační, schopností plánovat a organizovat práci sboru apod.

Z osobní zkušenosti vím, co obnáší vedení výběrového sboru, ale zajímalo mě, jak se liší od vedení školního pěveckého sboru. Z tohoto důvodu jsem se rozhodla psát diplomovou práci zaměřenou na problematiku dětských pěveckých sborů na 1. stupni základní školy.

Dalším důvodem mého rozhodnutí je to, že sama zvažuji založení a vedení sboru na 1. stupni základní školy. Školní pěvecké sbory umožňují spojit žáky, kteří mají zájem o sborové zpívání. Prostřednictvím zpěvu mohou zpěváci vyjádřit své emoce, kreativitu či se dotknout srdcí svých posluchačů. Společné zpívání přináší dětem radost ze vzájemné spolupráce. Školní pěvecké sbory učí děti trpělivosti, novým dovednostem, disciplíně a práci v týmu. Dokáží vytvořit také jedinečnou atmosféru.

Mé rozhodnutí ovlivnila také možnost nabídnout materiál učitelům základních škol, kteří uvažují, stejně jako já, o založení nebo vedení školního pěveckého sboru na 1. stupni základní školy.

¹ *Myšlenky do kapsy 3*. Olomouc: FIN, 1994, s. 162. ISBN 80-85572-72-8.

Cílem mé práce je na základě odborné literatury a výzkumného šetření získat a ucelit informace týkající se vedení, založení školního pěveckého sboru. Rovněž sumarizovat rady, tipy a doporučení od zkušených sbormistrů, které budou sloužit jako základ pro začínající sbormistry/učitele.

Práce není typicky členěná na teoretickou a praktickou část. V průběhu textu se části střídají a propojují. V první kapitole se věnuji zejména teoretickému vymezení školních pěveckých sborů, kde se dále zaměřuji na estetickou výchovu, na dětský sborový zpěv a na význam školních pěveckých sborů. V druhé kapitole popisuji výzkumné šetření, které jsem provedla metodou rozhovoru. V následující kapitole se zabývám specifiky dětského pěveckého sboru na 1. stupni základní školy týkajícími se založení školního pěveckého sboru, způsobu komunikace s rodiči a kompetencemi, kterými by měl učitel/sbormistr disponovat. Ve čtvrté kapitole se věnuji práci s dětským pěveckým sborem. V rámci této kapitoly charakterizují nábor a podmínky přijetí dětí do školního pěveckého sboru, zkoušky, soustředění, repertoár, společenskou výchovu, koncerty a mimopěvecké aktivity sboru. Poslední kapitola je zaměřena na hlasovou výchovu a její možná úskalí.

1 ŠKOLNÍ PĚVECKÝ SBOR

Pěvecký sbor můžeme definovat jako „[...] *vokální těleso s větším počtem pěvců*.“² Rozlišujeme pěvecké sbory dětské, ženské, mužské a smíšené. Školní pěvecké sbory (dále jen ŠPS) řadíme mezi dětské sbory, které vznikají a působí na školách. Jsou sestaveny z žáků, kteří projeví zájem o sborový zpěv.³

Na 1. stupni základní školy (dále jen ZŠ) se se ŠPS setkáme nejčastěji v podobě zájmového školního pěveckého kroužku. Žáci ZŠ tak mají možnost využít smysluplně svůj volný čas a rozvíjet své hudební schopnosti. Ve většině případů jsou do ŠPS přijaty děti, které projeví zájem. Výběrem dětí prochází jen zřídka. Obvykle na ně nejsou kladeny žádné požadavky týkající se zpěvního hlasu. Sbormistr umožní vstup do ŠPS každému dítěti, které projeví zájem o sborový zpěv.⁴ Se ŠPS na 1. stupni ZŠ se můžeme setkat i v podobě nepovinného předmětu nazvaného sborový zpěv.⁵

1.1 Estetická výchova

Estetická výchova je jednou z nepostradatelných složek výchovy. Přírozeně proniká do naší společnosti, a tedy i do školství. Na 1. stupni ZŠ je nejvíce patrná v předmětech, jako je výtvarná výchova a hudební výchova. Prvky estetické výchovy však můžeme uplatnit i v jiných vyučovacích předmětech. Jednou z nejefektivnějších forem estetické výchovy je sborový zpěv.⁶

Hlavní cíle estetické výchovy:

1. Zaměřit se na celkové emoční vnímání kultury.
2. Obeznámit se s národními a světovými uměleckými díly a jejich autory v rámci vývoje umění.
3. Prohlubovat tvořivý potenciál ve všech oblastech umění.

² VRKOČOVÁ, Ludmila. *Slovníček základních hudebních pojmů*. 4. vyd. Praha: L. Vrkočová, 2005. ISBN 80-901611-3-8.

³ FEDOR, Viliam a VRCHOTOVÁ-PÁTOVÁ, Jarmila. *Sborový zpěv a řízení sboru: pro dálkově studující na IP*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1962, s. 13-15.

⁴ STAŠEK, Čestmír. *Pěvecký soubor na ZDŠ*. Comenium musicum, 5. Praha: Supraphon, 1967, s. 9.

⁵ HAMAN, Jaroslav a SKOPAL, Jiří. *Práce s dětským pěveckým sborem na prvním stupni základní školy*. 2., upr. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2007, s. 6. ISBN 978-80-7041-009-7.

⁶ Tamtéž: s. 5.

4. Rozvíjet osobnost ve všech stránkách s důrazem na morální hodnoty.⁷

1.2 Dětský sborový zpěv

Sborový zpěv je kolektivní záležitostí. U dětí má významný vliv na rozvoj jejich hudebních schopností a dovedností. Nabízí dětem seznámení s vyjadřovacími a sdělovacími hudebními komunikačními prostředky a jejich poznávání. Díky sborovému zpěvu se dítě učí nejen vnímat hudbu, ale i ji adekvátním způsobem hodnotit. Zpěv pokládáme za nejpřirozenější hudební činnost. Prostřednictvím zpěvu mají děti možnost proniknout do jednotlivých písní a skladeb. Ty ovlivňují jejich prožívání a citový, estetický a etický zážitek z hudby. Pomocí sborového zpěvu formujeme u dětí kladný vztah k přírodě a ke společnosti. Podílí se i na rozvoji jejich vztahu k životu.⁸

Sborový zpěv je ovlivněn také prostředím. Dítě, které se už od nejútlejšího věku setkává s hudbou a vyrůstá i v pěvecky příznivém prostředí, se snáze sborovému zpěvu naučí. Hudebně příznivé prostředí probouzí u dětí zájem, pozornost, touhu i vůli věnovat se zpěvu i hudbě.⁹

Dle názoru Aleny Tiché „[...] *sborové zpívání vyžaduje souhru a disciplínu a nikdy by nemělo potlačit individuální prožitek, a tím i hlasový a osobnostní rozvoj každého jednotlivého dítěte.*“¹⁰

1.3 Význam školního pěveckého sboru

Smyslem ŠPS je působit na oblast výchovy a rozvíjet dovednosti a znalosti dětí. V rámci výchovy se zaměřuje na morální jednání, aktivní využívání volného času, setkávání se s krásami umění a jejich pochopení. K výchovné činnosti dochází jak uvnitř sboru (výchovným působením sbormistra nebo členů ŠPS), tak i vně (působení na myšlení a emoce posluchačů). Na oblast výchovy navazuje zpěv, který „[...] *v tomto případě není účelem, ale prostředkem*

⁷ HAMAN, Jaroslav a SKOPAL, Jiří. *Práce s dětským pěveckým sborem na prvním stupni základní školy*. 2., upr. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2007, s. 5. ISBN 978-80-7041-009-7.

⁸ Tamtéž: s. 5.

⁹ LÝSEK, František. *Dětský sborový zpěv*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1958, s. 16-17.

¹⁰ TICHÁ, Alena. *Hlasová výchova v dětském sboru prostřednictvím her a motivací*. Praha: Národní informační a poradenské středisko pro kulturu, 2004, s. 10. ISBN 80-706-8186-1.

*k obohacení duševního života.*¹¹ Cílem bude tzv. „*přirozený dětský interpret*“, který interpretuje skladatelovy a básníkovy nálady a umocňuje je svými radostnými a smutnými pocity. Zpěv nabízí také hudební vzdělání jak v praktické, tak v teoretické rovině. Rozsah teoretického vzdělání by měl odpovídat potřebám dětí navštěvující ŠPS. Za nejpodstatnější znak ŠPS však pokládáme to, že se jedná o práci kolektivní. Sbormistr musí každého jedince naučit odpovědnosti vůči sborovému kolektivu a přesvědčit sbor o tom, že všichni směřují ke společnému cíli.¹²

¹¹ STAŠEK, Čestmír. *Pěvecký soubor na ZDŠ. Comenium musicum*, 5. Praha: Supraphon, 1967, s. 7.

¹² Tamtéž: s. 7.

2 VÝZKUMNÁ ČÁST

2.1 Cíl výzkumného šetření

Hlavním cílem výzkumu diplomové práce je získat a ucelit informace z praxe spojené se založením a vedením ŠPS na 1. stupni ZŠ, získané poznatky analyzovat, vzájemně komparovat a vymezit rozdíly mezi nimi.

Dílčí cíle:

- Identifikovat podmínky provozu ŠPS a spolupráce se ZŠ a rodiči.
- Rozklíčovat potřebné kompetence učitele/sbornистра ŠPS.
- Popsat harmonogram zkoušek, soustředění a veřejných vystoupení.
- Zjistit způsob vedení ŠPS a specifikovat práci s jeho členy.
- Získat a shrnout rady, tipy a doporučení od zkušených sbornistrů, které budou sloužit jako základ pro začínající sbornistry/učitele.

2.2 Výběr respondentů

Kritérium pro výběr respondentů:

- Učitel ZŠ, který má přímou zkušenost s vedením ŠPS na 1. stupni ZŠ.

Respondenti a ŠPS

1. Petr Lukáš – ŠPS Klubíčko a Loučňáček z Loučné nad Desnou

Mgr. Petr Lukáš vystudoval matematiku a fyziku. Je ředitelem ZŠ a MŠ v Loučné nad Desnou a sbornistrem ŠPS Klubíčko a Loučňáček. Oddělení Klubíčko navštěvují žáci od první do čtvrté třídy. Hlavní školní sbor Loučňáček navštěvují žáci od páté do deváté třídy. ŠPS byl založen v roce 1989. Na jeho vedení se podílí i sbornistryně Mgr. Věra Lukášová a Mgr. Hana Svatoňová.¹³

¹³ LUKÁŠ, Petr, sbornistr ŠPS Klubíčko a Loučňáček [ústní sdělení]. Loučná nad Desnou, 10. 3. 2023.

2. Marie Foglová – ŠPS Jabloňka Základní školy Jamenská v Jablonném nad Orlicí

Mgr. Marie Foglová vystudovala matematiku, zeměpis a občanskou výchovu. Momentálně je sbormistryní Podorlického ŠPS na ZŠ Jamenská v Jablonném nad Orlicí, který působí na 2. stupni ZŠ. Taktéž vypomáhá jako sbormistryně v přípravném ŠPS Jabloňka, který působí na 1. stupni ZŠ. ŠPS Jabloňka byl založen v roce 1989 a Podorlický ŠPS v roce 1946.¹⁴

3. Irena Francová – ŠPS Jabloňka Základní školy Jamenská v Jablonném nad Orlicí

PaedDr. Irena Francová vystudovala obor učitelství pro 1. stupně ZŠ + Hv. Je zakladatelkou a bývalou sbormistryní ŠPS Jabloňka při ZŠ Jamenská v Jablonném nad Orlicí. V roce 2007 převzala po sbormistrovi Jaroslavu Hamanovi Podorlický ŠPS, který navštěvují žáci 2. stupně ZŠ Jamenská v Jablonném nad Orlicí. Sbory vedla do roku 2018.¹⁵

4. Gabriela Kovářová – ŠPS Plamínek z Holešova

Mgr. Gabriela Kovářová vystudovala obor učitelství pro 1. stupeň ZŠ. Je zakladatelkou a sbormistryní ŠPS Plamínek z Holešova, který je zřízen při 3. Základní škole. Navštěvují ho žáci od druhé do páté třídy. ŠPS byl založen v roce 2002. Na vedení sboru se podílí také Mgr. Lenka Hýžová.¹⁶

5. Daniela Vrajobá – ŠPS při ZŠ Olomouc, Mozartova 48

Mgr. Daniela Vrajobá vystudovala obor učitelství pro 1. stupně ZŠ. Je bývalou sbormistryní ŠPS při ZŠ Olomouc, Mozartova 48, který založila a vedla tři roky. Byl určen pro žáky 1. stupně ZŠ. V současné době je sbormistryní přípravných oddělení dětského pěveckého sboru Campanella Olomouc. Vede oddělení Broučci (předškolní děti) a Berunky (děti prvních až třetích tříd).¹⁷

¹⁴ FOGLOVÁ, Marie, sbormistryně ŠPS Jabloňka [ústní sdělení]. Šumperk, 18. 3. 2023.

¹⁵ FRANCOVÁ, Irena, bývalá sbormistryně ŠPS Jabloňka [pisemné sdělení]. 30. 3. 2023.

¹⁶ KOVÁŘOVÁ, Gabriela, sbormistryně ŠPS Plamínek z Holešova [ústní sdělení]. Šumperk, 19. 3. 2023.

¹⁷ VRAJOBÁ, Daniela, bývala sbormistryně ŠPS a současná sbormistryně dětského pěveckého sboru Campanella [ústní sdělení]. Olomouc, 5. 4. 2023.

6. Lenka Pohanková – ŠPS Slavík a Slaviček ze Zábřehu

Mgr. Lenka Pohanková vystudovala anglický jazyk. Je sbormistryní ŠPS Slaviček, který působí při 3. ZŠ Zábřeh. Navštěvují ho žáci prvních a druhých tříd. Vypomáhá také v oddělení Slavík, které navštěvují žáci od třetí do sedmé třídy. ŠPS Slavík byl založen v roce 1970. Přípravné oddělení ŠPS Slaviček bylo založeno v roce 1986. V době natáčení rozhovoru vedla ŠPS prvním rokem.¹⁸

7. Ivana Kleinová a Šárka Tolochová – ŠPS Mini Domino, Sluníčka, Cvrčci a Domino při ZŠ Ilji Hurníka v Opavě

PaedDr. Ivana Kleinová vystudovala češtinu a hudební výchovu. Je zakladatelkou a sbormistryní ŠPS při ZŠ Ilji Hurníka v Opavě. V současné době vede oddělení Cvrčků, které je určeno pro žáky čtvrtých a pátých tříd. Na druhém stupni vede hlavní ŠPS Domino. Mgr. Šárka Tolochová vystudovala češtinu, hudební výchovu a anglický jazyk. Je sbormistryní oddělení Mini Domino, které je určeno pro předškolní děti a žáky prvních tříd. Vede také oddělení Sluníčka, které je určeno pro žáky druhých a třetích tříd. Sbor Domino byl založen v roce 1993, sbor Cvrčci v roce 1988, sbor Sluníčka v roce 1944 a sbor Mini Domino v roce 2017.¹⁹

8. Pavla Zerzáňová – ŠPS Ptáčata a Ptáčátka ZŠ Šumperk

Mgr. Pavla Zerzáňová vystudovala sólový zpěv na konzervatoři a obor učitelství pro 1. stupeň ZŠ. Je sbormistryní obou oddělení ŠPS, který funguje při 6. ZŠ v Šumperku. Oddělení Ptáčátka je učeno pro žáky prvních a druhých tříd. Oddělení Ptáčata pro žáky od třetí do deváté třídy. Sbor byl založen v roce 2002.²⁰

¹⁸ POHANKOVÁ, Lenka, sbormistryně ŠPS Slavík a Slaviček [pisemné sdělení]. 27. 3. 2023.

¹⁹ KLEINOVÁ, Ivana a TOLOCHOVÁ, Šárka, sbormistryně ŠPS Mini Domino, Sluníčka, Cvrčci a Domino při ZŠ Ilji Hurníka v Opavě [ústní sdělení]. 12. 5. 2023.

²⁰ ZERZÁŇOVÁ, Pavla, sbormistryně ŠPS Ptáčata a Ptáčátka [ústní sdělení]. Šumperk, 18. 5. 2023.

2.3 Kvalitativní výzkum

Na základě tématu diplomové práce bylo zvoleno kvalitativní výzkumné šetření. Na začátku výzkumu je nutné zvolit téma a určit základní výzkumné otázky. Jednotlivé otázky můžeme během výzkumu a sběru dat měnit a doplňovat. Z tohoto důvodu je kvalitativní přístup často považován za pružný typ výzkumu. Výzkumník se v průběhu výzkumného šetření setkává a seznamuje s novými lidmi. Výzkumné šetření zahrnuje také práci přímo v terénu. V kvalitativním výzkumu probíhá sběr dat a jejich analýza současně a v delším časovém rozmezí.²¹

2.4 Metody sběru dat

Pro práci byla zvolena metoda hloubkového rozhovoru (interview). Jedná se o nejčastější používanou metodu sběru dat v kvalitativním výzkumu. Hloubkový rozhovor můžeme definovat jako „[...] *nestandardizované dotazování jednoho účastníka výzkumu zpravidla jedním badatelem pomocí několika otevřených otázek*“.²²

Vedení rozhovoru vyžaduje citlivost, dovednost, koncentraci, disciplínu a interpersonální porozumění. Je potřeba uskutečnit řadu rozhodnutí týkajících se obsahu, formy a pořadí otázek. Dále je potřeba promyslet možnou délku rozhovoru. Je nutné věnovat zvláštní pozornost začátku a konci rozhovoru. Na začátku dotazování je nutné zajistit souhlas se záznamem rozhovoru a získat důvěru, prolomit psychické bariéry. Na konci rozhovoru můžeme získat ještě další důležité informace.²³

Hloubkový rozhovor má dva hlavní typy:

- a) Polostrukturovaný rozhovor – vychází z předem vytvořeného seznamu témat a otázek.
- b) Nestrukturovaný/narativní rozhovor – může být vytvořen na jediné předem připravené otázce a dále se badatel dotazuje zkoumaného účastníka na základě jeho poskytnutých informací.²⁴

²¹ HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 4., přepracované a rozšířené vydání. Praha: Portál, 2016, s. 46. ISBN 978-80-262-0982-9.

²² ŠVARÍČEK, Roman a ŠEĐOVÁ, Klára. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007, s. 159. ISBN 978-80-7367-313-0.

²³ HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 4., přepracované a rozšířené vydání. Praha: Portál, 2016, s. 170-171. ISBN 978-80-262-0982-9.

²⁴ ŠVARÍČEK, Roman a ŠEĐOVÁ, Klára. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007, s. 160. ISBN 978-80-7367-313-0.

Pro výzkumné šetření byl zvolen polostrukturovaný rozhovor s formou otevřených otázek. Jednotlivé otázky byly tvořeny v souladu s osnovou diplomové práce. Při formulaci otázek bylo dbáno na jejich srozumitelnost a jednoznačnost. Kromě vedoucího diplomové práce byla konečná podoba otázek konzultována i se sbormistryní Šumperského dětského sboru Helenou Stojaníkovou.

2.5 Průběh výzkumného šetření

Kvalitativní výzkumné šetření probíhalo u sbormistrů a sbormistryň ŠPS z Olomouckého, Zlínského, Moravskoslezského a Pardubického kraje. Pro výběr respondentů byla rozhodující jejich přímá zkušenost s vedením či založením ŠPS. Rozhodující bylo také, zda jsou učiteli na ZŠ. Potenciální respondenti byli kontaktováni telefonicky, elektronickou poštou nebo při osobním setkání. Během komunikace s vybranými respondenty jim byl sdělen název diplomové práce, cíl a účel našeho setkání.

Pro výzkumné šetření byl zvolen polostrukturovaný rozhovor. Tento typ rozhovoru je efektivní k získání zkušeností, názorů a poznatků od dotazovaných. Zároveň je možné pokládat respondentům doplňující otázky, vyplývající z kontextu rozhovoru. Délka rozhovoru byla přizpůsobena otevřenosti respondenta. Rozhovory probíhaly osobně, po telefonu nebo písemnou formou dle potřeb a časových možností respondentů. Před začátkem rozhovoru byl zajištěn souhlas respondentů se zvukovým záznamem.

Jméno respondenta výzkumu	Forma poskytnutí rozhovoru	Místo poskytnutí osobního rozhovoru
Petr Lukáš	osobní setkání	Loučná nad Desnou
Marie Foglová	osobní setkání	Šumperk
Irena Francová	písemně	—
Gabriela Kovářová	osobní setkání	Šumperk
Daniela Vraňová	osobní setkání	Olomouc
Lenka Pohanková	písemně	—
Ivana Kleinová Šárka Toločová	telefonicky	—
Pavla Zeržánová	osobní setkání	Šumperk

Výpovědi respondentů byly nahrávány na záznamník v telefonu. Audiozáznamy byly následně přepsány do psané podoby, aby bylo možné provést následnou analýzu získaných dat.

2.6 Výsledky a analýza získaných dat

Výpovědi respondentů byly postupně analyzovány, vzájemně porovnávány a byly mezi nimi vymezovány jednotlivé rozdíly. Výsledné poznatky byly uceleny.

Jednotlivé výzkumné otázky odpovídají jednotlivým tématům diplomové práce. U jednotlivých témat je nejprve uveden teoretický rámec, který čerpá z odborné literatury (Stašek, Tichá, Haman, Skopal atd.). Na teoretický rámec navazují výpovědi respondentů, které obsahují osobní zkušenosti sbormistrů a sbormistryň ŠPS. Pod jednotlivými výpověďmi se nachází i vyhodnocení jednotlivých výzkumných otázek.

3 SPECIFIKA DĚTSKÉHO PĚVĚCKÉHO SBORU NA 1. STUPNI ZŠ

3.1 Založení školního pěveckého sboru

Zásadní předpokladem pro založení ŠPS je učitel/sbormistr, který se zajímá nejen o dětský sborový zpěv, ale i o samotné děti. S tím souvisí taktéž přesvědčení sbormistra, že chce ŠPS založit, a získání dostatečného množství informací, jak sbor založit. Myšlenku o založení sboru musí dostat do povědomí nejen žáků, ale i vedení školy, rodičů a vyučujících ostatních tříd.²⁵

V praxi ovšem nemusí být ŠPS založen pouze z vlastní vůle a zájmu učitele. Vliv na vznik sboru může mít přání ředitele školy či touha místních orgánů získat reprezentanta města či vesnice.²⁶

Pokud se učitel rozhodne založit ŠPS je nutné, aby si před začátkem školního roku důkladně promyslel časovou dotaci pro zkoušky a svůj návrh prodiskutoval s ředitelem školy a zaměstnancem školy, který má na starost rozvrh. Výhodné je ustanovit den a čas zkoušek stejný i pro následující roky, protože nejen vedení a zaměstnanci školy, ale i žáci, jejich rodiče a ostatní zájmové útvary v místě vědí, že ŠPS má např. zkoušky úterní odpoledne. Pokud se čas a den zkoušek stane určitou tradicí, usnadňuje rodičům organizování a plánování volnočasových aktivit jejich dětí na další roky. Dalším důležitým bodem je zajistit odpovídající místnost pro zkoušky. Zpočátku postačí prostornější třída nebo místnost s hudebním vybavením a nejlépe s dostupným pianinem. V dnešní době lze pianino nahradit elektronickými nástroji. Dle osvědčení je vhodné sbor posadit do půlkruhu a vytvořit několik řad dle počtu dětí s dostatečnými rozestupy. Takové uspořádání umožňuje dětem větší volnost, vzájemný kontakt se sbormistrem a zároveň nevyvolává v dětech představu vyučování, kdy sedí za lavicemi.²⁷

Čestmír Stašek uvádí, že k nejpodstatnějším úkolům založení sboru patří:

- Zamyšlení se nad posláním a cílem budoucího sboru.
- Zabezpečení vhodné místnosti s dostupným klavírem.

²⁵ HAMAN, Jaroslav a SKOPAL, Jiří. *Práce s dětským pěveckým sborem na prvním stupni základní školy*. 2., upr. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2007, s. 6. ISBN 978-80-7041-009-7.

²⁶ STAŠEK, Čestmír. *ABC začínajícího sbormistra: Receptář ve čtyřiceti bodech*. Praha: Supraphon, 1981, s. 10.

²⁷ HAMAN, Jaroslav a SKOPAL, Jiří. *Práce s dětským pěveckým sborem na prvním stupni základní školy*. 2., upr. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2007, s. 7-8. ISBN 978-80-7041-009-7.

- Vymezení časového rozvrhu zkoušek (s ohledem na dopravní možnosti u venkovských škol).
- Zajištění potřebných materiálů sloužících k výuce zpěvu (notová tabule, notové archy, tiskárna apod.).²⁸

Výzkumná otázka: Jaké podmínky musíte splnit, abyste mohli provozovat sbor na škole?

Petr Lukáš uvádí, že jednou z možností je zavedení ŠPS jako zájmové činnosti pro děti. Důležitá je rovněž podpora od vedení školy, od zřizovatele a rodičů. Podmínkou je taktéž to, že škola poskytne ŠPS zázemí s potřebnou materiální výbavou.²⁹

Marie Foglová uvádí, že ředitel školy žádné podmínky pro provozování ŠPS neklade. Je rád, že sbor na škole funguje. Zároveň je velice otevřený vůči potřebám sboru a podporuje sbor v jeho činnosti. Sboru je rovněž umožněn vstup do prostor hudebny, kde probíhají zkoušky. Na finanční podpoře se včetně školy podílí i zřizovatel (tj. město) a menší obnos peněz dostává sbor od Sdružení rodičů, přátel a dětí školy. Jelikož má sbor určitou tradici a škola i město chce, aby se ŠPS i nadále udržel, mají zkoušky sboru sbormistři v úvazku. Sbor je zaveden jako nepovinný předmět.³⁰

Irena Francová uvádí, že sbor jako pěvecký kroužek založila po domluvě s ředitelem školy. Byl potřebný zájem dětí, rodičů, ochota spolupráce s učiteli na škole, s městem apod. V pozdějších letech se z kroužku stal nepovinný předmět na škole.³¹

Gabriela Kovářová uvádí, že vedení školy jim žádné podmínky neklade. V době vzniku sboru přišla za ředitelkou školy s prosbou o založení pěveckého kroužku. Ta jí bez jakýkoliv podmínek vyhověla a poskytla jí podporu. Přestože se během let několikrát vystříдалo vedení školy, sbormistryně uvádí, že podpory se jim dostává do dnešního dne. Škola jim poskytuje prostor pro zkoušky sboru a zajišťuje potřebné materiální podmínky. V dnešní době ŠPS Plamínek nefunguje na škole jako zájmová činnost dětí (pěvecký kroužek), ale je zaveden jako nepovinný předmět.³²

Daniela Vraiová uvádí, že sbor na škole založila na zakázku pana ředitele jako pěvecký kroužek. Zároveň zdůraznila, že v tehdejší době o to měla zájem a přišlo jí to smysluplné.³³

²⁸ STAŠEK, Čestmír. *Pěvecký soubor na ZDŠ. Comenium musicum*, 5. Praha: Supraphon, 1967, s. 16-17.

²⁹ LUKÁŠ, Petr, sbormistr ŠPS Klubičko a Loučňáček [ústní sdělení]. Loučná nad Desnou, 10. 3. 2023.

³⁰ FOGLOVÁ, Marie, sbormistryně ŠPS Jabloňka [ústní sdělení]. Šumperk, 18. 3. 2023.

³¹ FRANCOVÁ, Irena, bývalá sbormistryně ŠPS Jabloňka [písemné sdělení], 30. 3. 2023.

³² KOVÁŘOVÁ, Gabriela, sbormistryně ŠPS Plamínek z Holešova [ústní sdělení]. Šumperk, 19. 3. 2023.

³³ VRAJOVÁ, Daniela, bývalá sbormistryně ŠPS a současná sbormistryně dětského pěveckého sboru Campanella [ústní sdělení]. Olomouc, 5. 4. 2023.

Lenka Pohanková vede ŠPS necelý rok. Zavedený sbor převzala po sbormistrovi Karolu Ozorovském a z prvních dojmů si není vědoma žádných specifických podmínek, které by měl sbor dodržovat. Oddělení Slaviček funguje jako pěvecký kroužek ZŠ a oddělení Slavík je vedený jako školní klub.³⁴

Ivana Kleinová uvádí, že podmínky před 30 lety, kdy sbor zakládala, byly zcela jiné. V tehdejší době byla jejich škola vedena jako ZŠ s rozšířeným vyučováním hudební výchovy a sbor založila na základě oslovení panem ředitelem. Dnes jsou klasická ZŠ bez rozšířené hudební výchovy a sbor je vedený jako volitelný předmět. Rozhovor doplnila sbormistryně Šárka Tolochová, která před 6 lety založila přípravné oddělení Mini Domino. Založila ho na vlastní popud po domluvě s vedením školy. Sbor je veden jako pěvecký kroužek.³⁵

Pavla Zerzáňová uvádí, že jedinou podmínkou je, že ŠPS musí mít z důvodu financování minimálně 12 členů. Sbor je veden na ZŠ jako kroužek a je zpoplatněn částkou 150 korun za každý měsíc stejně jako ostatní kroužky na škole.³⁶

Vyhodnocení výzkumné otázky

Respondenti uvádí, s výjimkou 1 respondenta, že vedení školy jim neukládá žádné specifické podmínky pro to, aby mohli vést sbor na ZŠ. 1 respondent uvádí, že ZŠ jim ukládá jedinou podmínkou pro vedení ŠPS, a to, že musí mít minimálně 12 členů z důvodů financování. 2 respondenti založili sbory na základě přání vedení školy. Naopak 3 respondenti založili sbory z vlastního zájmu po domluvě s vedením školy. 1 respondent uvádí, že ŠPS převzal po jiném sbormistrovi. ŠPS jsou na jednotlivých školách vedeny jako pěvecké kroužky (uvádí 4 respondenti), nepovinné předměty (uvádí 3 respondenti) anebo volitelné předměty (uvádí 1 respondent).

Většina respondentů se shodla, že jim ZŠ specifické podmínky pro vedení ŠPS neukládá. Jedinou podmínku, kterou uvádí 1 respondent, je minimální počet členů z důvodu financování. Někteří sbormistři zakládali sbory na přání vedení školy, zatímco jiní sbor převzali anebo založili z vlastní iniciativy. ŠPS jsou zpravidla vedeny jako pěvecké kroužky, nepovinné předměty nebo volitelné předměty.

³⁴ POHANKOVÁ, Lenka, sbormistryně ŠPS Slavík a Slaviček [pisemné sdělení]. 27. 3. 2023.

³⁵ KLEINOVÁ, Ivana a TOLOCHOVÁ, Šárka, sbormistryně ŠPS Mini Domino, Slunička, Cvrčci a Domino při ZŠ Ilji Hurníka v Opavě [ústní sdělení]. 12. 5. 2023.

³⁶ ZERZÁŇOVÁ, Pavla, sbormistryně ŠPS Ptáčata a Ptáčátka [ústní sdělení]. Šumperk, 18. 5. 2023.

Výzkumná otázka: Jak spolupracujete se školou?

Petr Lukáš uvádí, že si se školou vychází velmi vstříc. Škola podporuje činnost ŠPS a poskytuje mu zázemí pro zkoušení. Zkušebna je v místě školní hudebny a je vybavena nejrůznějšími hudebními nástroji. ZŠ umožňuje sboru přístup do zkušebny podle jejich potřeb.³⁷

Marie Foglová poukazuje na to, že škola již netrvá na tom, aby ŠPS vystupoval na každé akci, jak tomu bylo dříve. Spolupráce mezi školou a ŠPS je úzká s tím, že všechno záleží na tom, jak se mezi sebou domluví. Nikdo ze zaměstnanců a vedení školy jim neklade žádné bariéry. Tolerance mezi učiteli a sborem funguje.³⁸

Irena Francová uvádí, že od počátku byla spolupráce ve škole velmi dobrá. Kolegové sbormistři, učitelé i vedení školy byli sboru nakloněni.³⁹

Gabriela Kovářová uvádí, že spolupráce je velice úzká. Škola a učitelé vycházejí ŠPS vstříc. Vyučující pomáhají sboru např. při tvoření sborníku, plakátů, organizaci a další. Škola poskytuje sboru zázemí. Současně sbor velmi podporuje.⁴⁰

Daniela Vrajová uvádí negativní zkušenost, kdy spolupráce mezi sborem a školou neprobíhala. Jedním z problému bylo, že pěvecký kroužek nebyl zpoplatněn a tím docházelo k tomu, že děti spíše nechodily, než chodily. Daniela Vrajová přiznává, že bylo složité udržet dostatek dětí ve sboru. Nízké počty dětí a nedostatečná docházka do sboru se odrážely na prezentaci sboru při vystoupeních, kterých rovněž bylo pomálu. Dle názoru Daniely Vrajové „[...] *člověk s pěti, šesti dětmi sbor neudělá*“. Druhým problémem bylo, že škola neměla dostatek finančních prostředků, aby sbor mohla podpořit.⁴¹

Lenka Pohanková uvádí, že spolupráce je velmi úzká. Jednotlivá oddělení jsou vedena jako kroužek a školní klub v rámci ZŠ. Škola taktéž poskytuje sboru zkušební prostory, které jsou v místě vybavené hudebny.⁴²

Ivana Kleinová uvádí, že za těch 30 let vedení sboru se toho dost změnilo. Jediné, co zůstalo stejné, je, že je sbor stále na škole. Šárka Tolochová dodává, že současně fungují jako zájmový útvar Střediska volného času (dále jen SVC) v Opavě. Přestože by škola ráda poskytla sboru určité finanční prostředky, má jich nedostatek. Obě kolegyně mají osvědčené, že všechny mimoškolní aktivity jsou organizovány a částečně financovány přes SVC, protože

³⁷ LUKÁŠ, Petr, sbormistr ŠPS Klubíčko a Loučňáček [ústní sdělení]. Loučná nad Desnou, 10. 3. 2023.

³⁸ FOGLOVÁ, Marie, sbormistryně ŠPS Jabloňka [ústní sdělení]. Šumperk, 18. 3. 2023.

³⁹ FRANCOVÁ, Irena, bývalá sbormistryně ŠPS Jabloňka [písemné sdělení]. 30. 3. 2023.

⁴⁰ KOVÁŘOVÁ, Gabriela, sbormistryně ŠPS Plamínek z Holešova [ústní sdělení]. Šumperk, 19. 3. 2023.

⁴¹ VRAJOVÁ, Daniela, bývalá sbormistryně ŠPS a současná sbormistryně dětského pěveckého sboru Campanella [ústní sdělení]. Olomouc, 5. 4. 2023.

⁴² POHANKOVÁ, Lenka, sbormistryně ŠPS Slavič a Slaviček [písemné sdělení]. 27. 3. 2023.

v rámci ZŠ by si takové výdaje nemohli dovolit. Rovněž zmiňují kolegyni, která jim pomáhá s organizačními záležitostmi. Velice oceňují její pomoc. Škola taktéž poskytuje sboru zkušební prostory.⁴³

Pavla Zerzáňová uvádí, že spolupráce je velmi dobrá. Pan ředitel si velmi zakládá na tom, že škola má ŠPS, a vychází mu vstříc. Stejná vstřícnost přichází i od ostatních učitelů, kteří uvolňují děti na sborové akce a chodí je i podpořit. ŠPS reprezentuje školu téměř na všech školních akcích. Škola poskytuje sboru zkušební prostory.⁴⁴

Vyhodnocení výzkumné otázky

Respondenti s výjimkou 1 respondenta se shodují na tom, že jim vedení školy vychází vstříc a vyjadřuje jim podporu. Taktéž jim poskytuje zkušební místnosti, které jsou umístěny ve vybavených hudebních učebnách. Respondenti se také shodují na tom, že jim ostatní učitelé vycházejí vstříc v rámci sborových akcí anebo že se přímo zapojují do organizačních činností sboru. Z jejich strany dochází rovněž k podpoře a vzájemné toleranci. 1 respondent uvádí, že ředitel školy vyžaduje, aby sbor účinkoval, a tak reprezentoval ZŠ téměř na každé akci školy, zatímco jiný respondent tvrdí, že na jejich škole tomu už tak zdaleka není. 3 respondenti upozorňují na nedostatek financí pro ŠPS v rámci školy. 1 respondent rovněž poukazuje na to, že je těžké udržet sbor, když není podporován od vedení školy.

Většina respondentů uvádí kladný postoj vedení školy k ŠPS a podporu ze strany ostatních učitelů. Někteří sbormistři upozorňují na nedostatek finančních prostředků pro ŠPS a na obtížnost udržení ŠPS bez podpory vedení školy.

3.2 Komunikace s rodiči

Komunikace mezi rodiči a sbormistrem je zásadní. V dnešní době je tato komunikace snadnější vzhledem k vývoji různých elektronických zařízení (počítače, mobilní telefony, tiskárny, e-maily apod.). Další možností pro komunikaci je umístění nástěnky v prostoru školy. Je vhodné, aby sbormistr projednal a promyslel s vedením školy kam nástěnku umístit. Nástěnka musí být v patřičné výšce, aby si děti mohly přečíst, zapsat či vyfotit informace týkající se ŠPS. Informace na nástěnce musí být aktuální a zvýrazněné, aby děti věděly,

⁴³ KLEINOVÁ, Ivana a TOLOCHOVÁ, Šárka, sbormistryně ŠPS Mini Domino, Sluníčka, Cvrčci a Domino při ZŠ Ilji Hurníka v Opavě [ústní sdělení]. 12. 5. 2023.

⁴⁴ ZERZÁŇOVÁ, Pavla, sbormistryně ŠPS Ptáčata a Ptáčátka [ústní sdělení]. Šumperk, 18. 5. 2023.

jaké informace mají doma předat rodičům. Pro nejnižší ročníky je nutné psát podrobné informace na rozdíl od čtvrtých a pátých ročníků, kde si jsou schopny děti více zapamatovat.⁴⁵

Výzkumná otázka: Jakým způsobem komunikujete s rodiči? (e-mail, schůzky, telefonicky, ...)

Petr Lukáš uvádí, že pro komunikaci s rodiči využívají několik cest. Jednou z nich je interní komunikační systém školy (tzv. Bakaláři). Dále zmiňuje webové stránky, kde vyvěšují potřebné informace, jako je např. čas a den zkoušky, základní informace ke koncertům. Kromě toho rozdávají dětem tištěné informace s návratkou, aby měli ošetřené, že rodiče vědí, kam jejich děti jedou, s kým jedou a co tam budou dělat. S rodiči se scházejí i osobně při různých příležitostech, jako jsou např. koncerty, anebo v rámci rodičovských schůzek. Poslední cestou je Google účet, kde mají děti dostupné noty, doprovody aj.⁴⁶

Marie Foglová uvádí, že nejčastěji využívají lístečky s informací a návratkou, kde rodiče zaškrtnou „*souhlasím, nesouhlasím, zúčastním se, nezúčastním se*“. Rovněž zmiňuje, že občas používají kanály KOMENS nebo Teams. Pokud by rodiče chtěli naopak kontaktovat sbormistra, mají od samého začátku dostupné sbormistrovo telefonní číslo.⁴⁷

Irena Francová uvádí, že dříve komunikovali s rodiči hlavně písemně – lístečky s informacemi, případně telefonicky anebo osobně na koncertech.⁴⁸

Gabriela Kovářová uvádí, že na začátku školního roku rozdávají dětem přihlášky s návratkou, kde mají základní informace o sboru včetně telefonního kontaktu a e-mailové adresy. Využívají i osobních setkání s rodiči, a to především v rámci třídních schůzek. Nejvíce sbormistryně komunikuje s rodiči telefonicky, e-mailem anebo dopisem s informacemi a návratkou.⁴⁹

Daniela Vrajová uvádí, že před více než 10 lety využívala ve ŠPS informace na lístečku, kdy děti donesly zpět návratky podepsané od rodičů. Zmínila, že v dnešní době by využívala školní systémy jako př. EduCity nebo jiné systémy elektronické žákovské.⁵⁰

⁴⁵ HAMAN, Jaroslav a SKOPAL, Jiří. *Práce s dětským pěveckým sborem na prvním stupni základní školy*. 2., upr. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2007, s. 81. ISBN 978-80-7041-009-7.

⁴⁶ LUKÁŠ, Petr, sbormistr ŠPS Klubičko a Loučňáček [ústní sdělení]. Loučná nad Desnou, 10. 3. 2023.

⁴⁷ FOGLOVÁ, Marie, sbormistryně ŠPS Jablonka [ústní sdělení]. Šumperk, 18. 3. 2023.

⁴⁸ FRANCOVÁ, Irena, bývalá sbormistryně ŠPS Jablonka [písemné sdělení]. 30. 3. 2023.

⁴⁹ KOVÁŘOVÁ, Gabriela, sbormistryně ŠPS Plamínek z Holešova [ústní sdělení]. Šumperk, 19. 3. 2023.

⁵⁰ VRAJOVÁ, Daniela, bývalá sbormistryně ŠPS a současná sbormistryně dětského pěveckého sboru Campanella [ústní sdělení]. Olomouc, 5. 4. 2023.

Lenka Pohanková komunikuje s rodiči nejčastěji e-mailem. Pokud je potřeba vyřešit něco akutního, využívá telefonickou komunikaci.⁵¹

Ivana Kleinová a Šárka Tolochová využívají ke komunikaci Bakaláře (školní informační systém), kam posílají informace rodičům. Před každou akcí rozdávají dětem návratky s podrobnými informacemi. Děti je s podpisem a telefonním číslem rodičů vrátí zpět sbormistrovi. Sbornistryně hledaly i další možnosti komunikace (např. elektronicky), ale nejvíce osvědčené a nejbezpečnější jsou dle jejich názorů návratky.⁵²

Pavla Zerzáňová uvádí, že využívají školní webové stránky, kde mají rodiče odkaz přímo na sborové stránky. Kromě akcí, tam vyvěšují občas i noty. Dále komunikují s rodiči pomocí sborového e-mailu nebo elektronické žákovské, která je všem žákům dostupná. Informace o akcích jsou umístěny i na sborové nástěnce přímo ve škole. Sbornistryně má osvědčené, že je nejlepší komunikovat přes elektronickou žákovskou, protože si to velká většina rodičů přečte na rozdíl od webových stránek.⁵³

Vyhodnocení výzkumné otázky

Na základě výpovědí respondentů mají v dnešní době všichni rodiče telefonní kontakt a e-mailovou adresu na sbormistry. Před rozvinutím digitální komunikace se přednostně využíval systém návratek. Návratky jsou využívány hojně i dnes, protože dle názorů 2 respondentů jsou nejbezpečnější, protože uvádí podpis jednoho z rodičů či jiného zákonného zástupce dítěte. 2 respondenti zmiňují školní a sborové webové stránky. Dle názoru 1 respondenta je lepší komunikovat přes elektronickou žákovskou knížku, protože většina rodičů školní webové stránky nečte. K dalším interním komunikačním systémům, pomocí nichž dochází ke komunikaci s rodiči, patří např. Bakaláři, EduCity, KOMENS, Teams nebo Google účet. Jednou z dalších možností je zveřejnění informací na školní nástěnce umístěnou v prostorách školy. Dále zmiňují respondenti variantu osobního setkání při různých sborových příležitostech či na třídních schůzkách školy.

Přestože nám dnešní doba přináší nejrůznější možnosti komunikace, většina respondentů přednostně podporuje systém návratek. Pokud žáci přinesou návratku podepsanou od rodičů, má sbormistr jistotu a důkaz, že byl rodič informován. Výhodou je, že si obsah

⁵¹ POHANKOVÁ, Lenka, sbornistryně ŠPS Slavík a Slaviček [pisemné sdělení]. 27. 3. 2023.

⁵² KLEINOVÁ, Ivana a TOLOCHOVÁ, Šárka, sbornistryně ŠPS Mini Domino, Slunička, Cvrčci a Domino při ZŠ Ilji Hurníka v Opavě [ústní sdělení]. 12. 5. 2023.

⁵³ ZERZÁŇOVÁ, Pavla, sbornistryně ŠPS Ptáčata a Ptáčátka [ústní sdělení]. Šumperk, 18. 5. 2023.

návratky může rovnou přečíst i samotné dítě. Vhodné je využívat i elektronickou formu komunikace, jak uvádí respondenti.

3.3 Kompetence učitele – sbormistra

Na ŠPS má vliv vedoucí osoba – sbormistr, kterou ve školním prostředí zastává nejčastěji vyučující učitel. Vztah mezi učitelem a žáky v rámci školního vyučování se prolíná a ovlivňuje zásadně práci ve ŠPS. Znalost osobností žáků a jejich dovedností ulehčuje učiteli práci. Učitel – sbormistr by měl mít stále na paměti, že je nutné rozlišovat práci ve sboru od školního vyučování.⁵⁴

Sbormistr musí dbát na spokojenost a radost dětí. Musí také vnímat děti jako rovnocenné, inspirující a spolupracující partnery, kterým bude naslouchat. Dalším úkolem sbormistra je budování vzájemné důvěry a stanovení hranic přísnosti a náročnosti. Pokud sbormistr tuto tenkou hranici překročí, může u dětí vyvolat pocity strachu, nervozity a neklidu. To, jak se sbormistr prezentuje před dětmi, jaká z něj vyzařuje energie, to se promítne i do celkového výrazu interpretovaných skladeb. Výhodou pro učitele, který se připravuje na práci se ŠPS, je vlastní sborová zkušenost, ze které může čerpat a inspirovat se.⁵⁵

Dále by měl mít sbormistr schopnosti organizační. Jedná se nejen o založení sboru, přijímání dětí, zajištění zkušební místnosti, vedení zkoušky, ale i o organizaci mimopěveckých činností (výlety, zájezdy, společenské hry, společné návštěvy koncertů a dalších kulturních akcí...), zajištění veřejných činností sboru a finančních prostředků, udržování vztahů s jinými sbory, vytvoření a realizace plánů aj.⁵⁶ Základním požadavkem je však, aby sbormistr měl základní hudební vzdělání (ovládal pěvecké techniky, dirigentská gesta, měl tvůrčí fantazii a přehled o skladbách odpovídajících věku a úrovni sboru, rozuměl notovému zápisu, ...). Nejde ani opomenout, že sbormistr musí být vzorem pro děti.⁵⁷

Zakladatel a již zesnulý sbormistr Šumperského dětského sboru Alois Motýl prohlásil, že „*Sbormistr dětského sboru by především měl být dobrým člověkem. Ale slovo dobrý*

⁵⁴ STAŠEK, Čestmír. *Pěvecký soubor na ZDŠ*. Comenium musicum, 5. Praha: Supraphon, 1967, s. 13.

⁵⁵ HAMAN, Jaroslav a SKOPAL, Jiří. *Práce s dětským pěveckým sborem na prvním stupni základní školy*. 2., upr. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2007, s. 21-22. ISBN 978-80-7041-009-7.

⁵⁶ STAŠEK, Čestmír. *Pěvecký soubor na ZDŠ*. Comenium musicum, 5. Praha: Supraphon, 1967, s. 14-15.

⁵⁷ LÝSEK, František. *Dětský sborový zpěv*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1958, s. 114-116.

neznamená jen hodný. To jistě také, ale spíše spravedlivý, chápající, velkorysý. Musí se umět tvářit přísně, když by se nejraději rozesmál, a usmívat se, když s ním právě cloumá zlost.“⁵⁸

Výzkumná otázka: Jaké kompetence by měl mít učitel/sbormistr, který vede dětský pěvecký sbor na škole?

Petr Lukáš uvedl s úsměvem „[...] všechny, a ještě něco na víc“. V rámci rozhovoru se analogicky věnoval klíčovým kompetencím, které jsou definovány v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání (RVP ZV) a Školním vzdělávacím programem (ŠVP). Jako první se zabývá kompetencemi k učení. Dle jeho slov se člověk celý život učí s dětmi nejen po stránce odborné, ale i po stránce lidské. Dále zmiňuje, že ve ŠPS se naskytne spousta krásných situací, které člověka určitým způsobem posunou výš. Petr Lukáš zároveň doporučuje ostatním sbormistrům, že pokud mají možnost, ať navštíví jiný sbor, sbormistra či festival, kde můžou získat odlišný náhled a inspiraci tím, jak to funguje jinde. Toto doporučení podpořil slovy: „*Sbormistrovská tlupa je našťěstí taková dobrá nasákavá skupina, která si tyhle zkušenosti je ochotná sdělovat a vyměňovat.*“ Následně se věnuje kompetencím k řešení problémů, kam řadí především organizační schopnost sbormistra (např. jak naložit s financemi, jak zorganizovat činnost, aby měl děti pohromadě, ...) Pokračuje kompetencemi sociálními a personálními. Uvádí, že sbory jsou jednou z mála možností, která nabízí dětem společnou činnost. V tomto případě nejde o nejlepší výkon, ale o to, že ten krásný výkon je výsledkem spolupráce. Závěrem této otázky sděluje: „*Já si myslím, že pokud chce sbormistr dělat s dětmi od samého začátku, tak je naprosto nezbytné a důležité, aby svoje ambice neprosazoval na úkor dětí. Aby je odložil, protože nemá smysl děti tlačit do výkonu, který nejsou schopny podat. Máme dlouhá léta takovou myšlenku, že pokud zařídíme, aby ty děti byly spolu rády, tak se i ta muzika ráda dostaví. Myslím si, že to je jedna z nejdůležitějších věcí. Další věc, která je potřebná, když dokážeme mít nadhled a pochopení. Ne vždycky se věci vyvinou tak, aby byly jednoduché, a ty děti žijí taky v nejrůznějších a mnohdy nezáviděníhodných podmínkách. Dost často je vidět, že ten sbor, pokud je to tam dobře přátelsky nastavené, tak je pro ně obrovské útočiště. Myslím si, že by sbormistři měli mít na paměti, že je pro děti velmi důležité vytvořit bezpečné místo, kde se nebudou muset bát, že se jim někdo bude smát nebo že jim někdo bude ubližovat. Ono se to potom pozná, na těch skupinách sborových dětí, že jsou to velmi spolehlivé party a je s nimi krásná spolupráce.*

⁵⁸ HAMAN, Jaroslav a SKOPAL, Jiří. *Práce s dětským pěveckým sborem na prvním stupni základní školy*. 2., upr. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2007, s. 21. ISBN 978-80-7041-009-7.

Hodně záleží na tom, jestli v tom sbormistrovi najdou i takovou nějakou životní oporu anebo jestli je to pro ně jenom člověk, který jim hraje a předzpěvuje nebo je organizuje.“⁵⁹

Marie Foglová uvádí, že by sbormistr měl mít nadšení pro hudbu všech směrů a své nadšení umět přenést na děti a přivést je tak do sboru. Rovněž zmiňuje, že na 1. stupni ZŠ je sbormistryně tzv. „kvočnou“ (mámou), která vede děti k tomu, jak by měly vystupovat navenek, jak se mají chovat v cizím prostředí, co obnáší vystupování, ... Dle názoru Marie Foglové je sbormistr „[...] *psycholog, rodič a je zrovna úplně všechno*“.⁶⁰

Irena Francová uvádí, že je výhodné, pokud je sbormistr učitelem hudební výchovy nebo praktikující hudebník. Za důležité považuje, aby sbormistr byl nadšenec, který nebude litovat svého osobního volna.⁶¹

Gabriela Kovářová uvádí, že sbormistr musí být člověk, kterého ho to baví, projeví zapálení a ochotu věnovat této náročné práci dostatek času. Zároveň by měl mít zájem se vzdělávat, umět hrát na hudební nástroje dle potřeby, komunikovat, spolupracovat a být schopen dělat kompromisy.⁶²

Daniela Vrajová uvádí, že sbormistr musí být trpělivý a musí si umět otipovat děti, které se do sboru přihlásily. Buď si vybere jednodušší a líbivější repertoár a bude cílit na to, aby to děti bavilo (např. udělá hezkou besídku pro rodiče) anebo si vybere náročnější skladby a bude chtít pěvecký sbor, který vykazuje hudební schopnosti a dovednosti. Daniela Vrajová upozorňuje na to, že pokud bude sbormistr příliš ambiciózní a náročný, může se stát, že děti nápor nevydrží nebo je zpívání přestane bavit a sbor následně opustí.⁶³

Lenka Pohanková uvádí, že sbormistr musí dokázat komunikovat s žáky, rodiči a vedením školy. To vše je nutné pro to, aby sbor mohl vzniknout a fungovat. Dále zmiňuje, že je nutné zvládnout základní administrativu a mít organizační schopnosti. Na pravidelných zkouškách musí sbormistr zvládnout základy sbormistrovství, správného dýchání a zpěvu, hru na hudební nástroj při nácvičku a rozezpívání, organizaci času a nácvičku, mít kreativní nápady a laskavý přístup v jednání s celou skupinou dětí apod.⁶⁴

Ivana Kleinová a Šárka Tolochová uvádí, že je výhodné, pokud má učitel vystudovanou hudební výchovu nebo pokud zpíval ve sboru. V rámci vedení sboru může potom čerpat

⁵⁹ LUKÁŠ, Petr, sbormistr ŠPS Klubičko a Loučňáček [ústní sdělení]. Loučná nad Desnou, 10. 3. 2023.

⁶⁰ FOGLOVÁ, Marie, sbormistryně ŠPS Jabloňka [ústní sdělení]. Šumperk, 18. 3. 2023.

⁶¹ FRANCOVÁ, Irena, bývalá sbormistryně ŠPS Jabloňka [písemné sdělení]. 30. 3. 2023.

⁶² KOVÁŘOVÁ, Gabriela, sbormistryně ŠPS Plamínek z Holešova [ústní sdělení]. Šumperk, 19. 3. 2023.

⁶³ VRAJOVÁ, Daniela, bývalá sbormistryně ŠPS a současná sbormistryně dětského pěveckého sboru Campanella [ústní sdělení]. Olomouc, 5. 4. 2023.

⁶⁴ POHANKOVÁ, Lenka, sbormistryně ŠPS Slavič a Slaviček [písemné sdělení]. 27. 3. 2023.

ze získaných zkušeností. Sbormistryně doporučují, aby jak začínající, tak zkušení sbormistři jezdili na semináře, kde můžou nasbírat spoustu inspirace.⁶⁵

Pavla Zerzáňová uvádí, že sbormistr by měl mít především hlasovou průpravu, aby dětem neničil hlas. Musí být trochu muzikant a rozumět zpěvnímu hlasu. Pavla Zerzáňová upozorňuje, že pokud tomu tak není, tak pak sbor velmi často zpívá po vzoru sbormistra. Rovněž sděluje, že není podstatné, aby uměl hrát sbormistr na klavír nebo na housle, pokud má korepetitora.⁶⁶

Vyhodnocení výzkumné otázky

4 respondenti se shodují na tom, že je důležité, aby sbormistr byl zapálený pro svou roli a zároveň dokázal probudit zájem a nadšení u dětí. 2 respondenti zmiňují, že každý sbormistr musí počítat s tím, že sboru obětuje mnoho svého osobního času. 1 respondent tvrdí, že sbormistr by měl ovládat základy sbormistrovství, správného dýchání, zpěvu a hry na hudební nástroj při nácvičku písni a rozezpívání. 1 respondent upozorňuje na to, že je nutné, aby sbormistr rozuměl zpěvnímu hlasu. Pokud tomu tak není, velmi často se stává, že sbormistr poškozují dětem hlas. 2 respondenti vyzdvihují výhodu hudebního vzdělání nebo zkušenost zpěvu ve sboru. Dle názoru 1 respondenta je při výběru repertoáru nutné dbát na věk a úroveň sboru. Jestliže bude sbormistr příliš ambiciózní a repertoár příliš obtížný, může docházet k odchodu dětí ze sboru. Respondenti neopomíjejí vlastnosti, jako je trpělivost, komunikativnost a schopnost spolupracovat. Stejně tak poukazují na organizační schopnosti, které jsou nutné pro založení a vedení sboru. Dle názoru 1 respondenta by měl být sbormistr vzorem pro děti, které by v něm měly rovněž nacházet životní oporu. 3 respondenti poukazují také na schopnost učit se, a to především od ostatních.

Respondenti uvádí řadu kompetencí, kterými by měl sbormistr disponovat. Vyzdvihují schopnost probudit nadšení u dětí a obětovat svůj osobní čas pro ŠPS. Dále zmiňují důležitost ovládnutí základů sbormistrovství, správného dýchání, zpěvu a porozumění zpěvnímu hlasu. Hudební vzdělání nebo zkušenosti se zpěvem ve sboru jsou pro sbormistry velkou výhodou. Další důležité vlastnosti sbormistra jsou trpělivost, komunikativnost, schopnost spolupracovat a organizační schopnosti. Sbornistr by měl být také vzorem pro děti a být ochoten učit se od ostatních.

⁶⁵ KLEINOVÁ, Ivana a TOLOCHOVÁ, Šárka, sbormistryně ŠPS Mini Domino, Sluníčka, Cvrčci a Domino při ZŠ Ilji Hurníka v Opavě [ústní sdělení]. 12. 5. 2023.

⁶⁶ ZERZÁŇOVÁ, Pavla, sbormistryně ŠPS Ptáčata a Ptáčátka [ústní sdělení]. Šumperk, 18. 5. 2023.

Výzkumná otázka: Co je součástí práce sbormistra?

Petr Lukáš uvádí, že je to práce velmi rozmanitá, která zahrnuje manažerskou, pracovní a uměleckou činnost. Sbornistr by se měl věnovat výběru a přípravě písní. U sbornistra, který vede ŠPS se nepředpokládá, že bude schopen zvládnout nacvičit kvalitně složité partitury apod. Tento předpoklad se týká výběrových sborů. U ŠPS musí sbornistr najít vhodný repertoár, který zvládnou jak děti, tak on sám. Dále se musí zaměřit na fungování sboru. Měl by mít povědomí o tom, s jakou skupinou dětí se setkává, např. co které dítě baví, jaké má zájmy, v čem vyniká, jak se chová. Na jednu stranu si sbornistr musí udržet lidskou přirozenou autoritu, na druhou stranu musí mít u dětí důvěru. Pokud sbornistr vede ŠPS sám, je zahrnutý dalšími organizačními a manažerskými povinnostmi. Petr Lukáš je toho názoru, že záleží na každém sbornistrovi, jak si svoji práci zorganizuje a jestli požádá o pomoc rodiče, kolegy, sponzory nebo zřizovatele.⁶⁷

Marie Foglová uvádí, že na sbornistrovi je výběr zpěváků, výběr písní, plánování koncertů, zajištění dopravy, zajištění odměn pro děti a psaní zpráv o proběhlých událostech. Práci sbornistra může být i psaní kroniky s fotodokumentací nebo psaní vlastních písní či dalších hlasů. Marie Foglová má osvědčené, když financování ŠPS má na starost účetní ZŠ.⁶⁸

Irena Francová uvádí, že sbornistr má na starost péči o ŠPS, přípravu a obstarání nového repertoáru, organizaci akcí (např. dát vědět korepetitorce, rodičům, škole, řidiči autobusu, domluvit dozory, výzdobu, dary, fotografa, pozvánky), zhodnocení proběhlých událostí, péči o finance, kroje, kroniku. Sbornistr musí taktéž udržovat kontakty s jinými sbory, sbornistry, hlídat výročí, hledat spolupracovníky a oceňovat je i děti. Irena Francová v rámci rozhovoru uvedla, že těch starostí je mnohem více.⁶⁹

Gabriela Kovářová uvádí, že součástí práce sbornistra je vytvoření ročního plánu, protože se od něj odvíjejí další aktivity. Součástí je rovněž výběr repertoáru, který je závislý na schopnostech dětí navštěvujících ŠPS, a příprava materiálů, textů apod. Sbornistr si musí před každou zkouškou rozmyslet, co se bude zpívat a na co se zaměří, vytvořit si určitou přípravu. Pokud se blíží koncert, je potřeba nachystat plakáty, pozvánky a připravit prostor v ZŠ. Vhodné je mít pomocníky.⁷⁰

Daniela Vrajová uvádí, že nejdůležitější prací sbornistra je nadchnout děti do sborového zpívání a případně i jejich rodiče. Rodiče dětí navštěvujících 1. stupeň ZŠ mají

⁶⁷ LUKÁŠ, Petr, sbornistr ŠPS Klubičko a Loučňáček [ústní sdělení]. Loučná nad Desnou, 10. 3. 2023.

⁶⁸ FOGLOVÁ, Marie, sbornistryně ŠPS Jabloňka [ústní sdělení]. Šumperk, 18. 3. 2023.

⁶⁹ FRANCOVÁ, Irena, bývalá sbornistryně ŠPS Jabloňka [písemné sdělení]. 30. 3. 2023.

⁷⁰ KOVÁŘOVÁ, Gabriela, sbornistryně ŠPS Plamínek z Holešova [ústní sdělení]. Šumperk, 19. 3. 2023.

významný podíl na jejich zájmech. Sbormistr by měl organizovat i mimopěvecké aktivity (např. procházky, výlety), aby se zvyšovala soudržnost dětí ve ŠPS. Zásadní je také vhodný výběr písní, který není pro sbormistra jednoduchý.⁷¹

Lenka Pohanková uvádí, že sbormistr se musí zaměřit na výběr repertoáru, na nácvik a vedení sborového zpěvu, sestavení programu na koncert, na komunikaci s žáky, rodiči a vedením školy. Součástí jeho práce je i zvládnutí základní administrativy a využití jeho organizačních schopností v rámci uspořádání koncertu či jiných akcí.⁷²

Ivana Kleinová a Šárka Tolochová uvádí, že součástí práce sbormistra je výběr repertoáru, jeho nácvik, účast na kurzech a festivalech, poznávání další tvorby. Sbormistryně doporučují účast na dirigentských kurzech, které mohou být nejen pro začínající sbormistryně inspirující.⁷³

Pavla Zerzáňová uvádí, že součástí práce sbormistra je příprava nejenom repertoáru, ale i příprava soustředění, zájezdů, aby to bylo pro děti zajímavé, protože ŠPS není jenom o zpívání. Dle názoru Pavly Zerzáňové nemůže sbormistr dělat všechno. Měl by se věnovat především programu a tomu, aby děti byly správně pěvecky vedeny. Doporučuje najít si spolupracovníka, který sbormistrovi pomůže s organizací akcí (např. zajistí autobus a řidiče, stravování, program). Důležitá je komunikace mezi sbormistrem a jeho spolupracovníky. Sbormistr by měl mít chuť dětem něco předat, protože ony to převezmou a předají dál.⁷⁴

Vyhodnocení výzkumné otázky

Z rozhovorů vyplývá, že práce sbormistra je velmi různorodá. Všichni respondenti se shodují, že součástí práce sbormistra je především vedení ŠPS, tedy výběr vhodného repertoáru, jeho nácvik a správné pěvecké vedení. 5 respondentů vyzdvihuje význam spolupracovníků, kteří sboru pomáhají v rámci organizace, administrativy či financí. Dle názoru 1 respondenta je důležitá komunikace mezi sbormistrem a jeho spolupracovníky. Sbormistr by měl mít povědomí o tom, co se děje nejen ve ŠPS, ale i kolem něj. 2 respondenti uvádí, že součástí může být i psaní kroniky jako důležité listiny pro uchování sborové historie. 1 respondent poukazuje na organizaci mimopěveckých aktivit (např. procházky, výlety), které slouží k utužování sborového kolektivu. 2 respondenti uvádí, že podstatná je účast na kurzech,

⁷¹ VRAJOVÁ, Daniela, bývala sbormistryně ŠPS a současná sbormistryně dětského pěveckého sboru Campanella [ústní sdělení]. Olomouc, 5. 4. 2023.

⁷² POHANKOVÁ, Lenka, sbormistryně ŠPS Slavík a Slaviček [pisemné sdělení]. 27. 3. 2023.

⁷³ KLEINOVÁ, Ivana a TOLOCHOVÁ, Šárka, sbormistryně ŠPS Mini Domino, Slunička, Cvrčci a Domino při ZŠ Ilji Hurníka v Opavě [ústní sdělení]. 12. 5. 2023.

⁷⁴ ZERZÁŇOVÁ, Pavla, sbormistryně ŠPS Ptáčata a Ptáčátka [ústní sdělení]. Šumperk, 18. 5. 2023.

které jsou inspirativní a posunují sbormistra v jeho práci. 1 respondent uvádí, že součástí práce každého sbormistra by mělo být vytvoření ročního plánu. 1 respondent poukazuje na to, že se sbormistr může dostat do nejrozmanitějších situací, které musí umět vyřešit. Stejný respondent upozorňuje také na důležitost poznávání jednotlivých dětí ve ŠPS.

Dle názorů respondentů práce sbormistra obnáší zejména vedení ŠPS, výběr a nacvik repertoáru a pěvecké vedení. Za důležité pokládají také komunikaci a spolupráci mezi sbormistrem a spolupracovníky, organizaci mimopěveckých aktivit a účast na kurzech. Sbormistr by měl mít také přehled o dění ve ŠPS i kolem něj, poznávat jednotlivé členy ŠPS a umět řešit různorodé situace. Respondenti zmiňují také psaní kroniky anebo tvorbu ročního plánu.

4 PRÁCE S DĚTSKÝM PĚVECKÝM SBOREM

4.1 Nábor do dětského pěveckého sboru

Před samotným nábořem dětí do ŠPS by měly být poskytnuty informace o tom, že bude založen dětský pěvecký sbor, kdy a kde budou probíhat zkoušky, jaká budou kritéria pro přijetí a jaká bude jeho hlavní pracovní náplň.⁷⁵

Informace o nábořu do ŠPS mohou být vyvěšeny na školní nástěnce nebo vyhlášeny školním rozhlasem. Tyto klasické formy nábořu však bývají málo účinné. Většina dětí nezačne navštěvovat ŠPS ze zájmu o sborový zpěv. Vyplývá to z předpokladu, že některé děti termín a význam sborového zpěvu neznají a tím pádem nevědí, co mají od ŠPS očekávat.⁷⁶

Úspěšnost nábořu je závislá na způsobech, jakými budeme zájemce do ŠPS získávat. Je tedy na sbormistrovi, do jaké míry zapojí svoji fantazii. Důležité je probudit nenápadnou činnost u dětí zájem o zpěv. Vše musí být podmíněno základními podmínkami školy. Stejně tak si musí sbormistr dávat pozor na velké množství slibů, které nemůže splnit. Děti díky planým slibům do sboru sice naláká, ale posléze je může ztratit. Sbormistr musí dětem předkládat pouze to, co je reálně uskutečnitelné.⁷⁷

4.1.1 Kritéria přijetí

Jednotlivá kritéria pro přijetí se liší na základě typu sboru. Pro ŠPS je typické, že přijímají všechny děti, které projeví zájem o sborový zpěv. Nedochozí tedy k zjišťování pěveckých dovedností, jako je tomu u výběrových sborů. Význam má pouze v případě, pokud chce sbormistr zjistit, jaké děti do sboru přijímá. Pomůže mu to vytvořit si představu o tom, s jakými dětmi bude pracovat. Čestmír Stašek uvádí, že jediným kritériem pro přijetí do ŠPS je zdravý hlas. Při nábořu necháme dítě zazpívat libovolnou zpěvnou píseň ve střední poloze, přičemž pozorně posloucháme, zda v hlase neuslyšíme stopy šelestu. Pokud ano, pozveme dítě na přezkoušení za týden nebo čtrnáct dní. Šelesty mohou být způsobeny nemocemi jako je např. nachlazení, rýma, kašel..., a ty po uzdravení zmizí. Jestliže šelesty i po určité době stále

⁷⁵ STAŠEK, Čestmír. *Pěvecký soubor na ZDŠ*. Comenium musicum, 5. Praha: Supraphon, 1967, s. 16.

⁷⁶ HAMAN, Jaroslav a SKOPAL, Jiří. *Práce s dětským pěveckým sborem na prvním stupni základní školy*. 2., upr. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2007, s. 8. ISBN 978-80-7041-009-7.

⁷⁷ STAŠEK, Čestmír. *Pěvecký soubor na ZDŠ*. Comenium musicum, 5. Praha: Supraphon, 1967, s.17-18.

přetrvávají, může se jednat o hlasové onemocnění. Na základě zjištění je sbormistr povinen rodičům doporučit návštěvu odborného lékaře.⁷⁸

Výzkumná otázka: Podle jakých kritérií vybíráte žáky do sboru?

Petr Lukáš uvádí, že děti do ŠPS nevybírají. Nemají žádné přijímačky a ani neposuzují jejich hudební talent. Děti mají možnost kdykoliv přijít a odejít. Jedinou podmínkou přijetí do sboru je, aby o tom byli informováni rodiče dětí. Petr Lukáš říká: „*Neděláme zásadně výběr, spíš děláme kroky k tomu, aby se to dítě dostalo do skupiny mezi ostatní děti. Dětem, které to potřebují, dopřáváme individuální výuku.*“⁷⁹

Marie Foglová uvádí, že zájemce, kteří mají chuť navštěvovat ŠPS, podrobují zkoušce. Ta probíhá následovně:

1. Dítě zazpívá libovolnou píseň, která je mu dobře známá.
2. Dítě zazpívá zvolenou píseň v zadané tónině.
3. Sbornistr zazpívá pár tónů a dítě je po něm zopakuje.
4. Sbornistr vytleská rytmus a dítě ho zopakuje.

Na základě výsledků jednotlivých částí zkoušky sbornistryně posuzuje, jaké má dítě hudební vlohy. Výsledky ovšem nemají vliv na to, jestli se dítě přijme do sboru, nebo ne. Zkouška slouží především pro sbornistryni, aby si udělala představu o tom, s jakými dětmi bude pracovat. Do sboru berou i hodně „*slaboučké*“ děti, aby jim dali šanci zlepšit se a začlenit se do kolektivu.⁸⁰

Irena Francová uvádí, že děti zazpívaly píseň vlastního výběru. Následovala rytmická a intonační ozvěna. V potaz brala i doporučení učitelů vyučujících hudební výchovu. Důležitý byl především zájem dítěte a jeho rodičů.⁸¹

Gabriela Kovářová uvádí, že berou všechny děti, které mají zájem chodit do ŠPS. Pokud se přihlásí příliš mnoho dětí, snaží se vyzkoušet alespoň rytmické cítění a na základě toho přijmou dítě do ŠPS.⁸²

Daniela Vrajová uvádí, že pokud sbornistr zakládá nový sbor na škole, nemůže si děti vybírat. Vezme děti, které přijdou se zájmem a chutí zpívat ve ŠPS. Daniela Vrajová je toho

⁷⁸ STAŠEK, Čestmír. *ABC začínajícího sbornistra: Receptář ve čtyřiceti bodech*. Praha: Supraphon, 1981, s. 20.

⁷⁹ LUKÁŠ, Petr, sbornistr ŠPS Klubičko a Loučňáček [ústní sdělení]. Loučná nad Desnou, 10. 3. 2023.

⁸⁰ FOGLOVÁ, Marie, sbornistryně ŠPS Jabloňka [ústní sdělení]. Šumperk, 18. 3. 2023.

⁸¹ FRANCOVÁ, Irena, bývalá sbornistryně ŠPS Jabloňka [písemné sdělení]. 30. 3. 2023.

⁸² KOVÁŘOVÁ, Gabriela, sbornistryně ŠPS Plamínek z Holešova [ústní sdělení]. Šumperk, 19. 3. 2023.

názoru, že v dnešní době je těžké získat děti do začínajícího kroužku. Hlavním důvodem je, že škola disponuje velkou nabídkou jiných kroužků.⁸³

Lenka Pohanková uvádí, že děti do ŠPS nevybírají podle žádných kritérií. Vezmou děti, které se do sboru přihlásí a které mají o sborový zpěv zájem.⁸⁴

Ivana Kleinová a Šárka Tolochová uvádí, že kritériem je chování dítěte a to, že dítě není zcela amuzikální. Žádná další kritéria přijetí nestanovují. Snaží se vzít všechny děti, které se přihlásí. Sbormistryně věří, že všechny děti se dají rozezpívat. Ivana Kleinová uvádí, že dříve děti musely podstoupit talentové zkoušky, aby byly přijaty do hudební třídy na školu s rozšířenou hudební výchovou. Všechny děti, které byly v hudební třídě, navštěvovaly ŠPS povinně.⁸⁵

Pavla Zerzáňová uvádí, že děti nevybírá. Kdo přijde, toho vezme. Nikdy se nedostala do situace, kdy by řekla dítěti, že nebude chodit do ŠPS. S úsměvem dodává: „*Já si myslím, že jsem tady kritérium já. Kdo mě vydýchá, ten vydrží.*“⁸⁶

Vyhodnocení výzkumné otázky

Všichni respondenti se shodují na tom, že při náboru zpravidla nevybírají děti do ŠPS na základě jejich hudebních schopností a dovedností. Pokud je ve ŠPS dostatek volných míst, vezmou všechny děti, které mají zájem a chuť zpívat. 1 respondent uvádí, že děti zkouší z rytmického cítění pouze ve výjimečných případech, a to při velkém zájmu a nedostatku volných míst ve ŠPS. 2 respondenti uvádí, že berou v potaz chování a amuzikálnost dětí. 1 respondent při náboru dětí přezkušuje. Ovšem výsledky nemají vliv na přijetí či nepřijetí do ŠPS. Slouží pouze pro zjištění hudebnosti dětí.

Všichni respondenti uvádějí a shodují se, že při náboru do ŠPS zpravidla neprocházejí děti výběrovým řízením. ŠPS by měly nabídnout možnost všem dětem, které mají chuť a zájem zpívat, navštěvovat sbor. ŠPS by neměly brát ohled na to, zda dítě zpívat umí nebo neumí. Tím jsou výjimečné a rozdílné od výběrových dětských pěveckých sborů.

⁸³ VRAJOVÁ, Daniela, bývala sbormistryně ŠPS a současná sbormistryně dětského pěveckého sboru Campanella [ústní sdělení]. Olomouc, 5. 4. 2023.

⁸⁴ POHANKOVÁ, Lenka, sbormistryně ŠPS Slavík a Slaviček [pisemné sdělení]. 27. 3. 2023.

⁸⁵ KLEINOVÁ, Ivana a TOLOCHOVÁ, Šárka, sbormistryně ŠPS Mini Domino, Slunička, Cvrčci a Domino při ZŠ Ilji Hurníka v Opavě [ústní sdělení]. 12. 5. 2023.

⁸⁶ ZERZÁŇOVÁ, Pavla, sbormistryně ŠPS Ptáčata a Ptáčátka [ústní sdělení]. Šumperk, 18. 5. 2023.

4.2 Zkoušky

4.2.1 První zkouška

První zkouška vznikajícího ŠPS předpokládá obzvláště poctivě vypracovanou přípravu. Zájem a chuť zpívat jsou jedním z důvodů příchodu dětí do sboru.⁸⁷ Na základě této skutečnosti se zkouška začíná zpěvem 2–3 písní, o kterých můžeme předpokládat, že jsou dětem známé. Počáteční tón písně zazní hned po uvítání a zahájení první zkoušky. Sbormistr se musí především zaměřit na to, aby děti zpívaly s chutí, od srdce a dobrou náladou. Cílem je, aby děti ztratily ostych, adaptovaly se v neznámém prostředí a vytvořily si pozitivní vztah k práci ve ŠPS.⁸⁸ Vzhledem k tomu, že děti začínají zpívat jednohlasé písně, není nutné je hned po příchodu rozdělovat do více hlasů. Sbormistr rozděluje děti do jednotlivých hlasů po třech až čtyřech měsících, kdy zná hlasový rozsah všech členů sboru, barvu hlasu, harmonické a tonální citění zpěváků.⁸⁹

Dle názoru Čestmíra Staška následuje po úvodním zazpívání 2–3 písní (sbormistr nechá děti zazpívat písně tak, jak plynou, bez upozorňování na chyby) přesvědčení dětí, že přestože si umějí s radostí zazpívat, objevují se v jejich zpěvném projevu nedostatky, které se pokusí v rámci navštěvování ŠPS odstranit. Hlavním cílem je tedy nacvičit nejen nové písně, ale i zdokonalovat pěvecké dovednosti a hudebně naukové znalosti. Sbormistr svůj výrok o nedostacích musí prokázat. Vybere vhodnou píseň s drobnými rytmickými, artikulačními, intonačními či jinými problematickými aspekty a při zpěvu děti upozorňuje na jednotlivé chyby zastavením písně.⁹⁰ Důraz je kladen na upozornění a vysvětlení chyby. Cílem není odstranit veškeré nedostatky, pouze poukázat na počet chyb, které se mohou objevit v běžných písních a upozornit na pozoruhodnou práci, která je ve sboru čeká. První zkouška je ukončena nácvikem nové písně, kde jsou děti postupně vedeny k dodržování jednotlivých zásad správného zpěvu.⁹¹

Jiří Škopal a Jaroslav Haman zdůrazňují, že není nutné v první zkoušce opravovat chyby při zpěvu. Mají také odlišný názor na uspořádání první zkoušky. Dle jejich názoru po úvodu následuje obeznámení s cílem ŠPS a naznačení postupu práce. Rovněž dochází k puštění

⁸⁷ HAMAN, Jaroslav a SKOPAL, Jiří. *Práce s dětským pěveckým sborem na prvním stupni základní školy*. 2., upr. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2007, s. 15. ISBN 978-80-7041-009-7.

⁸⁸ STAŠEK, Čestmír. *ABC začínajícího sbormistra: Receptář ve čtyřiceti bodech*. Praha: Supraphon, 1981, s. 27.

⁸⁹ HAMAN, Jaroslav a SKOPAL, Jiří. *Práce s dětským pěveckým sborem na prvním stupni základní školy*. 2., upr. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2007, s. 15. ISBN 978-80-7041-009-7.

⁹⁰ Já do lesa nepojedu: STAŠEK, Čestmír. *ABC začínajícího sbormistra: Receptář ve čtyřiceti bodech*. Praha: Supraphon, 1981, s. 28-29.

⁹¹ Tamtéž: s. 27-29.

záznamu zpěvu vybraného vyspělého sboru, na jehož základě sbormistr pohovoří o možnostech, jak rozvíjet svůj hlasový projev. Následuje ukázka rozezpívání. V druhé polovině zkoušky se dětem předloží nová píseň, kterou se naučí pomocí nácviku písně imitací. Vybraná píseň musí děti nadchnout, mít především jednoduchý text, melodii a rytmus. Na chyby se neupozorňuje. Iniciativní sbormistr osvojenou píseň na závěr zkoušky zaznamená a minimálně na půl roku uchová. Ke konci roku nechá děti, aby samy ze záznamu odhalily, jakých chyb se při zpěvu dopustily a jak se jejich pěvecké dovednosti rozvinuly.⁹²

Je nutné vnímat rozdíl první zkoušky mezi začínajícím ŠPS a již fungujícím ŠPS, do kterého přichází jen zlomek nových dětí. Ty mají možnost představit se a zazpívat zvolenou píseň dle svého výběru. Následuje nácvik nové písně, která má odbourat bariéry mezi dětmi začínajícími a pokročilými.⁹³

4.2.2 Časová dotace zkoušky

Doba trvání zkoušky je ovlivněná věkem a vyspělostí dětí. Roli zde hraje i schopnost sbormistra, jak dlouho dokáže udržet u dětí aktivitu a soustředěnost. Časové rozmezí zkoušek se pohybuje od 50 minut do 120 minut. Pokud čas zkoušky je delší než 70 minut, je vhodné zařadit přestávku.⁹⁴

Na jiném místě Čestmír Stašek uvádí, že zkoušky by měly probíhat pravidelně jednu hodinu týdně. Probíhají před vyučováním, po něm nebo v pozdějších odpoledních hodinách. Zkoušky před začátkem vyučování jsou nevhodné, protože děti nejsou rozezpívány. Díky brzkému vstávání a ranní zkoušce bývají děti velmi často unavené ještě před začátkem vyučování. Nejvýhodnější je zkouška v odpoledních hodinách, kdy mají děti již splněné úkoly.⁹⁵

Výzkumná otázka: Kolikrát do týdne máte zkoušku a jaká je její časová dotace?

Petr Lukáš uvádí, že oddělení Klubíčko (1. – 4. třída) zkouší 1krát týdně (v pátek) 60 minut a oddělení Loučňáček (5. – 9. třída) 2krát týdně (pondělí a pátek) po 60 minutách.

⁹² HAMAN, Jaroslav a SKOPAL, Jiří. *Práce s dětským pěveckým sborem na prvním stupni základní školy. 2.*, upr. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2007, s. 15-16. ISBN 978-80-7041-009-7.

⁹³ Tamtéž: s. 15-16.

⁹⁴ STAŠEK, Čestmír. *Pěvecký soubor na ZDŠ. Comenium musicum*, 5. Praha: Supraphon, 1967, s. 25.

⁹⁵ STAŠEK, Čestmír. *ABC začínajícího sbormistra: Receptář ve čtyřiceti bodech*. Praha: Supraphon, 1981, s. 24-26.

Dodává, že po zkoušce poskytuje dětem 30 minut na hlasové zkoušky nebo na setkání a vyřešení jejich případných problémů.⁹⁶

Marie Foglová uvádí, že zkoušky mají 2krát týdně po 45 minutách. V úterý ráno od 7:00 do 7:45 a ve středu odpoledne od 13:00 do 13:45.⁹⁷

Irena Francová uvádí, že zkoušky byly a jsou 2krát týdně po 45 minutách. Jedna ranní a jedna odpolední.⁹⁸

Gabriela Kovářová uvádí, že zkoušky mají 1krát týdně 90 minut, a to ve středu od 13:30 do 15:00 s 5minutovou přestávkou. Z počátku jsou zkoušky pro děti náročné, proto je prokládá různými činnostmi.⁹⁹

Daniela Vrajová uvádí, že zkoušky měla 1krát týdně 60 minut. Dle jejího názoru 45 minut rychle uteče a sbormistr toho moc neudělá. Na 1. stupni ZŠ doporučuje také zkoušku pouze 1krát týdně, protože děti mají i další zájmy.¹⁰⁰

Lenka Pohanková uvádí, že zkoušky mají 1krát týdně 45 minut (v úterý).¹⁰¹

Ivana Kleinová a Šárka Tolochová uvádí, že oddělení Cvrčci mají zkoušku 1krát týdně 45 minut v rámci vyučování (volitelný předmět) stejně jako oddělení Sluníčka. Dle jejich názoru je výhodou, že zkoušky u těchto oddělení neprobíhají v odpoledních hodinách jako běžné kroužky. Výjimku tvoří oddělení Mini Domino (předškolní děti a žáci 1. třídy), které zkouší 45 minut v dopoledních hodinách. Ocenily by, kdyby zkoušky byly delší, protože 45 minut je málo.¹⁰²

Pavla Zeržánová uvádí, že oddělení Ptáčátka (1. – 2. třída) mají zkoušku 1krát týdně 45 minut ve čtvrtek (13:15 – 14:00) stejně jako oddělení Ptáčata (3. – 9. třída; 14:00 – 14:45).¹⁰³

⁹⁶ LUKÁŠ, Petr, sbormistr ŠPS Klubičko a Loučňáček [ústní sdělení]. Loučná nad Desnou, 10. 3. 2023.

⁹⁷ FOGLOVÁ, Marie, sbormistryně ŠPS Jabloňka [ústní sdělení]. Šumperk, 18. 3. 2023.

⁹⁸ FRANCOVÁ, Irena, bývalá sbormistryně ŠPS Jabloňka [písemné sdělení]. 30. 3. 2023.

⁹⁹ KOVÁŘOVÁ, Gabriela, sbormistryně ŠPS Plamínek z Holešova [ústní sdělení]. Šumperk, 19. 3. 2023.

¹⁰⁰ VRAJOVÁ, Daniela, bývala sbormistryně ŠPS a současná sbormistryně dětského pěveckého sboru Campanella [ústní sdělení]. Olomouc, 5. 4. 2023.

¹⁰¹ POHANKOVÁ, Lenka, sbormistryně ŠPS Slavík a Slaviček [písemné sdělení]. 27. 3. 2023.

¹⁰² KLEINOVÁ, Ivana a TOLOCHOVÁ, Šárka, sbormistryně ŠPS Mini Domino, Sluníčka, Cvrčci a Domino při ZŠ Ilji Hurníka v Opavě [ústní sdělení]. 12. 5. 2023.

¹⁰³ ZERŽÁNOVÁ, Pavla, sbormistryně ŠPS Ptáčata a Ptáčátka [ústní sdělení]. Šumperk, 18. 5. 2023.

Vyhodnocení výzkumné otázky

Sbormistři	Časová dotace
Petr Lukáš	1krát týdně 60 min. – 1. oddělení 2krát týdně po 60 min. – 2. oddělení
Marie Foglová	2krát týdně po 45 min.
Irena Francová	2krát týdně po 45 min.
Gabriela Kovářová	1krát týdně 90 min.
Daniela Vrajová	1krát týdně 60 min.
Lenka Pohanková	1krát týdně 45 min.
Šárka Tolochová Ivana Kleinová	1krát týdně 45 min. – všechna tři oddělení
Pavla Zerzáňová	1krát týdně 45 min. – obě oddělení

Z rozhovorů vyplývá, že časová dotace zkoušek se pohybuje od 45 minut po 90 minut. Nejčastěji jsou zkoušky však 45minutové. 3 respondenti jsou názoru, že 45minutové zkoušky jsou příliš krátké a sbormistr toho příliš nestihne. Zkoušky probíhají 1krát až 2krát týdně v ranních, dopoledních i odpoledních hodinách.

4.2.3 Struktura zkoušky

Čestmír Stašek člení zkoušku na několik částí. V první části zkoušky, která tvoří 10 % z celkového času, se sbormistr spolu s dětmi zaměřuje na rozezpívání pomocí hlasových cvičení. Následuje zdokonalování písní již dříve nacvičených, kterým je věnováno 25 % času zkoušky. Tato část zkoušky je nejnáročnější, protože vyžaduje vysokou míru soustředění nejen od dětí, ale i od sbormistra. V rámci písní se pracuje na upevňování nástupů, propracování výrazu, zdůrazňování dynamiky a napravování chyb. Tato práce probíhá pouze na krátkých úsecích skladby – dvou až čtyřtaktových. Zájem u členů sboru probudí další část zkoušky, které je vyhrazeno 35 % času. Je zaměřena na seznámení s novou písní a jejím nácvikem. V předchozích částech zkoušky byly hlasivky členů příliš namáhány, proto se 15 % času věnuje jejich relaxaci. Místo zpěvu se děti věnují hudebně naukovým cvičením. Po hlasovém odpočinku následuje opakování nacvičených písní. Sbormistr musí být neustále ostražitý. Jeho úkolem je poukázat na chyby, zastavovat a opakovat problémové úseky skladby,

a především udržet pozornost členů. Zbýlých 5 % času je věnováno organizačním věcem nebo zpívání vybraných a oblíbených písní členů sboru.¹⁰⁴

Výzkumná otázka: Jak probíhají zkoušky? Máte stanovenou pevnou strukturu každé zkoušky?

Petr Lukáš uvádí, že začíná zkoušku úhozem do kláves. Na začátku zkoušky pracuje s hlasem, s dýcháním, s postojem a s artikulací. S dětmi mladšího školního věku se pokouší o to, aby si určité sborové návyky osvojily především hrou. Následuje část, která se nazývá nácviková. To znamená, že se s dětmi zaměří na úsek vybrané písně, který je určitým způsobem problémový či náročnější. Tuto část párkrát s dětmi přezpívá. Následně se s dětmi chvíli věnuje skladbám již známým. Poté se opět vrátí k písni s problémovým úsekem, kterou s dětmi celou přezpívá. Petr Lukáš zároveň upozorňuje na bezúčelnost přezpívávání stejné písně stále dokola. V další části zpravidla zdokonalují repertoár, přičemž on vybírá písně, které je potřeba připomenout. Případně věnuje pozornost nejruznějším aranžím a choreografiím.¹⁰⁵

Marie Foglová uvádí, že ve ŠPS začínají zkoušku protažením, rozdýcháním (někdy i v poloze lehu na zemi) a rozezpíváním. Rozezpívání probíhá na různých melodizovaných říkankách. Usiluje o to, aby si děti jednotlivé tóny tzv. „plivly ven“. Další část zkoušky je věnována nácviku nebo zdokonalování písní. Zaměřuje se např. na přeřikání slov, zopakování rytmu, zvýraznění dynamiky, problémová místa a zpěv dětí.¹⁰⁶

Irena Francová doporučuje začít zkoušku kontrolou docházky, rozezpíváním, opakováním repertoáru nebo nácvikem podle situace, vše směřovat od lehčího k těžšímu, končit optimisticky, přinést něco zajímavého nebo nového na každou zkoušku, říct nějaký výhled v programu a akcích apod.¹⁰⁷

Gabriela Kovářová uvádí, že zkoušku začíná pozdravením, protažením, rozmluvením, rozdýcháním a rozezpíváním. V ŠPS se snaží provádět hlasová cvičení formou her. Dále k rozezpívání využívají např. dvojhlasé stupnice, lidové dvojhlasy či lidové písně. Následně přistupují k fázi nácviku písní. V rámci rozhovoru sbormistryně zmínila i dobu koronavirovou, kdy bylo zakázáno zpívat. Aby nepřišli o zájem dětí, čas zkoušky využívali k činnostem jako hra na tělo a tanec. Zkoušky byly pouze dvacetiminutové.¹⁰⁸

¹⁰⁴ STAŠEK, Čestmír. *ABC začínajícího sbormistra: Receptář ve čtyřiceti bodech*. Praha: Supraphon, 1981, s. 34-37.

¹⁰⁵ LUKÁŠ, Petr, sbormistr ŠPS Klubičko a Loučňáček [ústní sdělení]. Loučná nad Desnou, 10. 3. 2023.

¹⁰⁶ FOGLOVÁ, Marie, sbormistryně ŠPS Jabloňka [ústní sdělení]. Šumperk, 18. 3. 2023.

¹⁰⁷ FRANCOVÁ, Irena, bývalá sbormistryně ŠPS Jabloňka [písemné sdělení]. 30. 3. 2023.

¹⁰⁸ KOVÁŘOVÁ, Gabriela, sbormistryně ŠPS Plamínek z Holešova [ústní sdělení]. Šumperk, 19. 3. 2023.

Daniela Vrajová uvádí, že strukturu zkoušky lze rozdělit na několik částí. V první části začíná uvolněním těla, dechovými cvičeními, rozezpíváním a většinou zopakováním písně, kterou děti dobře umí. Po 10 až 15 minutách přichází na řadu nácvik nových písní – nácvik, propojení, spojení a opakování. Tomu věnuje největší část sborového času. Daniela Vrajová upozorňuje na důležitost nácviku nové písně bezprostředně po rozezpívání z důvodu náročnosti a únavy dětí. V druhé části zpívají písně, které už umí, ale je nutné je zopakovat. V závěrečné části, které je věnováno 5 až 10 minut, se s dětmi věnuje písním s pohybem, rytmickým cvičením (např. tleskání, hra na tělo) či intonaci.¹⁰⁹

Lenka Pohanková uvádí, že zkoušku začíná organizačními věcmi, jako je např. docházka, blížící se akce. Následně proběhne krátké rozezpívání a potom se s dětmi věnuje nácviku nových a již známých písní.¹¹⁰

Ivana Kleinová a Šárka Tolochová uvádí, že pracují podle předem stanovené pevné struktury. Zkoušku začínají rozezpíváním. Pokud je potřeba pracovat s jednotlivými hlasy odděleně, následuje dělená část. V další části zkoušky se objevuje zpívání nových a opakování již známých písní. V poslední části se věnují finální práci na písní (výraz).¹¹¹

Pavla Zeržánová uvádí, že zkoušku začíná docházkou. Následuje rozezpívání, na které navazuje nácvik nových písní a zdokonalování již písních známých. I přesto, že má stanovený daný čas na zkoušku, často přetahuje, protože nezvládá realizovat svůj plán práce.¹¹²

Vyhodnocení výzkumné otázky

Všichni respondenti se shodují na tom, že se snaží určitou strukturu zkoušky dodržovat. Ve všech stanovených strukturách zkoušky se objevuje rozezpívání, nácvik nových písní a zdokonalování písní již dříve nacvičených. 4 respondenti vkládají před rozezpívání protažení těla a rozdýchání. 2 respondenti doplňují strukturu o docházku a další organizační věci. Další 2 respondenti zařazují do zkoušky dle potřeby i dělené části. 1 respondent uvádí, že na konec zkoušky zařazuje písně s pohybem, rytmická cvičení či intonaci. Další respondent se na konci zkoušky zaměřuje i na choreografii.

¹⁰⁹ VRAJOVÁ, Daniela, bývala sbormistryně ŠPS a současná sbormistryně dětského pěveckého sboru Campanella [ústní sdělení]. Olomouc, 5. 4. 2023.

¹¹⁰ POHANKOVÁ, Lenka, sbormistryně ŠPS Slavík a Slaviček [písemné sdělení]. 27. 3. 2023.

¹¹¹ KLEINOVÁ, Ivana a TOLOCHOVÁ, Šárka, sbormistryně ŠPS Mini Domino, Sluníčka, Cvrčci a Domino při ZŠ Ilji Hurníka v Opavě [ústní sdělení]. 12. 5. 2023.

¹¹² ZERŽÁNOVÁ, Pavla, sbormistryně ŠPS Ptáčata a Ptáčátka [ústní sdělení]. Šumperk, 18. 5. 2023.

Z rozhovorů vyplývá, že se respondenti snaží dodržovat určitou strukturu zkoušky, ve které se pravidelně objevuje rozezpívání, nácvik nových písní a zdokonalování písní již dříve nacvičených. Někteří respondenti zahrnují do struktury zkoušky i protažení těla, rozdýchání, dělené zkoušky dle potřeby nebo písně s pohybem, rytmická cvičení či intonaci. Někteří z nich zařazují do zkoušky docházku, organizační věci nebo se věnují choreografii.

4.3 Soustředění

Ve ŠPS je tím nejdůležitější zpěv, přesto by sbormistr neměl opomíjet i jeho další náplň. Pořádání akcí se ŠPS vede k rozvoji odborných znalostí a dovedností, k aktivitě, k posílení vztahů mezi členy sboru a ke kázni. Jednou z organizovaných akcí je pracovní pěvecké soustředění. Hlavním cílem pracovního pěveckého soustředění je zlepšování výkonu sboru a prohlubování vztahů mezi členy. Soustředění mohou mít odlišnou časovou dotaci. Mezi kratší řadíme víkendová a týdenní soustředění (např. o jarních prázdninách). K delším přiřazujeme čtrnáctidenní až třítýdenní soustředění uskutečňující se převážně o prázdninách. Výhodou pěveckých soustředění je, že umožňují sbormistrovi a ostatním spolupracovníkům sboru blíže poznat a účinně vychovávat členy sboru.¹¹³ Sbormistr má možnost poznat členy ŠPS z jiné stránky, než je zná ze školního prostředí. Přínosem je rovněž osvojování návyku běžné denní potřeby vedoucí u dětí k samostatnosti a stmelování členů sboru.¹¹⁴

Výzkumná otázka: Realizujete soustředění či tábory? Stručně je charakterizujte.

Petr Lukáš uvádí, že realizují soustředění pro každé pěvecké oddělení. U těch menších to zpravidla bývá jednodenní záležitost probíhající formou prodloužené zkoušky. Občas bývá spojena s přespaním do druhého dne. Starší sbor jezdí zpravidla na víkendová soustředění. Pro příklad uvádí soustředění, které probíhalo z pátku na sobotu, kdy se s dětmi v rámci aktuálního repertoáru dívali na sérii pohádek (promítal na projektoru) a zpívali z nich písně. Zároveň zmiňuje, že je příjemné vzájemné poznávání členů sboru s dospělými a jejich společná kooperace.¹¹⁵

¹¹³ STAŠEK, Čestmír. *ABC začínajícího sbormistra: Receptář ve čtyřiceti bodech*. Praha: Supraphon, 1981, s. 116-117.

¹¹⁴ HAMAN, Jaroslav a SKOPAL, Jiří. *Práce s dětským pěveckým sborem na prvním stupni základní školy*. 2., upr. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2007, s. 80. ISBN 978-80-7041-009-7.

¹¹⁵ LUKÁŠ, Petr, sbormistr ŠPS Klubičko a Loučňáček [ústní sdělení]. Loučná nad Desnou, 10. 3. 2023.

Marie Foglová uvádí, že ve ŠPS probíhají soustředění ve škole v dopoledních hodinách od 8:00 do 11:30 hodin místo vyučování. Jedná se pouze o jednodenní soustředění, protože některé děti mají problém s cestováním nebo přespáváním bez rodičů. Soustředění se konají na podzim a na jaře. Výjimečně probíhají víkendová soustředění, a to z důvodu potřeby zapojení externích muzikantů, kteří se nemohou v týdnu dostavit na zkoušku. O letních prázdninách nerealizují tábory, protože žáci nechtějí mít v době prázdnin akci v rámci školy.¹¹⁶

Irena Francová uvádí, že soustředění probíhala v sobotu v dopoledních i odpoledních hodinách ve školní jídelně. Byla spojena s vycházkou, obědem ve školní jídelně a s poledním klidem ve školní družině, kde se dětem četly pohádky. Později probíhala v rámci vyučování v dopoledních a odpoledních hodinách. Zkoušky se střídaly se zábavnými aktivitami. Tábory nikdy nerealizovali.¹¹⁷

Gabriela Kovářová uvádí, že soustředění se ŠPS probíhají dvakrát do roka – jeden víkend na podzim a druhý na jaře. Na podzim se uskutečňuje z důvodu přípravy na vánoční koncerty a na jaře kvůli soutěžím či jiným nadcházejícím akcím. Sbormistryně Gabriela Kovářová a její kolegyně Lenka Hýžová mají osvědčená dvoudenní soustředění s přespáním ze soboty na neděli ve škole. Gabriela Kovářová nedoporučuje organizovat soustředění z pátku na sobotu, protože děti, které chodí do sboru, mají zpravidla velké množství dalších kroužků nebo akcí. Děti tak chodily na soustředění unavené. Gabriela Kovářová popisuje průběh soustředění takhle:¹¹⁸ „*Ve škole máme sraz ve dvě hodiny. Je tam naprostý klid, nezvoní, nejsou tam žádní lidé, takže my si to užíváme, že máme celou školu víceméně pro sebe. Pracujeme vždy v určitých blocích. Chvilku se zpívá, pak následují hry. Děti si většinou donesou stolní hry nebo jim půjčíme hry ze školní družiny. V rámci 15minutových přestávek se mají možnost občerstvit. Pracujeme přibližně do osmé hodiny. Ty, které tam nechtějí spát, třeba se z nějakých důvodů bojí nebo podobně, si rodiče vyzvedávají v osm nebo o půl osmé. Ostatní mají nachystané spacáky, karimatky a pouštíme pohádku. Většinou se snažíme pouštět hudební pohádku a snažíme se, aby měli relax. Ráno o půl deváté zase přicházejí ti, co spali doma. My do půl deváté posnídáme a uklidíme spacáky. Společně s ostatními přichozími dětmi uděláme rozvíčku např. Macaremu nebo Letkis. Pak navazuje činnost, že se písničky prochází podruhé. A zase jsme domluvení, že kolem 11:45 hodin si rodiče přijdou pro děti, aby na oběd byly doma. Vždy to zakončíme sladkostí nebo diplomem, oceněním, že to zvládly.*“ Zároveň

¹¹⁶ FOGLOVÁ, Marie, sbormistryně ŠPS Jabloňka [ústní sdělení]. Šumperk, 18. 3. 2023.

¹¹⁷ FRANCOVÁ, Irena, bývalá sbormistryně ŠPS Jabloňka [písemné sdělení]. 30. 3. 2023.

¹¹⁸ U Gabriely Kovářové je uveden doslovný popis, protože jako jediná v rámci rozhovoru popsala strukturu soustředění do detailu.

konstatuje, že tábory v období letních prázdnin nerealizuje, protože děti mají mnoho jiných aktivit.¹¹⁹

Daniela Vrajobá uvádí, že soustředění ani tábory nerealizovala. Jedním z důvodů, na který poukazuje, je problematika odloučení dětí od rodin. Dle jejího zjištění je lepší na 1. stupni ZŠ všechno realizovat v rámci města, než aby s dětmi jezdili pryč a někde spali. Z její zkušenosti byly děti plačtivé anebo jich jela pouze jedna třetina.¹²⁰

Lenka Pohanková uvádí, že má letos v úmyslu poprvé jet na dvoudenní soustředění se ŠPS na chatu do přírody. Jelikož žádné předchozí soustředění dříve neabsolvovala, nedokázala blíže popsat, jak bude probíhat to jejich. V plánu má dělat dělené a společné zkoušky. Tábory nerealizují.¹²¹

Ivana Kleinová a Šárka Tolochová uvádí, že organizují v rámci 1. stupně pouze jednodenní anebo odpolední soustředění. Zkoušky mají doplněny různorodými aktivitami, jako je např. tancování zumby v tělocvičně anebo vánoční dílnička. Na počátku sbormistrovské kariéry tábory pořádaly, ale poukazují, že v dnešní době je to při základní škole dost složité. Tábory nahradily workshopy, festivaly, soutěžemi a zájezdy.¹²²

Pavla Zerzaňová uvádí, že se ŠPS nemívá soustředění v prostorách školy. Třídenní soustředění probíhá v Ústavu ekologického vzdělání v Mladoňově. Strukturou jednotlivých dní se sbormistryně Pavla Zerzaňová inspirovala od Šumperského dětského sboru, který jako dítě navštěvovala. První den, pokud si potřebuje poslechnout děti, se věnuje přezkoušení, aby zjistila, jak na tom jsou hlasově. Následuje střídání jednoho a druhého hlasu nebo střídání malých a velkých dětí. Mezi zkouškami jsou přestávky, svačina a večere. Zpívání se věnují až do večerních hodin. Součástí druhého dne jsou dopolední a odpolední zkoušky, přestávky, svačina, oběd, polední klid, odpolední program na odpočinutí a večerní program formou her sloužících k utužování kolektivu. Pokud je potřeba, uspořádá se večer ještě zkouška. Třetí den začíná snídaní, dopoledním zkoušením a končí obědem. Přestože ostatní učitelé vycházejí vstříc ŠPS, snaží se sbormistryně soustředění naplánovat tak, aby děti měly co nejmenší absenci ve škole. Snaží se dětem poskytnout dostatek času na splnění školních povinností. V určitých případech děti pracují na školních úkolech v rámci soustředění.¹²³

¹¹⁹ KOVÁŘOVÁ, Gabriela, sbormistryně ŠPS Plamínek z Holešova [ústní sdělení]. Šumperk, 19. 3. 2023.

¹²⁰ VRAJOBÁ, Daniela, bývala sbormistryně ŠPS a současná sbormistryně dětského pěveckého sboru Campanella [ústní sdělení]. Olomouc, 5. 4. 2023.

¹²¹ POHANKOVÁ, Lenka, sbormistryně ŠPS Slavík a Slaviček [písemné sdělení]. 27. 3. 2023.

¹²² KLEINOVÁ, Ivana a TOLOCHOVÁ, Šárka, sbormistryně ŠPS Mini Domino, Sluníčka, Cvrčci a Domino při ZŠ Ilji Hurníka v Opavě [ústní sdělení]. 12. 5. 2023.

¹²³ ZERZÁNOVÁ, Pavla, sbormistryně ŠPS Ptáčata a Ptáčátka [ústní sdělení]. Šumperk, 18. 5. 2023.

Vyhodnocení výzkumné otázky

	Soustředění	Časová dotace	Místo	Tábory
Petr Lukáš	Ano	Jednodenní – prodloužená zkouška, dvoudenní – z pátku na sobotu nebo o víkendu	škola	Ne
Marie Foglová	Ano	Jednodenní v dopoledních hodinách od 8:00 do 11:30 místo vyučovací hodiny, výjimečně víkendová	škola	Ne
Irena Francová	Ano	Jednodenní v sobotu v dopoledních i odpoledních hodinách, později v rámci vyučování v dopoledních a odpoledních hodinách	škola	Ne
Gabriela Kovářová	Ano	Dvoudenní – ze soboty na neděli	škola	Ne
Daniela Vrajová	Ne	-	-	Ne
Lenka Pohanková	Ano	Dvoudenní – o víkendu	chata	Ne
Ivana Kleinová Šárka Tolochová	Ano	Jednodenní v odpoledních hodinách	škola	Ne
Pavla Zerzáňová	Ano	Třídenní soustředění – plánováno ve dnech, kdy děti zameškají co nejméně školy.	Ústav ekologického vzdělání Mladoňov	Ne

Z tabulky a rozhovorů vyplývá, že 7 respondentů soustředění pořádá. 1 respondent za svého působení ve ŠPS soustředění pořádal. Délka soustředění se pohybuje od jednodenního až po třídenní. 3 respondenti poukazují na problematiku odloučení dětí od rodin. Děti v mladším školním věku jsou často plačtivé, proto tito 3 zmínění respondenti buď nerealizují soustředění, nebo realizují pouze jednodenní bez přespaní anebo dvoudenní s jedním přespaním, kdy mají děti možnost jít spát domů a další den se vrátit. Nejčastěji respondenti pořádají soustředění ve škole, která jim poskytuje zázemí. Hlavní náplní soustředění jsou zkoušky či prodloužená zkouška. 5 respondentů se snaží dětem probíhající soustředění zpříjemnit nejrůznějšími aktivitami (tanec, vánoční dílnička, sledování nebo čtení pohádek atd.). Žádný z respondentů nerealizuje tábory. Hlavním důvodem je to, že děti mají ŠPS spojený se ZŠ. O prázdninách nechtějí mít školní aktivity.

4.4 Repertoár

Repertoár můžeme definovat jako „[...] *souhrn všech písní, které sbor umí*“.¹²⁴ Repertoár ŠPS by měl všem členům nabízet velké množství různých typů a žánrů, na něž svými

¹²⁴ HAMAN, Jaroslav a SKOPAL, Jiří. *Práce s dětským pěveckým sborem na prvním stupni základní školy*. 2., upr. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2007, s. 17. ISBN 978-80-7041-009-7.

dovednostmi momentálně stačí. Součástí repertoáru by měly být písně pocházející z kraje, vybrané české skladby starších významných skladatelů (Dvořák, Křička, Smetana, ...) a skladby současných autorů.¹²⁵ Pokud je repertoár správně sestaven, podílí se nejen na zpestření sborové práce, ale vede i k většímu rozhledu a možnosti rozšiřování zkušeností členů sboru.¹²⁶

4.4.1 Výběr písní

Veškerý výběr písní je závislý na dispozicích dětí, na vyspělosti členů sboru, jeho potřebách a uplatnění. Písně nelze vybírat jednoznačně na základě věkové kategorie dětí ve ŠPS, protože mnohdy se stává, že přípravný sbor tvořený mladšími dětmi je na vyšší úrovni než začínající ŠPS.¹²⁷

Při výběru písní je nutné dbát na její hlasový rozsah. To znamená, že každá píseň v repertoáru ŠPS musí odpovídat hlasovým možnostem dětí, aby ji dokázaly bez problémů zazpívat. Je nutné také posoudit intonační a případně rytmickou náročnost písně. V nových písních nemají být obsaženy prvky, se kterými děti nebyly dosud seznámeny a které neprocvičily v rámci cvičení.¹²⁸

Opomenout v rámci výběru písní nesmíme ani text. Je důležité, aby obsah textu písní byl pro děti srozumitelný. Sbormistr by měl rovněž posoudit i morální a uměleckou stránku textu písní. Jaroslav Haman a Jiří Skopal uvádí, že pro děti na 1. stupni ZŠ jsou vhodné písně sdělující „[...] *něžný vztah rodičů a dětí, písně o rostlinách a zvířátkách, zhudebněný lidový humor v říkadlech, písně o práci, taneční a pochodové skladbičky*“.¹²⁹

Písně je nutné také vybírat s ohledem na počet hlasů. Sbormistr má možnost z výběru písní jednohlasých, dvojhlasých a vícehlasých. Při výběru musí opět dbát na hudební dovednosti ŠPS. Neměl by děti nutit zpívat dvojhlasé či vícehlasé písně, pokud je na to dostatečně nepřipravil. Zpěv by měl dětem přinášet radost a ne utrpení, které vede k nezáživné práci a následnému odchodu dětí ze ŠPS. Sbormistr by neměl považovat jednohlasé písně za méněcenné, protože zazpívání dokonalého jednohlasu tvoří základ pro zvládnutí písní dvojhlasých a vícehlasých.¹³⁰

¹²⁵ HAMAN, Jaroslav a SKOPAL, Jiří. *Práce s dětským pěveckým sborem na prvním stupni základní školy. 2.*, upr. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2007, s. 17. ISBN 978-80-7041-009-7.

¹²⁶ STAŠEK, Čestmír. *ABC začínajícího sbormistra: receptář ve 40 bodech*. Praha: Supraphon, 1981, s. 83.

¹²⁷ BUREŠOVÁ, Alena. *Cantus iuventutis*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2002, s. 43. ISBN 80-244-0437-0.

¹²⁸ STAŠEK, Čestmír. *ABC začínajícího sbormistra: receptář ve 40 bodech*. Praha: Supraphon, 1981, s. 80-81.

¹²⁹ HAMAN, Jaroslav a SKOPAL, Jiří. *Práce s dětským pěveckým sborem na prvním stupni základní školy. 2.*, upr. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2007, s. 17. ISBN 978-80-7041-009-7.

¹³⁰ STAŠEK, Čestmír. *Pěvecký soubor na ZDŠ*. Comenius musicum, 5. Praha: Supraphon, 1967, s. 34-35.

4.5 Společenská výchova

Nedílnou částí výchovného procesu ŠPS je společenská výchova. Pokud sbormistr vyjádří radost nad adekvátním chováním některého z dětí, probudí tím zájem o společenskou výchovu u zbylých dětí. Na základě způsobu chování v ŠPS se tvoří kolektiv, který děti rády navštěvují anebo naopak. Žádoucí je, aby se děti k sobě chovaly např. přátelsky, ohleduplně, citlivě, s úctou. Je třeba vyvarovat se hádek, pošťuchování a užívání vulgárních výrazů. Nově přichozí děti pak automaticky přebírají tyto vzorce chování od starších dětí. Intuitivně vědí, že na základě svého chování budou přijaty do sborového kolektivu.¹³¹

Společenská výchova by měla být z malé části zasazena do každé zkoušky. Kromě zmíněných vzorců chování, by měl sbormistr v dětech budovat pocit, že jsou reprezentanti školy a obce.¹³² Každý sbormistr musí rovněž do určité míry prokázat svoji autoritu. Vytvořit bezpečné prostředí, kde bude jednat s dětmi s úctou a vést je k láskyplné sborové práci. Autoritu nesmí za žádných okolností stavět na principech strachu.¹³³

Výzkumná otázka: Věnujete se v rámci sboru i společenské výchově a při jaké příležitosti?

Petr Lukáš uvádí, že se věnují společenské výchově, když je čeká např. vystoupení. S dětmi si popovídají o tom, kam jedou, co je tam za stavbu a jakou má duchovní hodnotu pro některé lidi. Následně děti upozorní, jak mají být oblečeny, co je tam zvykem apod. Petr Lukáš dodává, že nikdy nemuseli řešit špatně chování dětí. Snaží se s ostatními sbormistry nebýt dozorcí, ale partneři a komunikovat s dětmi v přátelském duchu. Děti si jsou rovněž vědomy toho, že sbormistři mají za ně zodpovědnost a co řeknou, to musí dodržet. Děti, které již ŠPS navštěvují, jsou určitým vzorem chování pro děti nově přichozí. Po delší době přebírají chování automaticky a bez problému.¹³⁴

Marie Foglová uvádí, že se společenské výchově věnují, když se jede někam na zájezd nebo má být koncert. S dětmi neustále probírá, jak se chovat na koncertě. Marie Foglová dodává, že to není soustavně, ale vždycky nárazově před akcí.¹³⁵

¹³¹ STAŠEK, Čestmír. *Pěvecký soubor na ZDŠ. Comenium musicum*, 5. Praha: Supraphon, 1967, s. 70-71.

¹³² HAMAN, Jaroslav a SKOPAL, Jiří. *Práce s dětským pěveckým sborem na prvním stupni základní školy. 2.*, upr. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2007, s. 60. ISBN 978-80-7041-009-7.

¹³³ STAŠEK, Čestmír. *Pěvecký soubor na ZDŠ. Comenium musicum*, 5. Praha: Supraphon, 1967, s. 70-71.

¹³⁴ LUKÁŠ, Petr, sbormistr ŠPS Klubičko a Loučňáček [ústní sdělení]. Loučná nad Desnou, 10. 3. 2023.

¹³⁵ FOGLOVÁ, Marie, sbormistryně ŠPS Jablůňka [ústní sdělení]. Šumperk, 18. 3. 2023.

Irena Francová uvádí, že se společenské výchově věnovali zvláště na koncertech a soutěžích. Dbala na ohleduplnost, přátelské chování, úklid po sobě, klid a kázeň na cestách, hezké vystupování na zájezdech, stolování, péči o kroj apod.¹³⁶

Gabriela Kovářová uvádí, že se vždy snaží vést děti ve ŠPS ke slušnému chování. Především, když jede sbor reprezentovat školu.¹³⁷

Daniela Vrajová uvádí, že do určité míry se společenské výchově ve sboru věnovala. Jednalo se převážně o chování na koncertě (ohleduplnost vůči ostatním vystupujícím, ocenění potleskem, čekání v tichosti atd.) Dbala samozřejmě na to, aby děti zdravily a děkovaly.¹³⁸

Lenka Pohanková uvádí, že v rámci vystoupení určitá společenská výchova probíhá, ale ne nějak systematicky, spíš spontánně. Celkově je ráda za každou příležitost, kde se žáci mají možnost učit, jak se chovat ve společnosti a na společenských akcích.¹³⁹

Ivana Kleinová a Šárka Tolochová uvádí, že se snaží, aby se děti účastnily příležitostí, které je mohou rozvíjet. Setkávají se s osobnostmi jak hudebního, tak nehudebního světa. Pokouší se nejrůznější příležitosti spojit s kulturně politickým, a především společenským životem. Děti samozřejmě vnímají, jak se chovají ti starší, a o to rychleji pochytí a naučí se to ti mladší.¹⁴⁰

Pavla Zerzaňová uvádí, že se věnuje základům slušného chování. Čerpá ze zkušeností, které získala jako dítě, když navštěvovala dětský pěvecký sbor Motýli Šumperk.¹⁴¹

Vyhodnocení výzkumné otázky

Respondenti se shodují na tom, že se věnují společenské výchově ve ŠPS. Zaměřují se především na základy slušného chování jako je např. zdravení, děkování a správné chování na koncertě. 1 respondent dbal především na ohleduplnost, přátelské chování, úklid po sobě, klid a kázeň na cestách, hezké vystupování na zájezdech, stolování a péči o kroj. 3 respondenti vyzdvihují významný vliv starších dětí na chování nově příchozích dětí do ŠPS. 1 respondent zastává přístup, kdy sbormistr nemá být dozorcem, ale partnerem a komunikovat s dětmi v přátelském duchu. 2 respondenti se pokouší dětem nabídnout nejrůznější příležitosti, které je budou rozvíjet. Další respondent poukazuje na návštěvy kulturních akcí, kde děti mají možnost

¹³⁶ FRANCOVÁ, Irena, bývalá sbormistryně ŠPS Jablůňka [písemné sdělení]. 30. 3. 2023.

¹³⁷ KOVÁŘOVÁ, Gabriela, sbormistryně ŠPS Plamínek z Holešova [ústní sdělení]. Šumperk, 19. 3. 2023.

¹³⁸ VRAJOVÁ, Daniela, bývala sbormistryně ŠPS a současná sbormistryně dětského pěveckého sboru Campanella [ústní sdělení]. Olomouc, 5. 4. 2023.

¹³⁹ POHANKOVÁ, Lenka, sbormistryně ŠPS Slavík a Slaviček [písemné sdělení]. 27. 3. 2023.

¹⁴⁰ KLEINOVÁ, Ivana a TOLOCHOVÁ, Šárka, sbormistryně ŠPS Mini Domino, Slunička, Cvrčci a Domino při ZŠ Ilji Hurníka v Opavě [ústní sdělení]. 12. 5. 2023.

¹⁴¹ ZERZÁNOVÁ, Pavla, sbormistryně ŠPS Ptáčata a Ptáčátka [ústní sdělení]. Šumperk, 18. 5. 2023.

učit se, jak se chovat ve společnosti a na společenských akcích. Společenská výchova ve ŠPS není systematická, ale spontánní.

Celkově lze z výsledků rozhovorů konstatovat, že respondenti přikládají společenské výchově ve ŠPS velký význam a snaží se dětem předat hodnoty spojené s ohleduplností, respektem a slušným chováním ve společnosti.

4.6 Koncerty

První koncert ŠPS by se měl uskutečnit co nejdříve po nazkoušení vybraných písní. Podmínkou je, že tyto písně musí děti bezpečně znát a zpívat je s radostí. Zdařilé vystoupení totiž probouzí u dětí zájem věnovat se další sborové práci. Koncertní neúspěch vyvolaný nepodařeným vystoupením a negativní reakcí publika vyvolá u dětí pocity sklíčenosti a smutku.¹⁴²

Úspěšnost jednotlivých vystoupeních je závislá na dvou činitelích. Prvním činitelem jsou účinkující. Sbormistr musí důkladně děti připravit nejen na sborový zpěv, ale věnovat se jim i po stránce psychické. Opomenout nesmí ani organizační přípravu. Druhým činitelem je obecnostvo. Projeví-li zájem o ŠPS a jeho činnost dokáže pozorně sledovat a ocenit, podílí se na výsledném dojmu z akce. Úkolem sbormistra je nevystavovat děti vystoupením, která nezaujmu účinkující (děti) ani obecnostvo.¹⁴³

Příprava na koncertní vystoupení je nutná nejen ze stránky pěvecké, ale i ze stránky organizační. Sbormistr musí děti v rámci ŠPS naučit organizovaně nastoupit a odcházet z jeviště v jednotlivých řadách. Je vhodné, aby děti byly v řadách seřazeny podle tělesné výšky a stály v mezerách. Účelné je, aby nejstarší a nejzkušenější děti stály v poslední řadě a poskytovaly méně zkušeným zpěvákům zvukovou oporu. S vizuální stránkou souvisí postoj a vzhled zpěváků. Správné držení těla a podélně spuštěné ruce tvoří základní postoj. Tento postoj je ovlivňován zlozvyky dětí (např. mávání na příbuzné, krčení sborového úboru, otáčení hlavy). Správný sbormistr by měl na tyto zlozvyky děti upozornit a pokoušet se je odstranit. Na vizuálním dojmu, jak už bylo zmíněno, se podílí i vzhled zpěváků. Příjemný dojem působí, pokud jsou děti učešané a mají na sobě jednotné oblečení.¹⁴⁴

¹⁴² STAŠEK, Čestmír. *ABC začínajícího sbormistra: receptář ve 40 bodech*. Praha: Supraphon, 1981, s. 85-86.

¹⁴³ STAŠEK, Čestmír. *Pěvecký soubor na ZDŠ*. Comenium musicum, 5. Praha: Supraphon, 1967, s. 127-128.

¹⁴⁴ HAMAN, Jaroslav a SKOPAL, Jiří. *Práce s dětským pěveckým sborem na prvním stupni základní školy*. 2., upr. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2007, s. 74-75. ISBN 978-80-7041-009-7.

Dále sbormistr musí děti připravit na přítomnost publika. Přesvědčit děti, že publikum nepřišlo hledat pouze chyby, kterých se během koncertního vystoupení dopustí, ale že se těší na jejich výkony. Cílem je, aby děti předvedly vše, co je v jejich silách a vyvarovaly se pocitu strachu a nejistoty. Nutné je rovněž seznámení se s koncertním prostorem a jeho akustickými podmínkami. Sbormistr nesmí dopustit, aby sbor zpíval v prostoru, kde si nezkusil zazpívat. Místnost je potřeba ověřit nejen z akustického hlediska, ale zaměřit se i na celkové poznání prostoru a případně i dalších místností, které sbor využije jako šatny, toalety apod. Závěrem je třeba zmínit i chování sbormistra, které má značný vliv na stav dětí ve ŠPS. K zdařilému vystoupení přispěje svým klidem, jistotou a důvěrou větší mírou než starostlivým jednáním.¹⁴⁵

4.6.1 Program

Dle Čestmíra Staška je pro úspěšné sestavení programu brát v potaz:

1. Délku vystoupení – dlouhá vystoupení nebývají tak působivá jako kratší.
2. Gradaci – nespočívá pouze ve stupňování působivosti hudebních prvků písní, ale záleží také na vnějších stránkách např. instrumentální doprovod, zařazování sólistů.
3. Tematické seřazení písní.
4. Hudební dovednosti dětí – zařazení pouze těch skladeb, které děti umí (první píseň by měla být snadná a líbivá, protože slouží k rozezpívání).¹⁴⁶

Dále je nutné brát ohled na posluchače (písně musí posluchače zaujmout), účel vystoupení a místo vystoupení (sbormistr musí znát prostor a vybavení místa koncertu).¹⁴⁷

Jednotlivé skladby mohou být zpívány bez doprovodu tzv. a cappella nebo s hudebním doprovodem. Skladby a cappella se zařazují do první části koncertu a skladby s hudebním doprovodem do druhé a třetí části koncertu.¹⁴⁸

Pokud se jedná o soutěžní vystoupení, musí splňovat určitá pravidla jako dodržení časového limitu, počtu dětí ve sboru, předepsaných skladeb a témat. Účelem první písně je zapůsobit na porotu. Nejtěžší píseň zařazujeme na předposlední místo.¹⁴⁹

¹⁴⁵ STAŠEK, Čestmír. *Pěvecký sbor na ZDŠ*. Comenium musicum, 5. Praha: Supraphon, 1967, s. 128-129.

¹⁴⁶ Tamtéž: s. 129-130.

¹⁴⁷ STAŠEK, Čestmír. *ABC začínajícího sbormistra: receptář ve 40 bodech*. Praha: Supraphon, 1981, s. 83-84.

¹⁴⁸ LÝSEK, František. *Dětský sborový zpěv*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1958, s. 86.

¹⁴⁹ HAMAN, Jaroslav a SKOPAL, Jiří. *Práce s dětským pěveckým sborem na prvním stupni základní školy*. 2., upr. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2007, s. 17. ISBN 978-80-7041-009-7.

Program musí být promyšlený a sestavený se záměrem. Sbormistr ŠPS by si měl vypsát všechny skladby, které má k dispozici a na základě toho program sestavit.¹⁵⁰

4.6.2 Počet koncertů

Pro mnohé sbormistry může vyvstat otázka zabývající se problematikou počtu koncertních vystoupení ŠPS. Je třeba brát v potaz, aby vystoupení často nezasahovala do školních povinností, které dítě musí plnit. Časté vystupování ŠPS může vést k stereotypu a následnému nezájmu o sborový zpěv ze strany dětí. Vystupování musí být pro ŠPS vždy odměnou za předchozí sborovou práci.¹⁵¹

Stanovit adekvátní množství koncertních vystoupení není možné. Počet jednotlivých vystoupení závisí na aktivitě ŠPS, mimoškolních povinnostech apod. Čestmír Stašek doporučuje pro ŠPS 2–3 vystoupení za čtvrt roku.¹⁵²

Výzkumná otázka: Kolik koncertů a soutěží ročně absolvujete?

Petr Lukáš uvádí, že počet koncertů se pohybuje mezi 30 až 50. Počty koncertů se snaží rozložit vzhledem ke škole a ostatním zájmovým kroužkům, které děti navštěvují. Se ŠPS občas na soutěže jezdí, ale více se jim naskytují akce nesoutěžní nebo přehlídkové. Není pro ně prioritou účastnit se soutěží, ale na druhou stranu se jim ani nevyhýbají. Raději se setkávají s ostatními sborovými kamarády anebo jezdí na různá pěkná místa.¹⁵³

Marie Foglová uvádí, že ŠPS má 3 koncerty ročně. Na soutěže momentálně nejezdí.¹⁵⁴

Irena Francová uvádí, že ročně absolvovali přibližně 7 až 10 akcí např. vánoční koncerty, regionální soutěže (2krát i celostátní), dopolední koncerty pro spolužáky s hostem (Brno, Šumperk, Náchod, Hradec Králové, Pardubice, ...), jarní koncert, závěrečný koncert.¹⁵⁵

Gabriela Kovářová uvádí, že mají standartně 2 velké koncerty na Vánoce a další 2 na jaře. Tyto 4 koncerty bere sbormistryně jako závazné a snaží se je dodržovat. Mezi standartní koncerty vkládají příležitostné akce, které se jim naskytanou. Každý rok se pokouší účastnit se soutěžní přehlídky školních pěveckých sborů. ŠPS se účastnil i soutěží jako je Porta a Vánoční akordy.¹⁵⁶

¹⁵⁰ STAŠEK, Čestmír. *ABC začínajícího sbormistra: receptář ve 40 bodech*. Praha: Supraphon, 1981, s. 84-85.

¹⁵¹ Tamtéž: s. 86.

¹⁵² STAŠEK, Čestmír. *Pěvecký soubor na ZDŠ. Comenium musicum*, 5. Praha: Supraphon, 1967, s. 129.

¹⁵³ LUKÁŠ, Petr, sbormistr ŠPS Klubičko a Loučňáček [ústní sdělení]. Loučná nad Desnou, 10. 3. 2023.

¹⁵⁴ FOGLOVÁ, Marie, sbormistryně ŠPS Jabloňka [ústní sdělení]. Šumperk, 18. 3. 2023.

¹⁵⁵ FRANCOVÁ, Irena, bývalá sbormistryně ŠPS Jabloňka [písemné sdělení]. 30. 3. 2023.

¹⁵⁶ KOVÁŘOVÁ, Gabriela, sbormistryně ŠPS Plamínek z Holešova [ústní sdělení]. Šumperk, 19. 3. 2023.

Daniela Vrajobá uvádí, že počet ročních koncertů nebyl příliš velký. V rámci ŠPS mívali koncert před Vánocemi a žádoucí byly především koncerty pro rodiče. Děti tak měly možnost rodičům ukázat, co se naučily. Rovněž dodává, že by to nenazývala koncerty, ale spíše besídkami nebo 20minutovými vystoupeními. Se ŠPS si nekladla velké cíle, proto ani na soutěže nejezdili.¹⁵⁷

Lenka Pohanková uvádí, že mají přibližně 3 až 4 koncerty před Vánocemi a 3 až 4 na jaře. Soutěží se neúčastní.¹⁵⁸

Ivana Kleinová a Šárka Tolochová uvádí, že po době koronavirové se hodně změnilo. V současné době mají ročně asi 4 koncerty. Na soutěže nejezdí, protože sbor na to není dostatečně připraven.¹⁵⁹

Pavla Zerzáňová uvádí, že po době koronavirové mají počet koncertů snížený. Pořádají pravidelně koncerty jako např. Vánoční koncert, 2krát až 3krát ročně koncert pro seniory, koncert v rámci zájezdu a účastní se dalších příležitostných akcí (Loučenská vločka – národní festival dětských pěveckých sborů, Zlatá lyra – nesoutěžní přehlídka dětských pěveckých sborů). Před dobou koronavirovou se účastnili i soutěže Vánoční akordy v Ostravě. V současné době na soutěže nejezdí.¹⁶⁰

Vyhodnocení výzkumné otázky

Respondenti uvádí, že absolvují ročně několik koncertů. Počty se pohybují od 3 koncertů až po 50. Všichni respondenti v rámci rozhovorů uvádí přesnější počty u koncertů, které realizují nebo realizovali pravidelně každý rok.

Soutěží se účastní se svým ŠPS 2 respondenti. Dříve se soutěží účastnili 2 respondenti se svým ŠPS. Zbylí respondenti nevyhledávají možnost účasti na soutěžích.

3 respondenti zmínili dobu koronavirovou, která ovlivnila ŠPS i jejich veřejná vystoupení. S dopadem této doby se potýkají dodnes.

¹⁵⁷ VRAJOBÁ, Daniela, bývala sbormistryně ŠPS a současná sbormistryně dětského pěveckého sboru Campanella [ústní sdělení]. Olomouc, 5. 4. 2023.

¹⁵⁸ POHANKOVÁ, Lenka, sbormistryně ŠPS Slavík a Slaviček [písemné sdělení]. 27. 3. 2023.

¹⁵⁹ KLEINOVÁ, Ivana a TOLOCHOVÁ, Šárka, sbormistryně ŠPS Mini Domino, Slunička, Cvrčci a Domino při ZŠ Ilji Hurníka v Opavě [ústní sdělení]. 12. 5. 2023.

¹⁶⁰ ZERZÁŇOVÁ, Pavla, sbormistryně ŠPS Ptáčata a Ptáčátka [ústní sdělení]. Šumperk, 18. 5. 2023.

4.7 Mimopěvecké aktivity ŠPS

Přestože je zpěv a vše, co s ním souvisí, hlavní činností ŠPS, není činností jedinou. Čím bude činnost ŠPS rozmanitější, tím k němu budou děti více tíhnout a budou ochotny plnit náročnější požadavky vůči sboru. Určité činnosti (např. hra na hudební nástroje) přímo zvyšují hudební schopnosti členů sboru. Návštěva koncertů (pěveckých, orchestrálních) vede také k obohacení mimopěveckého života ŠPS. V rámci účasti na koncertech se děti učí společenskému chování. Zjišťují, jaké chování je žádoucí a jaké je nežádoucí na základě chování ostatních lidí. Sbormistr by měl děti naučit vyjadřovat úctu a obdiv k lepším výkonům a vlídnost ke slabším výkonům. Rovněž by měl děti odnaučit běžné žárlivosti vůči účinkujícím. Při návštěvě divadla či kina sbormistr přistupuje podobně. Přínosem je vytvoření společných zážitků a stmelování kolektivu. Ze stejného důvodu je vhodné do mimopěveckých aktivit zařazovat výlety, návštěvy výstav, hradů apod.¹⁶¹

Jednou z velkých motivací pro ŠPS je zorganizování výměnného zájezdu. Výměnným zájezdem rozumíme reciproční návštěvu sboru z jiného města nebo země. Slouží k získávání nových přátelství a zkušeností týkající se koncertního vystupování, hudby, kultury, samostatnosti apod. Plán na každý zájezd vyžaduje od sbormistra podrobnou přípravu. Než sbormistr informuje děti o plánu zájezdu, musí mít dostatek vhodného repertoáru a být si jistý, že sbormistr, se kterým vede jednání (ohledně návštěvy), je spolehlivý. Pokud se jedná o první výměnný pobyt, měl by začínající sbormistr kontaktovat zkušeného sbormistra. Prostřednictvím něho by měl také požádat rodiče dětí z výměnného sboru o shovívavost vůči nezkušeným a zakřiknutým dětem. Rodiče musí být připraveni řešit vypjatější situace jako stýskání po rodičích, nechuť k jídlu, umazání prádla apod. Každý sbormistr by měl pamatovat na to, že získává nové zkušenosti stejně jako děti. Během zájezdu ho může překvapit mnoho věcí, které mu pomůžou vylepšit přípravu příštího výjezdu.¹⁶²

Pokud sbormistr nechce ŠPS vystavovat nervozitě a napětí z pěveckých soutěží, je vhodné se zúčastnit setkání sborů v rámci nesoutěžního festivalu, který se projevuje uvolněnější a srdečnější atmosférou. Pro sbormistra to znamená zajistit dopravu, ubytování a seznamy dětí s adresami, vybrat zájezdní sestavu, sdělit program (názvy písní), počty dětí, hudební

¹⁶¹ STAŠEK, Čestmír. *Pěvecký soubor na ZDŠ. Comenium musicum*, 5. Praha: Supraphon, 1967, s. 138-139.

¹⁶² HAMAN, Jaroslav a SKOPAL, Jiří. *Práce s dětským pěveckým sborem na prvním stupni základní školy*. 2., upr. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2007, s. 76. ISBN 978-80-7041-009-7.

i pedagogický doprovod. Na zkouškách si musí vyhradit čas na nácvik společné písně, která povětšinou zazní na závěr festivalu. Totéž platí i pro účast na pěveckých soutěžích.¹⁶³

¹⁶³ HAMAN, Jaroslav a SKOPAL, Jiří. *Práce s dětským pěveckým sborem na prvním stupni základní školy*. 2., upr. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2007, s. 82. ISBN 978-80-7041-009-7.

5 HLASOVÁ VÝCHOVA V ŠPS¹⁶⁴

Hlasovou výchovu v ŠPS lze chápat z různých hledisek. Například Jarmila Vrchotová-Pátová pojímá hlasovou výchovu takto: „*Cílem hlasové výchovy je vybudovat takové pěvecké dovednosti a návyky, aby zpěváci zpívali s lehkostí a samozřejmostí a mohli se věnovat především přednesu a aby jejich výkon byl i požitkem pro posluchače.*“¹⁶⁵ Obdobně pojímá tento pojem Miloslava Kadlecová: „*Úkolem a cílem hlasové výchovy je výcvik správné hlasové funkce. Tím rozumíme především uvolnění hlasu, osvojení si přirozeného a nenásilného způsobu zpívání i mluvení. Uvolnit hlas znamená přivést a navyknout hlasové orgány na takový způsob tvoření tónu, při němž docílíme s minimem hlasové námahy maximum zvuku a účinnosti.*“¹⁶⁶ Josef Raninec chápe hlasovou výchovu jako „[...] *cieľavedomý vzdelávací a formatívny proces, regulovaný v intenciách príslušných noriem a smerujúci k zdokonaľovaniu hlasových prejavov (reči a spevu) – k hlasovej kultúre.*“¹⁶⁷

Správná hlasová výchova je prvním předpokladem úspěšné práce ŠPS. Hlavním úkolem sbormistra bude odstranit určité zlozvyky týkající se zpěvního hlasu dětí. Zlozvyky jako nedostatečná artikulace nebo nesprávné dýchání mohou vycházet z nedůsledného vyžadování mluvního projevu dětí ve vyučování.¹⁶⁸ Dalším zásadním úkolem hlasové výchovy u dětí bude vybudovat správné pěvecké návyky, díky nimž dochází nejen k rozvíjení dětského hlasu, ale také k ochraně hlasu před poškozením. Hlasová výchova taktéž napomáhá k nápravě nezpěvnosti a ovlivňuje intonační čistotu zpěvu.¹⁶⁹

Pro komplexní pěvecký rozvoj je potřeba vyhledávat i vhodný hudební materiál, na kterém se ŠPS bude moc pěvecky zdokonalovat. Sbormistr si musí všimnout písní, které jsou děti schopné správně pěvecky reprodukovat či interpretovat a které vedou k uměleckosti a k rozvoji emocionality.¹⁷⁰

Úroveň hlasové výchovy podstatně ovlivňuje umělecké kvality ŠPS. Žáci nastupující do první třídy mají často málo nebo většinou žádné pěvecké zkušenosti vycházející

¹⁶⁴ Podkapitoly 5.2 – 5.9 shrnují teoretický rámec výzkumné otázky uvedené v závěru podkapitoly 5.9

¹⁶⁵ FEDOR, Viliam a VRCHOTOVÁ-PÁTOVÁ, Jarmila. *Dětský pěvecký soubor*. Praha: Mladá fronta, 1963, s. 31.

¹⁶⁶ KRYSOVÁ, Františka; VRCHOTOVÁ-PÁTOVÁ, Jarmila; URBÁŠKOVÁ-FIALOVÁ, Růžena a KADLECOVÁ, Miloslava. *Hlasová výchova*. 2. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1955, s. 6.

¹⁶⁷ RANINEC, Jozef. *Ludský hlas a jeho kultivovanie*. Bratislava: SAV, 2003, s. 8. ISBN 80-224-0768-2.

¹⁶⁸ STAŠEK, Čestmír. *Pěvecký soubor na ZDŠ*. Comenium musicum, 5. Praha: Supraphon, 1967, s. 72.

¹⁶⁹ TICHÁ, Alena. *Učíme děti zpívat: hlasová výchova pomocí her pro děti od 5 do 11 let*. 2. vyd. Praha: Portál, 2009, s. 73. ISBN 978-80-7367-562-2.

¹⁷⁰ OBEŠLOVÁ, Miluše. *Hlasová výchova 6 - 9letých dětí na základní škole*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2005, s. 7. ISBN 80-7040-439-1.

z preprimárního vzdělávání a rodinného prostředí nebo nemají žádné. Je tedy na sbormistrovi, aby na základě pravidelných hlasových cvičení vytvářel takové dovednosti a návyky, které vedou k estetickému a emocionálnímu zpěvu.¹⁷¹

Ve ŠPS sbormistr pracuje převážně s dětmi hudebně i hlasově průměrnými. Objevují se tam i děti, jejichž hlasové dispozice nebyly rozvinuty nebo byly potlačeny nesprávnými návyky. Při diagnostice hlasového projevu by měl mít sbormistr na paměti, že při zpívání se uplatňují 3 základní složky: dech, artikulace a fonace. Tyto 3 složky se vzájemně prolínají a jsou podmíněny i zpěvákovou psychikou.¹⁷²

Hlasový orgán dětí je od přírody uzpůsoben zpěvu. V poslední letech nedošlo ke změně hlasových dispozic dětí, ale změnily se především zájmy dětí a vnější společenské podmínky. Nedostatečný přísun podnětu vede k nezájmu o zpěv. Přestože zpěv řadíme k spontánním lidským projevům, dochází k jeho úpadku vlivem zmíněných změn. Touha zpívat se pomalu vytrácí i s narůstajícím věkem dětí. Také hlasový orgán postupně ochabuje, pokud není procvičován. Je potřeba, aby sbormistr motivoval děti ke zpěvu. Nejde tady pouze o vzorný hlasový projev. Sbormistr musí hledat i nové formy práce.¹⁷³ Alena Tichá je názoru, že „[...] *zdárný hlasový vývoj se může realizovat jen v bezpečném a podnětném prostředí, motivujícím dítěte k potřebě hledat a objevovat vlastní pěvecké možnosti.*“¹⁷⁴

5.1 Motivace

Každý sbormistr, který začíná vést ŠPS, by se měl zamyslet nad otázkou týkající se motivace sborových zpěváků. Existuje velké množství motivačních činitelů. Sbormistr musí mít na paměti, že tyto činitelé se vzájemně prolínají a nepůsobí izolovaně.¹⁷⁵ Motivačními činiteli působícími a přivádějícími dítě do ŠPS mohou být rodiče, kamarádi, vystoupení ŠPS, zájezdy, touha být součástí kolektivu apod. Motivačním činitelem může být i samotný sbormistr, kterého děti znají a považují za oblíbeného učitele. Určité motivy, přivádějící dítě do ŠPS,

¹⁷¹ HAMAN, Jaroslav a SKOPAL, Jiří. *Práce s dětským pěveckým sborem na prvním stupni základní školy*. 2., upr. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2007, s. 30. ISBN 978-80-7041-009-7.

¹⁷² TICHÁ, Alena. *Hlasová výchova v dětském sboru prostřednictvím her a motivací*. Praha: Národní informační a poradenské středisko pro kulturu, 2004, s. 7. ISBN 80-7068-186-1.

¹⁷³ Tamtéž: s. 7.

¹⁷⁴ Tamtéž: s. 10.

¹⁷⁵ HAMAN, Jaroslav a SKOPAL, Jiří. *Práce s dětským pěveckým sborem na prvním stupni základní školy*. 2., upr. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2007, s. 5. ISBN 978-80-7041-009-7.

nemusí být vždy ovlivněny vnějším okolím. Jedná se o motivy vycházející ze schopností a vloh dětí, které jsou pokládány za velmi hodnotné z důvodu jejich trvalosti a základu vyplývajícího z vrozeného hudebního nadání. Příchodem dětí do ŠPS však motivace skončit nesmí. Zájem bez motivačních činitelů může postupně upadat. Sbormistr musí tedy neustále usilovat o vznik nových motivů. Zde se do popředí bude dostávat především jeho výchovná práce. Cílem je, aby dítě pochopilo smysl a účel ŠPS. Dítě musí dojít k přesvědčení, že je rovnoprávným členem sboru (bez ohledu na věk) a že se podílí na jeho společné práci. Významný vliv na setrvání dětí ve ŠPS má také samotný kolektiv. Opomenout nesmíme ani demotivaci. Sbormistr se bohužel nevyhne jejímu vzniku, ale měl by se snažit o její omezení. Zařadit sem můžeme strach, únavu, nechut', sobeckost apod. Pokud demotivace stále přetrvává, vede to nejčastěji k odchodu dětí ze ŠPS. Další příčinou je změna pohledu na sbor a jeho činnost, rozpor mezi individuálním růstem a kolektivním rozvojem, změna sociálních požadavků a zájmů dítěte. Dalším z důvodů odchodu dětí ze ŠPS jsou vnější vlivy. Lze sem zahrnout nedostatečný zájem okolí (rodina, škola) o působení dítěte ve ŠPS, zvýšení časové náročnosti na členy ŠPS, nadměrná pracovní zátěž ve škole nebo doma a případně i neshoda v řadách členů ŠPS. Proti všem zmíněným příčinám může ovšem sbormistr do určité míry bojovat. Existuje pouze jeden důvod k odchodu dětí ze ŠPS, který sbormistr nemůže ovlivnit, a to je stárnutí dětí. Každý sbormistr s tím musí počítat a smířit se s tím, že mu dítě odejde v době, kdy dosahuje nejlepších výkonů.¹⁷⁶

Výzkumná otázka: Jak motivujete žáky/děti ke členství ve školním pěveckém sboru?

Petr Lukáš uvádí, že motivace se dostavuje sama. Děti si mezi sebou řeknou, jestli jim je ve ŠPS dobře nebo jestli se tam necítí. Samotnou motivací jsou koncerty, zájezdy, festivaly, ale i noví přátelé. Ve ŠPS tomu nechávají volný průběh, než by cíleně děti motivovali. Snaží se dětem dopřávat určitý komfort. Pokud mají zájem, mohou to přijít do ŠPS zkusit. Když se jim ve ŠPS nelíbí a chtějí odejít, tak jim nebrání.¹⁷⁷

Marie Foglová uvádí, že uspořádáním koncertů pro ZŠ vzniká motivace. Děti koncert zhlédnou, jsou nadšené a chtějí chodit do ŠPS. Podotýká, že čím jsou děti starší, tím rychleji motivace upadá, protože děti už neláká ani zájezd do zahraničí.¹⁷⁸

¹⁷⁶ STAŠEK, Čestmír. *ABC začínajícího sbormistra: receptář ve 40 bodech*. Praha: Supraphon, 1981, s. 120-123.

¹⁷⁷ LUKÁŠ, Petr, sbormistr ŠPS Klubičko a Loučňáček [ústní sdělení]. Loučná nad Desnou, 10. 3. 2023.

¹⁷⁸ FOGLOVÁ, Marie, sbormistryně ŠPS Jabloňka [ústní sdělení]. Šumperk, 18. 3. 2023.

Irena Francová uvádí, že motivace probíhala prostřednictvím dopoledních koncertů pro žáky, na hodinách hudební výchovy, na školních nástěnkách, ve zpravodaji města či na webových stránkách školy.¹⁷⁹

Gabriela Kovářová uvádí, že motivace vzniká hlavně z důvodu, že je ŠPS viděn a slyšen při různých vystoupeních. Pokud má dítě zájem chodit do ŠPS je mu nabídnuta možnost navštívit zkoušku sboru, aby zjistilo, jak to ve sboru funguje a co všechno to obnáší. Na základě toho, se dítě rozhodne, zda zájem přetrvává či nikoliv. Gabriela Kovářová upozorňuje děti, že je sbor o práci a zodpovědnosti. Dětem říká: „*Děti, to je jak fotbalista nebo hokejista. Ten taky musí trénovat a nemůže jít jenom hrát*“. Poukazuje, že je potřeba to někdy vysvětlit i samotným rodičům.¹⁸⁰

Daniela Vraiová uvádí, že člověk musí umět děti nadchnout. Poukazuje, že nikdy nemotivovala děti ve smyslu, že by jim za to něco slibovala. Dle jejího názoru by tenhle typ motivace dlouhodobě nefungoval. Do ŠPS zavítají stejně převážně děti, které mají zájem a rády zpívají.¹⁸¹

Lenka Pohanková uvádí, že u oddělení Slavičku není potřebná motivace. Motivace přichází sama ze zájmu rodičů a dětí, kteří ŠPS znají. Ve starším oddělení Slavíku se snaží děti motivovat a přesvědčit, že je hezké společně zpívat, jet na soustředění nebo místo školy se zúčastnit přehlídky. Za účast ve ŠPS mohou děti v rámci hudební výchovy dostat jedničku nebo pochvalu do žákovské knížky. Taktéž učitel hudební výchovy může zohlednit účast žáka v ŠPS.¹⁸²

Ivana Kleinová a Šárka Tolochová uvádí, že zásadní motivací jsou společné zážitky na soustředěních nebo zájezdech. Zdrojem motivace je také radost, kterou se snaží ŠPS svým zpěvem předat posluchačům. Neopomíjejí ani motivaci z rodin. Výhodu spatřují v dětech jejich bývalých členů, kde je pravděpodobnost motivace navštěvování ŠPS větší než v rodině, kde ani jeden z rodičů do sboru nechodil.¹⁸³

Pavla Zerzáňová uvádí, že nikdy děti nemotivovala ke členství ve ŠPS. Na začátku roku žáci dostávají lísteček s nabídkou kroužků. Část sboru je tvořena dětmi, které chodily do sboru ve školce a rozhodly se pokračovat ve ŠPS. Tam motivace ke sborovému zpívání vznikla už v předškolním věku. Druhá část sboru je tvořena dětmi, které o sborový zpěv projevíly

¹⁷⁹ FRANCOVÁ, Irena, bývalá sbormistryně ŠPS Jabloňka [písemné sdělení]. 30. 3. 2023.

¹⁸⁰ KOVÁŘOVÁ, Gabriela, sbormistryně ŠPS Plamínek z Holešova [ústní sdělení]. Šumperk, 19. 3. 2023.

¹⁸¹ VRAJOVÁ, Daniela, bývala sbormistryně ŠPS a současná sbormistryně dětského pěveckého sboru Campanella [ústní sdělení]. Olomouc, 5. 4. 2023.

¹⁸² POHANKOVÁ, Lenka, sbormistryně ŠPS Slavík a Slaviček [písemné sdělení]. 27. 3. 2023.

¹⁸³ KLEINOVÁ, Ivana a TOLOCHOVÁ, Šárka, sbormistryně ŠPS Mini Domino, Sluníčka, Cvrčci a Domino při ZŠ Ilji Hurníka v Opavě [ústní sdělení]. 12. 5. 2023.

zájem. Některé děti projeví zájem a zůstanou, jiné se odhlásí. Pavla Zrzáňová zmínila, že v rámci příměstského tábora pro budoucí prvňáky vedla skupinu 12 dětí, z nichž 8 se přihlásilo do ŠPS. Program měla zaměřený na zpívání a dle jejího názoru nevědomky děti do ŠPS přilákala.¹⁸⁴

Vyhodnocení výzkumné otázky

Respondenti se shodují, že motivací je ŠPS sám o sobě. Nabízí sborový zpěv, vystupování, mimopěvecké aktivity, přátelství a další zážitky. 2 respondenti uvádí, že cíleně děti ve ŠPS nemotivují. Necháávají tomu volný průběh. Má-li dítě zájem o sborový zpěv, může kdykoliv přijít, ztratí-li chuť chodit do ŠPS, nebrání jim v odchodu. 1 respondent zastává názor, že není vhodné motivovat žáky tím, že jim za to něco slíbíme. 4 respondenti poukázali na význam jednotlivých vystoupení pro žáky ZŠ. Tato vystoupení mají zásadní vliv na motivaci budoucích zpěváků. 3 respondenti vyzdvihují motivaci, která vzniká zásluhou a podporou rodičů. 1 respondent také uvádí, že určitou motivací může být jednička z hudební výchovy nebo pochvala do žákovské knížky. Další respondent uvádí, že se snažili děti namotivovat pomocí oznámení o ŠPS na nástěnce školy, zpravodaji města nebo na webových stránkách. 1 respondent zmiňuje motivaci, která vznikla u dětí v předškolním vzdělávání v rámci sborového kroužku ve školce.

Závěrem lze říci, že je tedy na každém sbormistrovi, jestli bude děti motivovat ke členství ve ŠPS, nebo ne. Pokud ano, tak má na výběr z mnoha možností a způsobů.

5.2 Držení těla při zpěvu

Ve zkouškách děti nejčastěji sedí. Polohu v sedě střídáme s pěveckým postojem. Trénování správného postoje ve zkouškách je důležité pro vystoupení, kde děti musí vydržet stát i 30 minut. Sbormistr musí dbát na střídání poloh i proto, aby svaly měly změnu.¹⁸⁵

Pěvecký postoj: nohy mírně rozkročené, chodidla opřená do země, váha těla rovnoměrně rozložená na obě nohy (nepociťujeme ji na patách, ale spíše vepředu), hrudník mírně vypjatý,

¹⁸⁴ ZERZÁŇOVÁ, Pavla, sbormistryně ŠPS Ptáčata a Ptáčátka [ústní sdělení]. Šumperk, 18. 5. 2023.

¹⁸⁵ HAMAN, Jaroslav a SKOPAL, Jiří. *Práce s dětským pěveckým sborem na prvním stupni základní školy*. 2., upr. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2007, s. 33. ISBN 978-80-7041-009-7.

ramena uvolněná, ruce volně spuštěné podél těla, hlava držena vzpřímeně a přirozený výraz v obličeji.¹⁸⁶

Zásady správného postoje při zpěvu dle Jaroslava Hamana a Jiřího Skopala:

1. Postoj je vzpřímený a přirozený.
2. Hmotnost těla je rovnoměrně rozložena mezi obě nohy.
3. Ramena, paže a ruce jsou volně spuštěné podél těla.
4. Díváme se směrem před sebe.
5. Pocit celkového uvolnění.
6. Před začátkem zpívání klidně dýcháme.¹⁸⁷

Pěvecký sed: sed na okraji židle, chodidla plně opřená do země (mírně předsunutá, nohy svírají úhel větší než 90 stupňů), kolena mírně od sebe (na šířku ramen), záda jsou vzpřímená, ramena volně spuštěná dolů a směřující mírně dozadu, ruce jsou pokrčené a volně leží v klíně, vzpřímená hlava.¹⁸⁸

Poloha hlavy při zpěvu

Sbormistr může správné držení hlavy kontrolovat pohledem. Snaží se rozpoznat chyby, kterých se děti při zpívání dopouštějí: vysunují bradu (zároveň dochází k zaklánění hlavy), naklánějí hlavu dolů a na levou nebo pravou stranu, drží hlavu „zaraženou“ mezi rameny jako by neměly krk. Chybné držení hlavy může způsobit přepětí svalů v oblasti ramen a v oblasti šíje. Dítě by při zpěvu mělo držet hlavu vzpřímeně. Držení hlavy chybným způsobem ovlivňuje také negativně tvoření tónů. Odchytky od správného držení hlavy jsou nejnapadněji viditelné při zpěvu stoupající melodie, kdy děti vysouvají hlavu dopředu a vzhůru. Vzniká tak napětí krčního svalstva.¹⁸⁹

Při vystoupení by měl sbormistr stát tak, aby na něj celý sbor viděl. Vhodné umístění sbormistra je nutné z důvodu, aby první řada (nejmenších dětí) nemusela zvedat hlavu a levá

¹⁸⁶ TICHÁ, Alena. *Učíme děti zpívat: hlasová výchova pomocí her pro děti od 5 do 11 let*. 2. vyd. Praha: Portál, 2009, s. 78. ISBN 978-80-7367-562-2.

¹⁸⁷ HAMAN, Jaroslav a SKOPAL, Jiří. *Práce s dětským pěveckým sborem na prvním stupni základní školy*. 2., upr. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2007, s. 33. ISBN 978-80-7041-009-7.

¹⁸⁸ TICHÁ, Alena. *Učíme děti zpívat: hlasová výchova pomocí her pro děti od 5 do 11 let*. 2. vyd. Praha: Portál, 2009, s. 78. ISBN 978-80-7367-562-2.

¹⁸⁹ Tamtéž: s. 85.

a pravá strana sboru nemusela natačet hlavu směrem k sbormistrovi. Postupně sbormistr také odstraňuje zvýšenou mimiku u některých dětí (krčení čela, nosu).¹⁹⁰

5.3 Dýchání

Dech je základní složkou tvoření hlasu, protože je potřebný k fonaci (= tvorba hlasu). Dospělý jedinec vykoná dvanáct až šestnáct nádechů za minutu. Oproti dechu dospělých je dětský dech kratší. Dítě v mladším školním věku (6–12 let) vykoná osmnáct až třicet dechu za minutu. Postupným tělesným vývojem se počet dechů za minutu snižuje, až klesne k počtu dechů dospělého jedince. Dýchání je uskutečňováno prostřednictvím pohybů hrudníku a bránice (břišních stěn).¹⁹¹

Rozlišujeme dva základní typy dýchání:

1. Hrudní (kostální).
2. Bránicové, břišní (diafragmatické).¹⁹²

Tyto dva typy se ve skutečnosti spojují v typ smíšený (žeberně brániční). V běžném životě lidé vdechují vzduch nosem, avšak u zpěvu se přidává pomocný nádech ústy.¹⁹³

Hlasivky při zpěvu budou chráněny před nadměrným tlakem dechu pouze při správném dýchání. Správně dýchat znamená dýchat celým dechovým aparátem. Výdech tak bude regulován bránicí, břišními a mezižeberními svaly. Děti se často dopouštějí chybného dýchání při zpěvu. Nejčastější chybou je lapání po dechu, které je způsobeno nádechem na poslední chvíli. Pro lapání po dechu je charakteristické zvedání ramen (pomáhají nádechovým svalům), která i po dokončení nádechu zůstávají i nadále zvednutá a hromadění vzduchu v horní části plic (správně by měl vzduch směřovat do bránice). Takový to dech se nedá regulovat a s nasazením prvního tónu větší část vzduchu unikne. Krátký dech způsobuje potřebu dítěte znovu se nadechnout, a to i uprostřed slova. Lapání po dechu se ve větší míře vyskytuje u neurotických a úzkostných dětí a rovněž při nadměrném úsilí a vzrušení. Dech je tedy úzce spjatý s psychickým rozpoložením dítěte.¹⁹⁴

¹⁹⁰ HAMAN, Jaroslav a SKOPAL, Jiří. *Práce s dětským pěveckým sborem na prvním stupni základní školy. 2.*, upr. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2007, s. 33. ISBN 978-80-7041-009-7.

¹⁹¹ LÝSEK, František. *Dětský sborový zpěv*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1958, s. 31-32.

¹⁹² Tamtéž: s. 31-32.

¹⁹³ Tamtéž: s. 32.

¹⁹⁴ TICHÁ, Alena. *Učíme děti zpívat: hlasová výchova pomocí her pro děti od 5 do 11 let. 2. vyd.* Praha: Portál, 2009, s. 89. ISBN 978-80-7367-562-2.

Dýchání má tři základní fáze. V první fázi dochází k hlubokému vdechu (do spodní části plic). Dětem říkáme, že se nadechují do „bříška“. Pohyb bránice kontrolují přiložením ruky na břicho.¹⁹⁵

Dle Jaroslava Hamana a Jiřího Skopala užíváme tři druhy nádechů:

- a) Neslyšný, hluboký a klidný vdech ústy i nosem na začátku písně.
- b) Hluboký a rychlejší vdech ústy v pomlce.
- c) Rychlý doplňující vdech ústy mezi jednotlivými frázemi (kde nejsou pomlky).¹⁹⁶

V posledním bodě dochází často k zvednutí ramen (svrchní dýchání) a ke zkracování předchozího tónu. Proto musí sbormistr nacvičit se sborem střídavé dýchání. To znamená, že vybraná skupinka dětí se nadechuje na předem určených místech písně. V druhé fázi dochází k zadržení vdechu, který slouží ke koncentraci a k uklidnění. Tato fáze je důležitá k získání měkkého hlavového nasazení. Dále slouží k soustředění a jasnému nasazení počátečního tónu písně. Ve třetí fázi dochází k výdechu. Ten by měl být kontrolovatelný, zpomalený, úsporný a rovnoměrný. Dochází při něm ke zpěvu. Je podstatné, aby každý sbormistr pěstoval správné pěvecké dýchání systematickými cvičeními.¹⁹⁷

Dechová cvičení

Od prvních tříd zařazujeme před začátkem zpěvu písni dechová cvičení s vhodnou motivací. Při nádechu si mohou děti představit, že drží v ruce květinu a snaží se nasát nosem její vůni. V lehu na zemi kontrolují pomocí ruky položené na břicho, zda při nádechu dochází k jeho vyklenutí. Naopak při výdechu mohou napodobovat foukání větru, bzukot včel, vrčení motoru, syčení hada nebo páry.¹⁹⁸

Cílem dechových cvičení je vytvořit správnou dechovou techniku.¹⁹⁹ Zpočátku by se dle Viliama Fedora a Jarmily Vrchotové-Pátové měl sbormistr zaměřit na:

1. Hospodaření s dechem – nevdechovat mnoho vzduchu a neplýtvat jím zvláště na začátku výdechových frází.

¹⁹⁵ HAMAN, Jaroslav a SKOPAL, Jiří. *Práce s dětským pěveckým sborem na prvním stupni základní školy*. 2., upr. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2007, s. 35. ISBN 978-80-7041-009-7.

¹⁹⁶ Tamtéž: s. 35.

¹⁹⁷ Tamtéž: s. 35-36.

¹⁹⁸ Tamtéž: s. 36.

¹⁹⁹ FEDOR, Viliam a VRCHOTOVÁ-PÁTOVÁ, Jarmila. *Sborový zpěv a řízení sboru: pro dálkově studující na IP*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1962, s. 24.

2. Včasné vdechování – slouží k uklidnění dechu před zahájením zpívání a k nasazení klidného a rovného tónu.
3. Rozdělení každé písně na dechové fráze – následuje hned po seznámení se strukturou písně.²⁰⁰

Dechová cvičení nesmíme provádět příliš dlouho, stereotypně a mechanicky. Je účelné kombinovat, obměňovat a spojovat s cvičeními artikulačními a hlasovými. Dechová cvičení můžeme využít i jako uvolňovacích cviků při nácvičku obtížnějších míst v písni. Pokud se v písni objeví dechově náročná místa, procvičujeme je zvlášť.²⁰¹

Sbormistr musí před sborem předvést každé dechové cvičení. Není nutné jednotlivá cvičení vždy předvádět jen správným způsobem. Sbormistr může ukázat i chybný způsob, ze kterého si děti vezmou ponaučení. Dle názoru Jaroslava Hamana a Jiřího Skopala je hlavním cílem dechových cvičení „[...] *nacvičit kombinované dýchání žeberně brániční, které je podmínkou kvalitního tónu při minimální spotřebě dechu.*“²⁰²

5.4 Dětský hlas a jeho hlasový rozsah

Dětský hlas se liší od hlasu dospělého jedince anatomicko fyziologickými a funkčními znaky. S postupným tělesným a duševním vývojem dítěte dochází také k pozvolnému vývoji způsobu tvoření hlasu. Pro dětský hlas je typické především falzetové tvoření hlasu (způsobeno hrtanovými svaly, které zcela plně nefungují). Vliv na tvorbu hlasu má i dýchací svalstvo, které má menší výkonnost než u dospělých. Dětský hlas nedovede využívat hlavovou rezonanci v plné míře, není tzv. opřený. Hlasový tón dítěte můžeme tedy charakterizovat jako lehký, slabý a světlého zabarvení.²⁰³

Pro zdravý hlas dítěte je dle Aleny Tiché typické:

- a) Zvonivý a jasný zvuk.

²⁰⁰ FEDOR, Viliam a VRCHOTOVÁ-PÁTOVÁ, Jarmila. *Sborový zpěv a řízení sboru: pro dálkově studující n a IP*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1962, s. 24.

²⁰¹ VRCHOTOVÁ-PÁTOVÁ, Jarmila. *Didaktika zpěvu pro sólisty, sborové pěvce a budoucí pěvecké pedagogy*. 2. vyd. Plzeň: Západočeská univerzita, 2002, s. 19. ISBN 80-7082-842-0.

²⁰² HAMAN, Jaroslav a SKOPAL, Jiří. *Práce s dětským pěveckým sborem na prvním stupni základní školy*. 2., upr. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2007, s. 36. ISBN 978-80-7041-009-7.

²⁰³ SLAVÍKOVÁ, Marie. *Psychologické aspekty hlasové výchovy žáků základní školy*. Plzeň: Západočeská univerzita, 2004, s. 54. ISBN 80-7043-261-6.

- b) Hlas není příliš silný (při tvorbě převažuje hlavový rejstřík), ale je zvukově průrazný (díky hlavové rezonanci).
- c) Rozvoj hlasu.
- d) S věkem a tělesným vývojem dětský hlas nabývá na barevnosti a síle.²⁰⁴

Hlasový rozsah

Poměr hlasových rozsahů u dětí odpovídá rejstříkové stavbě hlasu ženského. Tyto rejstříky zní u dětí jakoby posunuty nahoru. Je to způsobeno tím, že děti mají menší hrtan a užší a kratší hlasivky. Hlavový a střední tón dítěte se jeví jako čistý ženský hlavový tón a hrudní hlas zní jako střední poloha sopranistky. Proto je někdy obtížné určit při zpěvu dítěte správný hlasový rejstřík. Dětský hlas, který je zdravý a správně rozezpíváný zní jednotně – přechod mezi hrudním a hlavovým rejstříkem či naopak by měl být zcela plynulý. Rozsah dětského hlasu je závislý na věku, rozezpívanosti a také na individuálních hlasových, psychických a tělesných dispozicích dítěte. U dětí mladšího školního věku je orientační hlasový rozsah od c^1 po f^2 a u dětí od 10 let do puberty je to od a po a^2 . Nedostatek pěveckých zkušeností a nerozezpívanost bývají příčinou menšího hlasového rozsahu umístěného v nízké hlasové poloze ($a-e^1$ nebo $a-g^1$). Převažuje hrudní rejstřík.²⁰⁵

Ve ŠPS na 1. stupni ZŠ se setkáme nejčastěji s dělením na alty a soprány. Hlasový rozsah dětských altů je od a do d^2 a odpovídá hrudnímu a střednímu rejstříku (jsou propojeny), kdy některé děti mají problém zazpívat hlavový tón (zní zúženě). Naopak hlasový rozsah dětských sopránů je od d^1 do a^2 a odpovídá střednímu a hlavovému rejstříku (jsou taktéž propojeny). Dětským sopránům často nezní hrudní poloha (pod c^1) nebo je vytvářena pod tlakem.²⁰⁶

5.5 Hlasová cvičení a rozezpívání

Účelem hlasových cvičení je budování návyků a dovedností hlasové techniky. Pozornost musí být věnována i dechové technice, která je nezbytnou podmínkou pro správný přístup k hlasovým cvičením. Při hlasových cvičeních postupujeme od snazších ke složitějším, od ménětónových k vícetónovým.²⁰⁷

²⁰⁴ TICHÁ, Alena. *Učíme děti zpívat: hlasová výchova pomocí her pro děti od 5 do 11 let*. 2. vyd. Praha: Portál, 2009, s. 21. ISBN 978-80-7367-562-2.

²⁰⁵ Tamtéž: s. 21.

²⁰⁶ Tamtéž: s. 21.

²⁰⁷ OBEŠLOVÁ, Miluše. *Hlasová výchova 6 - 9letých dětí na základní škole*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2005, s. 56-57. ISBN 80-7040-439-1.

Zásady hlasových cvičení:

1. Uvolnění hrdla a celého těla, pocit klidu.
2. Technicky správný pěvecký nádech a zklidnění nadechnutého vzduchu.
3. Rty lehce vysunuty dopředu (stejně jako při mluvení).
4. Nejprve tón zazní v představě a následně nasadíme tón měkkým hlasovým začátkem.
5. Při výslovnosti klesá brada i celá dolní čelist volně dolů.
6. Ústa jsou otvírána především na výšku, méně na šířku.
7. Jazyk ve výchozím postavení je měkce položen na dně úst.²⁰⁸

Sbormistr transponuje jednotlivá hlasová cvičení pouze v rámci hlasového rozsahu dětí. Začíná ve střední hlasové poloze, kdy model cvičení posunuje nejprve jednou či dvakrát směrem dolů (dochází k uvolnění hlasu), následně transponuje směrem nahoru a pak opět směrem dolů pod výchozí polohu. Není nutné jednotlivá hlasová cvičení posouvat ve velkém rozsahu. Velmi často sbormistrovi postačí při hlasových cvičení pouze střední poloha, ve které dochází k upevňování pěveckých návyků. Sbormistr musí také dbát na to, aby děti využívaly všechny složky potřebné ke správnému tvoření tónu. Žádné hlasové cvičení během transpozice nesmí být pouze mechanicky opakováno, protože tak ztrácí svůj význam. Hlasová cvičení se dělí na ménětónová, vícetónová, postupová, rozkladová, kombinovaná a cvičení složená z různých skoků. V rámci cvičení může sbormistr uplatnit různá tempa, dynamiku, různé druhy zpěvní artikulace, různé slabiky a vokály. Sbormistr by neměl často obměňovat hlasová cvičení. Hlasová cvičení slouží k přípravě hlasových a dechových orgánů ke zpěvnímu výkonu.²⁰⁹

Úkolem každého sbormistra je vytvořit zásobu hlasových cvičení. Z vlastní zásoby hlasových cvičení vybere tři až čtyři nejosvědčenější, které se stanou součástí pravidelné rozcvičky na začátku zkoušky. Mezi stálá hlasová cvičení by se však měla zařazovat i nová, aby nedocházelo ke stereotypnosti (např. prvek z nové nacvičované písně).²¹⁰

²⁰⁸ ČEŠKOVÁ, Olga. *Pěvecká výchova*. 3., opr. vyd. Praha: Akademie múzických umění v Praze, Divadelní fakulta, katedra alternativního a loutkového divadla, 2008, s. 17. ISBN 978-80-7331-137-7.

²⁰⁹ OBEŠLOVÁ, Miluše. *Hlasová výchova 6 - 9letých dětí na základní škole*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2005, s. 57. ISBN 80-7040-439-1.

²¹⁰ HAMAN, Jaroslav a SKOPAL, Jiří. *Práce s dětským pěveckým sborem na prvním stupni základní školy*. 2., upr. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2007, s. 41. ISBN 978-80-7041-009-7.

Rozezpívání

Rozezpívání nesmí chybět před žádným pěveckým výkonem. Nejvhodnější je začít ménětónovými hlasovými cvičeními, ve kterých dochází k uvolnění střední polohy hlasu. Vzhledem k velkému rozsahu, není vhodné zařazovat k rozezpívání stupnice (jsou složité). Rozezpívání by mělo začít v legátu. Poté můžeme využít různé druhy pěvecké artikulace. Také je vhodné začít rozezpívání v mezzopiano nebo v mezzoforte, tedy v dynamice, kde se hlas dítěte nenásilně ozve. Posléze můžeme dynamiku střídát. Stejný princip se uplatňuje i u tempa, kdy na začátku rozezpívání volíme střední tempo a poté jednotlivá tempa střídáme. Je nutné také dbát na tóny v hlasových cvičení. Musí být přesně spojovány, bez klouzání a vyražení tónů. Opomenout nesmíme ani kvalitu poslední tónu. Tento tón postupně zeslabujeme a necháme ho přirozeně a měkce doznít.²¹¹

5.6 Výslovnost

Zřetelná výslovnost úzce souvisí s pěveckou technikou. Volbou a řazením hlásek můžeme cvičit jak dech, tak i znění tónu. Spojením hlásek dochází k procvičení mluvidel, k pružnosti dechových svalů a k aktivizaci určité rezonanční oblasti. Cílem je přirozená výslovnost.²¹² Pro správnou, pružnou, přesnou a srozumitelnou výslovnost využíváme artikulační techniky. Zaměřujeme se na cvičení vokálů (samohlásek), kteří jsou nositeli tónů. Zároveň musíme dbát na to, aby byly barevně i zvukově vyrovnané. Na srozumitelnost zpívaného slova mají naopak vliv přesně vyslovené souhlásky tzv. konsonanty.²¹³

Nesprávná výslovnost souhlásek bývá způsobena jednou ze tří příčin:

- a) Při vývojové fázi mluvy dítěte.
- b) Při poruchách řeči a výslovnosti (u souhlásek r, ř, s, š, č, l).
- c) Při nekultivovaném a nedbalém vyslovování.²¹⁴

²¹¹ OBEŠLOVÁ, Miluše. *Hlasová výchova 6 - 9letých dětí na základní škole*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2005, s. 57-58. ISBN 80-7040-439-1.

²¹² TICHÁ, Alena. *Učíme děti zpívat: hlasová výchova pomocí her pro děti od 5 do 11 let*. 2. vyd. Praha: Portál, 2009, s. 123. ISBN 978-80-7367-562-2.

²¹³ OBEŠLOVÁ, Miluše. *Hlasová výchova 6 - 9letých dětí na základní škole*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2005, s. 65. ISBN 80-7040-439-1.

²¹⁴ VRCHOTOVÁ-PÁTOVÁ, Jarmila. *Didaktika zpěvu pro sólisty, sborové pěvce a budoucí pěvecké pedagogy*. 2. vyd. Plzeň: Západočeská univerzita, 2002, s. 36. ISBN 80-7082-842-0.

V dnešní době se často setkáváme s vyšším počtem žáků prvních tříd, kteří mají poruchu výslovnosti. Tento problém je způsobený uspěchaným životem v rodinách a nedostatkem času rodičů, kteří málo komunikují s dětmi. Učitelé a stejně tak sbormistři na 1. stupni ZŠ jsou tak nuceni tyto poruchy výslovnosti napravovat. Jde především o zbytky patlavosti, nedostatečné otvírání úst a neschopnost vyslovovat určité hlásky.²¹⁵

Při vyslovování musíme věnovat pozornost např. sykavkám. Pokud je budeme vyslovovat příliš dlouze, bude se náš zpěv vyznačovat neestetickým sykotem. Jediná správná výslovnost je rychlá a zřetelná a rychlé přejití na vokál. Dále věnujeme pozornost např. souhláskám na konci slov, tzv. koncovkám. Nesmíme je vyrážet ani polykat, ale vyslovovat je měkce a zřetelně.²¹⁶ Při vyslovování dbáme také na správnou vazbu, která je nezbytnou podmínkou správného legata. Dochází tak ke spojování hlásek na konci jednoho slova a na začátku slova druhého. Správná vazba způsobuje také připojení koncové souhlásky každé slabiky k slabice následující. Ke zdokonalování výslovnosti využíváme i texty studovaných písní.²¹⁷

Výslovnost u dětí na 1. stupni ZŠ nacvičujeme:

- a) Několikanásobným vzorným předvedením.
- b) Recitací textů polohlasem.
- c) Zpíváním obtížné skupiny slov na jednom tónu ve střední poloze.
- d) Postupné zrychlování obtížných úryvků.²¹⁸

5.7 Hlasová hygiena

Obecné zásady hlasové hygieny jsou stejné jak pro děti, tak pro dospělé. Stejně jsou také pro všechny pracovníky nejrůznějších oborů používající hlas k výkonu povolání. Hlasová hygiena se týká tedy nejen zpěvu, ale také mluvního projevu. Dodržování obecných zásad

²¹⁵ HAMAN, Jaroslav a SKOPAL, Jiří. *Práce s dětským pěveckým sborem na prvním stupni základní školy*. 2., upr. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2007, s. 37. ISBN 978-80-7041-009-7.

²¹⁶ VRCHOTOVÁ-PÁTOVÁ, Jarmila. *Didaktika zpěvu pro sólisty, sborové pěvce a budoucí pěvecké pedagogy*. 2. vyd. Plzeň: Západočeská univerzita, 2002, s. 36. ISBN 80-7082-842-0.

²¹⁷ OBEŠLOVÁ, Miluše. *Hlasová výchova 6 - 9letých dětí na základní škole*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2005, s. 65. ISBN 80-7040-439-1.

²¹⁸ HAMAN, Jaroslav a SKOPAL, Jiří. *Práce s dětským pěveckým sborem na prvním stupni základní školy*. 2., upr. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2007, s. 39. ISBN 978-80-7041-009-7.

hygieny mluvního hlasu je podstatné pro zdárný rozvoj zpěvního hlasu. Naopak správný zpěv zkvalitňuje a upevňuje hlas mluvní.²¹⁹

Péči o hlas se nezabývá pouze hlasová hygiena. Nedílnou součástí musí být i duševní hygiena, tzn. správná životospráva, správný denní režim, dostatek spánku, aktivní odpočinek a pozitivní životní naladění dítěte.²²⁰

Zásady hygieny hlasu dle Jaroslava Hamana a Jiřího Skopala:

1. Při zpěvu i mluvení nepřepínat sílu hlasu. Nejvíce škodí hlasu silný zpěv hlubokých tónů. Sbormistr by měl být vzorem pro děti a mluvit i zpívat klidným hlasem.
2. Zařadit děti do jednotlivých hlasů podle polohy a rozsahu hlasu. Cvičením rozsah rozvíjet, ale nepřehánět do hloubky a výšky.
3. Nezpívat dlouho. Zařazovat mezi zpěv přestávky.
4. Délka dechových frází se nesmí přehánět. Sbormistr musí dbát na větrání a co nejmenší prašnost zkušebny.
5. Nezpívat při rýmě a nachlazení. Poučit děti, jak předcházet těmto nemocem (nepít studené nápoje, ve venkovních prostorách dýchat nosem)
6. Nezpívat při fyzické zátěži (pochod do kopce, na prašných cestách, při nácvičku rychlejších tanců – dochází totiž k neúměrnému zvýšení spodního tlaku vzduchu na hlasivky).²²¹

Dále by sbormistr měl dbát, aby si děti před zpěvem zbytečně naprázdno neodkašlávaly, protože dochází k namáhání hrtanu. Nesmí však péči o hlas příliš přehánět. Pokud nebude hlas „otužován“, nedojde k dostatečnému vypěstování zdravé odolnosti hlasu. Za velmi zdravé je považováno zpívání v přírodě.²²²

²¹⁹ SLAVÍKOVÁ, Marie. *Psychologické aspekty hlasové výchovy žáků základní školy*. Plzeň: Západočeská univerzita, 2004, s. 14. ISBN 80-7043-261-6.

²²⁰ OBEŠLOVÁ, Miluše. *Hlasová výchova 6 - 9letých dětí na základní škole*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2005, s. 66. ISBN 80-7040-439-1.

²²¹ HAMAN, Jaroslav a SKOPAL, Jiří. *Práce s dětským pěveckým sborem na prvním stupni základní školy*. 2., upr. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2007, s. 41. ISBN 978-80-7041-009-7.

²²² VRCHOTOVÁ-PÁTOVÁ, Jarmila. *Didaktika zpěvu pro sólisty, sborové pěvce a budoucí pěvecké pedagogy*. 2. vyd. Plzeň: Západočeská univerzita, 2002, s. 15. ISBN 80-7082-842-0.

5.8 Intonační dovednosti

Při rozvíjení intonačních dovedností v ŠPS jsou děti vedeny k intonační čistotě všech tónů, které zpívají (při hlasových cvičeních, při zpěvu nacvičovaných i známých písní, při nápodobě předehraných tónů). Rozvoj intonačních dovedností rovněž spočívá také ve výchově k samostatné intonaci podle not.²²³

Ve ŠPS bývá častým problémem nedokonalá intonační čistota. V průběhu zpěvu tak dochází k intonačním nepřesnostem (zpívání nad tónem – distonování a zpívání pod tónem – detonování). Čistá intonace je podmíněna správnou intonační představou a hlasovou technikou. Jednou z hlavních příčin intonačních chyb je nesprávná intonační a pěvecká představa kvality tónů. Intonační představa je podmíněna rozvojem paměti a hudební představivostí, souvisí s rozvojem harmonického a tonálního citění. Pěvecká představa se formuje aktivním zpěvem a postupně se vyvíjí získáním pěveckých zkušeností. Zlepšováním pěvecké představy dochází jak k rozvoji intonační přesnosti, tak k rozvoji pěveckých dovedností. Obě zmíněné představy jsou závislé na činnosti sluchu a je nutné je rozvíjet a cvičit.²²⁴

K intonační čistotě musí být děti vedeny od samého začátku výuky zpěvu. Pokud se dětem nedaří zpívat tóny čistě, je to způsobeno již výše zmíněnou nedokonalou intonační čistotou nebo výběrem písně, která je příliš těžká. Obtížnost písně často spočívá v nadměrném hlasovém rozsahu, v intonační náročnosti, ve složitém rytmu a rychlém tempu. Jednou ze zásad čisté intonace je zpívat s dětmi jen to, na co stačí svými dovednostmi.²²⁵

Intonaci ve významu „zpěv podle not“ můžeme ve ŠPS rozvíjet zvolenou intonační metodou (např. tonální písňovou metodou²²⁶ či metodou tvořivé intonace²²⁷).

5.9 Rytmus

Bude-li se sbormistr od začátku sborové práce věnovat rozvíjení citění pro rytmus a příležitostně ho spojí s pohybem těla, podpoří tím správné držení těla, ladnost a koordinaci

²²³ STAŠEK, Čestmír. *ABC začínajícího sbormistra: receptář ve 40 bodech*. Praha: Supraphon, 1981, s. 60.

²²⁴ TICHÁ, Alena. *Hlasová výchova v dětském sboru prostřednictvím her a motivací*. Praha: Národní informační a poradenské středisko pro kulturu, 2004, s. 74-75. ISBN 80-7068-186-1.

²²⁵ STAŠEK, Čestmír. *ABC začínajícího sbormistra: receptář ve 40 bodech*. Praha: Supraphon, 1981, s. 60-61.

²²⁶ DANIEL, LADISLAV. *Metodika hudební výchovy*. Ostrava: Montanex, 2001, s. 32-53. ISBN 80-85300-98-2.

²²⁷ TICHÁ, Alena. *Učíme děti zpívat: hlasová výchova pomocí her pro děti od 5 do 11 let*. 2. vyd. Praha: Portál, 2009, s. 67-71. ISBN 978-80-7367-562-2.

pohybů.²²⁸ Na rozdíl od intonace nemají děti s rytmem při zpívání takové potíže. Hlavním důvodem je, že rytmus ve vokálních písních není tak náročný.²²⁹

Ve ŠPS věnujeme pozornost hlavně:

1. Smyslu pro takt (střídání přízvučných a nepřízvučných dob). Procvičujeme především tleskáním s důrazem na přízvuky. Dbáme přitom na jednotné tleskání a dopomáháme počítáním (raz, dva...).
2. Udržení tempa. Při nácvičku nejprve tleskáme čtvrt'ové hodnoty podle metronomu. Později můžeme zpívat na jednom nebo více opakujících se tónech na slabiky. Rychlejší tempo je pro děti snazší než tempo volnější.
3. Rozdělení určité hodnoty na dvě nebo tři kratší (např. notu čtvrt'ovou na dvě noty osminové nebo triolu). Opět procvičujeme tleskáním nebo zpěvem. Dbáme na pravidelnost a neuspěchanost kraších hodnot.
4. Principu synkopy. Procvičujeme tleskáním nebo zpěvem určitých částí známých písní.
5. Tečkovanému rytmu. Taktéž procvičujeme tleskáním a zpěvem vybraných míst nacvičovaných písní.²³⁰

Kromě zmíněných rytmických útvarů věnujeme pozornost problémovým rytmickým místům v právě nacvičované písni. Vhodné je daný rytmus vysvětlit a procvičit tleskáním, nebo zpěvem na jednom tónu nebo příslušné melodii.²³¹

U dětí prvních a druhých tříd bychom se na začátku výcviku měli zaměřit na rytmus řeči. Příkladem je vyhledávání dvojslabičných a trojslabičných slov k procvičení výslovnosti a struktury dvoudobého a třídobého taktu. Sbormistr zadá příslušný tón, který snižuje a zvyšuje o stupeň v souladu s hlasovou a intonační výchovou. Děti zpívají daný rytmus dle pokynů sbormistra. Dalším příkladem je hra na rytmickou ozvěnu. Sbormistr vytleská nebo zahraje konkrétní rytmus a děti ho zopakují. Dále mohou děti rytmus obměňovat nebo vymýšlet slova na zadanou rytmickou figuru. Za zmínku stojí i rytmické rondo, kdy sbormistr předvede motiv a skupina ho zopakuje a vybraní jednotlivci ho postupně obměňují.²³²

²²⁸ HAMAN, Jaroslav a SKOPAL, Jiří. *Práce s dětským pěveckým sborem na prvním stupni základní školy. 2.*, upr. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2007, s. 59. ISBN 978-80-7041-009-7.

²²⁹ STAŠEK, Čestmír. *ABC začínajícího sbormistra: receptář ve 40 bodech*. Praha: Supraphon, 1981, s. 70.

²³⁰ Tamtéž: s. 71-72.

²³¹ Tamtéž: s. 73.

²³² HAMAN, Jaroslav a SKOPAL, Jiří. *Práce s dětským pěveckým sborem na prvním stupni základní školy. 2.*, upr. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2007, s. 59. ISBN 978-80-7041-009-7.

U dětí ze třetích až pátých tříd se zaměřujeme na následující cvičení:

1. Při zpěvu písní vytleskáváme a hrajeme pouze těžké doby.
2. Udáváme rytmus na orffovských hudebních nástrojích nebo vytleskáváme rytmus známé písně.
3. V předvedené ukázce určujeme dvoudobý a třídobý takt.
4. Podle vybraného zahraničního úryvku poznáváme již známou píseň.
5. V rytmické ukázce dobře nacvičené písně opravujeme uměle vytvořenou chybu.
6. Provádíme další nejrůznější rytmická cvičení.²³³

Výzkumná otázka: Na co dbáte při zpěvu u dětí? Jakými metodami a cvičeními rozvíjíte hlas, rytmus, intonaci a pohyb?

Petr Lukáš uvádí, že při zpěvu u dětí dbá především na správný postoj, na dech, na uvolněná ústa, na hlas (důležité je, aby si děti hlas nezničily) a na radost ze zpívání. Je toho názoru, že před volbou metod je potřeba si děti nejprve poslechnout, aby zjistil, co jim může nabídnout. Každé dítě se určitým způsobem projevuje a každé dítě má své možnosti a potřeby. Některé dítě se musí naučit dýchat, jiné zase zazpívat tón. Výběr metod ve ŠPS srovnává s výběrem metod ve školním vyučování. Snaží se pro děti zvolit vhodnou cestu, která jim bude vyhovovat. Petr Lukáš odmítl zmínit konkrétní metody, protože je toho názoru, že jsou pořád jiné a neustále se vyvíjejí. Jednotlivé metody upravuje dle potřeb ŠPS. Zmínil, že čerpá například z metod práce Aloise Motýla, Tomáše Motýla, Heleny Stojaníkové, Petra Pálky, Milana Uherka, Aleny Tiché, Svatavy Šubrtové nebo Jany Koubkové.²³⁴

Marie Foglová uvádí, že dbá na správný sed a postoj při zpěvu. Dále se zabývá samotným zpíváním. Názornou ukázkou předvede dětem různé varianty týkající se např. tvoření tónu, dýchání, které si děti vyzkoušejí a rozhodnou, zda jsou správné či nesprávné. Dbá na to, aby se děti učily získáváním zkušeností. Hlasové výchově se věnuje pouze v rámci celého ŠPS, protože v takovém množství dětí není schopna věnovat se každému zvlášť. Pohyb a rytmus příliš nerozvíjí. Důvodem je, že se jim sbormistři/učitelé věnují v rámci hudební výchovy a z toho pak ve ŠPS vychází. Ve ŠPS se rytmu věnují pouze v rámci nácvičku písní.²³⁵

²³³ HAMAN, Jaroslav a SKOPAL, Jiří. *Práce s dětským pěveckým sborem na prvním stupni základní školy. 2.*, upr. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2007, s. 59-60. ISBN 978-80-7041-009-7.

²³⁴ LUKÁŠ, Petr, sbormistr ŠPS Klubičko a Loučňáček [ústní sdělení]. Loučná nad Desnou, 10. 3. 2023.

²³⁵ FOGLOVÁ, Marie, sbormistryně ŠPS Jabloňka [ústní sdělení]. Šumperk, 18. 3. 2023.

Irena Francová uvádí, že při zpěvu dbala na správné návyky zpěváka – dochvilnost, správný sed a postoj, správné dýchání, šetření hlasu a nasazení tónu. Dále dbala na to, aby se děti soustředily na práci, poslouchaly sebe, své sousedy, jiné hlasy, nástroje, prožívaly píseň apod. Používala metodu ozvěny. Rytmus u dětí rozvíjela učením se rytmických doprovodů. Děti rozvíjela i v doprovodu instrumentálním. V rámci intonace se věnovala zpěvu kánonů. Pohybu se věnovala pouze v souvislosti s vybranou písní. Na soustředěních rozvíjela hudební dovednosti dětí pomocí hudebních her a soutěží.²³⁶

Gabriela Kovářová uvádí, že při zpěvu dbá na rovné sezení a na krásné, radostné zpívání (např. zpívání hlavovým tónem, výraz) tak, aby si děti nezničily hlasivky. Dále dbá na slušné chování. Nejčastěji využívá metodu nápodobou. Rytmus rozvíjí v rámci rytmických cvičení jako je tzv. zakázané slovo (vybrané/zakázané slovo nesmí vyslovit, znázorní ho pohybem), říkanky a rozcvičení mluvidel (např. „*Dej mi Máří, dej mi pusu*“ – místo slova pusa zazní zvuk). U hlasu se věnuje také rozmluvení. Pohyb zapojuje do písně. Dle názoru Gabriely Kovářové je náročné děti sjednotit při pohybu. Při volbě metod a cvičení se snaží o pestrost, aby nedošlo k jednotvárnosti.²³⁷

Daniela Vraiová uvádí, že při zpěvu dbala na to, aby děti nekřičely, zpívaly hlavovým tónem a nezpívaly hrdelním tónem. Při zpěvu dvojhlasé písně učila děti vnímat hlas druhý. Poukazuje, že není vhodné, aby si děti při dvojhlasém zpěvu zacpávaly uši. Pracovala na tom, aby děti zpívaly rády a jejich přednes byl přirozený. Rozvíjení pohybu a rytmu se věnovala v rámci nácvičku a přednesu písní.²³⁸

Lenka Pohanková uvádí, že žákům připomíná, jak mají správně sedět, nadechovat se a zpívat. V některých případech cvičí vybranou složku hlasové výchovy během rozezpívání, ale častěji se jí věnuje v rámci konkrétní písně. Konkrétní metody nezmiňuje, protože dle jejich slov jako začínající sbormistr nové metody stále hledá.²³⁹

Ivana Kleinová a Šárka Tolochová uvádí, že nejvíce rozvíjejí a dbají o hlas v rámci rozezpívání, kde mají prostor pracovat na správné artikulaci, intonaci, výrazu, volnosti, znělosti a barvě hlasu. Rytmus samostatnými rytmickými cvičeními nerozvíjejí, spojují ho přímo s nacvičovanou písní. Občas využívají metodu tzv. ozvěny. Rytmus rozvíjí také hrou

²³⁶ FRANCOVÁ, Irena, bývalá sbormistryně ŠPS Jablůňka [písemné sdělení]. 30. 3. 2023.

²³⁷ KOVÁŘOVÁ, Gabriela, sbormistryně ŠPS Plamínek z Holešova [ústní sdělení]. Šumperk, 19. 3. 2023.

²³⁸ VRAJOVÁ, Daniela, bývala sbormistryně ŠPS a současná sbormistryně dětského pěveckého sboru Campanella [ústní sdělení]. Olomouc, 5. 4. 2023.

²³⁹ POHANKOVÁ, Lenka, sbormistryně ŠPS Slavík a Slaviček [písemné sdělení]. 27. 3. 2023.

na orffovské nástroje anebo hrou na tělo, kde současně dochází k rozvíjení pohybu. Pohybu se věnují v rámci doprovodu písní, rozezpívání a dbají na přirozený a uvolnění postoj dětí.²⁴⁰

Pavla Zerzáňová uvádí, že dbá na správný sed, postoj, dýchání a na hlas. V rámci rozezpívání se s dětmi protahuje, aby došlo k uvolnění celého těla a používá osvědčená cvičení od Aleny Tiché. Pavla Zerzáňová usiluje o to, aby si děti nezničily hlas především křikem. Učí je zpívat s lehkostí a hlavovým tónem, tak aby slyšely sebe i své sousedy. Hlasová cvičení volí podle toho, na co se ve ŠPS potřebuje zaměřit. Na rozvoj rytmu se zaměřuje hlavně při nácviu písní. Také učí děti rozvíjet jejich intonaci nácvikem vícehlasých písní. Pohybu se příliš nevěnuje, protože je zastáncem názoru, že sbor je především o zpívání. Občas do vybrané písně vloží pohyb, ale je raději, když se děti přirozeně při zpěvu hýbou.²⁴¹

Vyhodnocení výzkumné otázky

Respondenti při zpěvu dbají především na správný sed a postoj, na dech, na hlas. Při rozvíjení hlasu se věnují hlavovému tónu, znělosti, barvě tónu, artikulaci apod. Všichni respondenti dbají na rytmus především při nácviu písní. Výjimkou je 1 respondent, který rytmus rozvíjí navíc i různými rytmickými cvičeními (např. říkankami). 3 respondenti se snaží rozvíjet intonaci dětí zpíváním vícehlasých písní, kdy se děti musí naučit vnímat i jiné hlasy. Pohybu se nejčastěji věnují v rámci rozezpívání (uvolnění těla) nebo nácviu a přednesu písní. Dle názoru 1 respondenta není vhodné do písní zařazovat mnoho pohybu. 2 respondenti rozvíjí pohyb i hrou na tělo. Respondenti nejčastěji využívají metodu nápodoby. 2 respondenti neuvádí konkrétní metody ani cvičení. Jsou názoru, že každý sbormistr musí jednotlivá cvičení a metody přizpůsobit potřebám ŠPS.

Z výčtu, který respondenti uvedli, je patrné, že při zpěvu je nutné dbát na mnoho proměnných. Každý sbor i sbormistr je jiný a každému bude vyhovovat jiný typ práce.

5.10 Nácvik písně

Osvojit si novou píseň znamená především zvládnout její melodii, rytmus a text. Čestmír Stašek doporučuje komplexní nácvik jednotlivých složek písní. Neznamená to však, že bychom

²⁴⁰ KLEINOVÁ, Ivana a TOLOCHOVÁ, Šárka, sbormistryně ŠPS Mini Domino, Sluníčka, Cvrčci a Domino při ZŠ Ilji Hurníka v Opavě [ústní sdělení]. 12. 5. 2023.

²⁴¹ ZERZÁŇOVÁ, Pavla, sbormistryně ŠPS Ptáčata a Ptáčátka [ústní sdělení]. Šumperk, 18. 5. 2023.

se obtížným úsekům písně neměli věnovat zvlášť. Vhodné je tyto obtížné úseky probrat předem při hlasových cvičeních.²⁴²

5.10.1 Nácviik jednohlasé písně – nápodobou

Pokud děti ve ŠPS ještě nezvládají zpěv z notového záznamu, je vhodné využít nácviik písně nápodobou. Při nácviiku písně nápodobou se v první etapě zaměřujeme na seznámení s písní. Sbormistr musí předvést píseň v její dokonalé podobě, protože první dojem mívá často velký vliv na její nácviik. Po předvedení písně následuje krátký rozhovor, ve kterém dochází k vysvětlení neznámých slov, objasnění hlavní myšlenky a výchovného prvku. V rámci rozhovoru lze zmínit i skladatele, textaře nebo použít fotografie. Druhá etapa zahrnuje hlasová, intonační a rytmická přípravná cvičení. Ve třetí etapě dochází k nácviiku písní po částech. Sbormistr zahraje a zazpívá kratší část písně. Sbor pouze poslouchá. Následně vybraný jednotlivec, skupina nebo celý sbor na pokyn sbormistra opakuje. Sbormistr postupně připojuje další úryvky k těm předchozím. Na závěr se celá píseň přezpívá. Každým opakováním vylepšujeme jednotlivé složky písně.²⁴³

5.10.2 Nácviik jednohlasé písně – podle notového záznamu

Nácviik jednohlasé písně podle notového záznamu závisí na intonační vyspělosti dětí. U ŠPS většinou nejsou intonační dovednosti na takové úrovni, aby nácviik písně mohl probíhat pouze z notového záznamu.²⁴⁴ Pokud se však sbormistr rozhodne pro tuto volbu, musí mít na paměti, že zpočátku bude nácviik obtížnější než nácviik písně nápodobou. U dětí navštěvující první a druhou třídu může zpočátku místo notového zápisu postačit řada nestejně dlouhých čárek (znázorňují délku not) v různé výšce pod a nad jednou orientační linkou. Vhodné je využít při nácviiku písně i tonální písňovou metodu Ladislava Daniela. Pro všechny písně, které děti

²⁴² STAŠEK, Čestmír. *ABC začínajícího sbormistra: receptář ve 40 bodech*. Praha: Supraphon, 1981, s. 38.

²⁴³ HAMAN, Jaroslav a SKOPAL, Jiří. *Práce s dětským pěveckým sborem na prvním stupni základní školy*. 2., upr. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2007, s. 24-25. ISBN 978-80-7041-009-7.

²⁴⁴ FEDOR, Viliam a VRCHOTOVÁ-PÁTOVÁ, Jarmila. *Sborový zpěv a řízení sboru: pro dálkově studující na IP*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1962, s. 17.

nejsou schopny zvládnout pouze z not je vhodný **kombinovaný nácvik**. Části písně jsou nacvičeny podle sluchu, ale s notovou oporou.²⁴⁵

5.10.3 Nácvik dvojhlasých a vícehlasých písní

K nácviku dvojhlasých a vícehlasých písní přistupujeme až v případě zvládnutí písní jednohlasých. Pokud sbor zpívá pouze písně jednohlasé, neznamena to, že je méněcenný oproti sborům zpívající písně dvojhlasé či vícehlasé. Unisono může být velice působivé, pokud dáme vyniknout dokonalosti a jednotnosti písní. Někteří sbormistři začínají s vícehlasem z důvodu, že chtějí skrýt nedostatky, které jsou v unisonu zřetelně patrné (např. výrazové a technické nepřesnosti). To je ovšem chybné rozhodnutí. K nácviku dvojhlasu a následně vícehlasu nemůžeme přistoupit dříve, dokud není ve sboru hlasová vyspělost, přesný rytmus a intonace, zřetelná artikulace a kázeň.²⁴⁶ Při samotném nácviku písně nesmíme opomenout motivaci, vzorový přednes, rozhovor, nácvik hlasů a obtížných intervalů nápodobou. Je-li ve ŠPS jediný sbormistr, naučí první hlas obě hlasové skupiny. Následně se věnuje hlasu druhému, který nacvičuje po částech a jednotlivé fráze okamžitě spojuje. Je výhodné snadnější melodii zpívat (většinou první hlas) slabě a obtížnější ve střední intenzitě. Postupně vyrovnáváme dynamiku u obou hlasů a přestáváme podporovat obtížnější hlas.²⁴⁷ Jestliže se ve ŠPS nachází více sbormistrů, je možné nacvičovat hlasy zvlášť v oddělených místnostech a až poté je spojit na společné zkoušce.²⁴⁸ Při nácviku písně vícehlasé je potřeba promyslet obtížnost jednotlivých hlasů. Je výhodné spojit nejprve hlasy, které spolu souvisí intonačně nebo rytmicky a posléze spojovat nesourodé hlasy.²⁴⁹

Výzkumná otázka: Jak probíhá nácvik písní?

Petr Lukáš uvádí, že cíleně vede děti k tomu, aby uměly zpívat z listu. Když následně předá dětem notový zápis, jsou schopny odhadnout, jak bude melodie znít. Předloženou píseň

²⁴⁵ HAMAN, Jaroslav a SKOPAL, Jiří. *Práce s dětským pěveckým sborem na prvním stupni základní školy*. 2., upr. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2007, s. 25-26. ISBN 978-80-7041-009-7.

²⁴⁶ STAŠEK, Čestmír. *Pěvecký soubor na ZDŠ*. Comenium musicum, 5. Praha: Supraphon, 1967, s. 64.

²⁴⁷ HAMAN, Jaroslav a SKOPAL, Jiří. *Práce s dětským pěveckým sborem na prvním stupni základní školy*. 2., upr. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2007, s. 29. ISBN 978-80-7041-009-7.

²⁴⁸ FEDOR, Viliam a VRCHOTOVÁ-PÁTOVÁ, Jarmila. *Sborový zpěv a řízení sboru: pro dálkově studující na IP*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1962, s. 16.

²⁴⁹ HAMAN, Jaroslav a SKOPAL, Jiří. *Práce s dětským pěveckým sborem na prvním stupni základní školy*. 2., upr. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2007, s. 29. ISBN 978-80-7041-009-7.

rozdává dětem v tištěné podobě nebo promítá formou projekce. V první fázi nácviku udělá základní vhléd do vybrané písně. To znamená, že si s dětmi popovídá o významu písně, zejména pokud se jedná o píseň cizojazyčnou. Jestliže se jedná o jednohlasou píseň, probíhá nácvik melodie po částech. Nácviku předchází předvedení písně sbormistrem nebo poslech písně ze záznamu. Pokud se jedná o píseň vícehlasou probíhá nácvik postupně po částech v jednotlivých hlasech. V rámci nácviku vícehlasu využívá i dělené zkoušky. Už do rozezpívání zařazuje témata nebo fráze, které se následně objeví v nové písni. V závěrečné fázi se věnuje interpretaci písně a choreografii.²⁵⁰

Marie Foglová uvádí, že jako první rozdají dětem noty. Vybrané dítě přečte slova písně a následně celý sbor po něm text přeřiká. V rámci textu se zaměřují na užitá slova v písni a jejich význam. Jestliže děti textu nerozumí, dochází k dovysvětlení jako je tomu např. u nářečí. Na text navazuje nácvik rytmu. Sbornistr přeřiká rytmus po jednotlivých frázích a sbor po něm zopakuje. Následně do jednotlivých frází dostávají melodii. Sbornistr melodii zahraje a zazpívá a sbor poslouchá a opakuje. Dochází tedy k postupnému spojování jednotlivých frází. V závěru se soustředí na problémová místa, které se ve vybrané písni vyskytují. Jednoduché kánony nacvičují v rámci rozezpívání, kdy se děti učí zaměřit se na svoji melodii.²⁵¹

Irena Francová uvádí, že nejprve docházelo k předvedení písně sbormistrem a následoval rozhovor o písni. Ten byl zaměřen na myšlenky a náladu vybrané písně. Dále bylo podstatné promyslet stavbu písně, rozdělení na jednotlivé části, opakující se motivy, variace apod. Jestliže se jednalo o vícehlasou píseň, docházelo k nácviku po hlasech. V rámci hlasů či celého sboru se zaměřovali na těžší části s korepeticí. Irena Francová poukazuje na neefektivnost stálého opakování celé písně. V závěru nácviku pozvali paní korepetitorku a trénovali přednes písně s klavírním doprovodem.²⁵²

Gabriela Kovářová uvádí, že nácvik písně probíhá nápodobou. Dětem píseň předzpívá a oni na základě slyšeného opakuji.²⁵³

Daniela Vrajová uvádí, že v první fázi zazpívá vybranou píseň tak, jak má vypadat. To znamená v tempu, s doprovodem a řádnou artikulací textu. V druhé fázi rozčlení píseň na menší fráze (čtyřtaktové). Zazpívá a děti po frázích opakuji po sbormistryni tzv. ozvěnou až do konce písně. Pokud se v písni objeví fráze složitější, tak ji rovnou opraví a pro jistotu ji

²⁵⁰ LUKÁŠ, Petr, sbornistr ŠPS Klubičko a Loučňáček [ústní sdělení]. Loučná nad Desnou, 10. 3. 2023.

²⁵¹ FOGLOVÁ, Marie, sbornistryně ŠPS Jabloňka [ústní sdělení]. Šumperk, 18. 3. 2023.

²⁵² FRANCOVÁ, Irena, bývalá sbornistryně ŠPS Jabloňka [písemné sdělení]. 30. 3. 2023.

²⁵³ KOVÁŘOVÁ, Gabriela, sbornistryně ŠPS Plamínek z Holešova [ústní sdělení]. Šumperk, 19. 3. 2023.

zopakuje ještě dvakrát nebo třikrát. Následně se vrátí zpět na začátek písně. Tentokrát píseň zopakuje po osmitaktových frázích. Jestliže je píseň kratší, tak v další fázi už ji přezpívají celou. Je nutné, aby sbor kompletní píseň přezpíval čtyřikrát nebo pětkrát z důvodu fixace. Daniela Vraiová při některém opakování přidává pohyb, aby děti píseň neomrzela a zpívaly ji stále s chutí. V poslední fázi, kdy děti mají píseň již naučenou, přidává klavírní doprovod. Doprovází v momentě, kdy mají nacvičenou celou píseň, protože při nácvičku potřebuje slyšet děti, jestli zpívají správné noty a udržují rytmus.²⁵⁴

Lenka Pohanková uvádí, že nácviček písně probíhá nápodobou. Píseň předzpívá a sbor opakuje.²⁵⁵

Ivana Kleinová a Šárka Tolochová uvádí, že nácviček písně probíhá nápodobou. Nácviček začínají předzpíváním písně. Pokračují rozbořem a vysvětlením textu. Text recitují rovnou v rytmu po kratších úsecích. Následně se zabývají melodií písně, kdy mění i její tóninu. K nácvičku písně přidávají i pohyb. Doporučují provádět nácviček v kratších úsecích co nejatraktivněji. U oddělení Cvrčků přidávají k nácvičku písně noty a učí děti postupně se orientovat v partituře.²⁵⁶

Pavla Zeržánová uvádí, že nácviček začínají rytmickým přeřikáním textu. Následně korepetitorka zahraje melodií po malých částech. Jestliže jsou ve ŠPS děti, které píseň umí, tak ji předzpívávají. Ostatní děti se po malých částech postupně přidávají. Při nácvičku těžší melodie se snaží ukazovat vyšší a nižší tón. Pavla Zeržánová má osvědčené ukazování vyššího tónu do výšky očí, aby děti nezpívaly krkem („*Čím vyšší tón, tím ho chci dostat dál.*“).²⁵⁷

Vyhodnocení výzkumné otázky:

Respondenti se shodují na nácvičku písně nápodobou. To znamená, že sbormistr píseň předvede (nebo přehraje ze záznamu – uvádí 1 respondent) a následně zahraje nebo zazpívá jednotlivé části písně, které postupně spojuje. Sbor dle pokynů sbormistra opakuje. Závěrem píseň přezpívají celou. 5 respondentů uvádí, že před samotným nácvičkem písně se věnují rozhovoru o písně, kdy se zaměřují především na rozbor textu písně. 1 respondent navíc zařazuje fráze nové písně už do rozezpívání. 1 respondent upozorňuje na bezvýznamnost neustálého

²⁵⁴ VRAJOVÁ, Daniela, bývala sbormistryně ŠPS a současná sbormistryně dětského pěveckého sboru Campanella [ústní sdělení]. Olomouc, 5. 4. 2023.

²⁵⁵ POHANKOVÁ, Lenka, sbormistryně ŠPS Slavík a Slaviček [písemné sdělení]. 27. 3. 2023.

²⁵⁶ KLEINOVÁ, Ivana a TOLOCHOVÁ, Šárka, sbormistryně ŠPS Mini Domino, Slunička, Cvrčci a Domino při ZŠ Ilji Hurníka v Opavě [ústní sdělení]. 12. 5. 2023.

²⁵⁷ ZERŽÁNOVÁ, Pavla, sbormistryně ŠPS Ptáčata a Ptáčátka [ústní sdělení]. Šumperk, 18. 5. 2023.

opakování celé písně. 1 respondent při opakování zařazuje pohyb, aby děti zůstaly aktivní a zpívaly stále s radostí. Během nácvičku písní se respondenti zaměřují na text, rytmus, melodii, intonaci a na další výrazové prvky. Dle potřeby a věku dětí využívají i notové opory. 3 respondenti nacvičují vícehlasé písně po jednotlivých hlasech a po částech. Využívají i dělené zkoušky, kdy jednotlivé hlasy nacvičují melodii písně samostatně.

Respondenti jsou toho názoru, že u dětí na 1. stupni ZŠ je nejefektivnější nácviček písně nápodobou. Hlavním důvodem je neznalost notového záznamu u dětí mladšího školního věku.

Je něco, co byste doporučili nebo máte osvědčené a rádi byste předali začínajícím sbormistrům? (repertoár, dechová cvičení, tipy na rozezpívání, ...)

Petr Lukáš vzkazuje: „*Milí sbormistři je to paráda být s dětma. Moc to všem doporučuji. Užijte si s nimi muziky a pěkných chvil. Kdybyste cokoliv potřebovali nebo chtěli od nás, rádi poskytneme, pomůžeme.*“²⁵⁸

Marie Foglová sděluje: „*Opravdu bych doporučila, aby byli jako houba a koukali se kolem sebe. Ono se dá sehnat takových věcí a vím, že to je časově náročný, protože se musí selektovat, co je vhodné, co není vhodné. Ale když se jede na hudební seminář, tak tam toho člověk pochytí co nejvíc. Dále bych doporučila být lidský. Nejde říct: „A ty zpíváš blbě, ven.“ Být lidský a ty děti pochopí, že je to pak s nimi hezký.*“²⁵⁹

Irena Francová podtrhla toto doporučení: „*Doporučuji na rozezpívání kánony (i stará hudba) a různé hříčky. Dále cvičení na dech, hlas a výslovnost od Aleny Tiché a skriptum pro 1. stupeň ZŠ od sbormistra Jaroslava Hamana – základy dirigování, organizace sboru apod. Program koncertu sestavovat následovně. Za první píseň veselá, rázná a zažitá. Za druhé píseň těžší a zajímavá. Za třetí změna nálady, rytmu a tempa. A závěr zase veselý a nerozpačitý.*“²⁶⁰

Gabriela Kovářová odpovídá: „*My určitě hodně čerpáme a hodně nám pomáhají hudební a sbormistrovské semináře, které doporučuji navštívit. Z každého si snažíme něco vzít, rádi se necháme inspirovat.*“²⁶¹

Daniela Vrajová doporučuje: „*Myslím, že je nejvíc důležitý, že člověk si musí rozmyslet, jestli to opravdu chce a jestli to chce, tak to dokáže. Nebát se toho, že to nedokáže, že to nejde.*“

²⁵⁸ LUKÁŠ, Petr, sbormistr ŠPS Klubičko a Loučňáček [ústní sdělení]. Loučná nad Desnou, 10. 3. 2023.

²⁵⁹ FOGLOVÁ, Marie, sbormistryně ŠPS Jabloňka [ústní sdělení]. Šumperk, 18. 3. 2023.

²⁶⁰ FRANCOVÁ, Irena, bývalá sbormistryně ŠPS Jabloňka [písemné sdělení]. 30. 3. 2023.

²⁶¹ KOVÁŘOVÁ, Gabriela, sbormistryně ŠPS Plamínek z Holešova [ústní sdělení]. Šumperk, 19. 3. 2023.

Všechno jde, ale musím být proto maximálně nadšený. A jestliže budu nadšený, tak pak nebude problém si vybrat repertoár, nebude problém přesvědčit pár dětí, které do toho půjdou, nebude problém říct rodičům o akci. Jak se říká: „Jestliže hořím, můžu zapálit.“ Takže hořet, aby byli schopni ty děti nebo další lidi na to naskočit. V momentě, kdy to budu dělat jenom proto, že je to pověření pana ředitele nebo protože nikdo jiný není, tak to nemá smysl nebo je to polovičaté a nevydrží to dlouho. Takže když má člověk něco dělat, tak to dělat s chutí a nenechat si ji sebrat nějakým malým neúspěchem, protože ty neúspěchy přichází, ale zkoušet co funguje.“²⁶²

Lenka Pohanková předesílá: *„Rozhodně bych doporučila najít si při vedení sboru dobré spolupracovníky a případně spolupracovat se zkušenějšími lidmi i z jiného sboru nebo jiné školy. Sama jsem spíš v této fázi učení se, ale připadá mi důležitější s někým o tom mluvit než jen mít materiály k použití.“²⁶³*

Ivana Kleinová a Šárka Tolochová vyslovily tento názor: *„Doporučujeme a nepředčíme metodiky Aleny Tiché, z kterých čerpáme. Hudba člověka rozvine, takže když už se ten mladý sbormistr nebo někdo, kdo se rozhoduje dělat sbormistra, pro to rozhodne, tak se mu to tisícinásobně vrátí na té radosti z práce. Sbor jsou v podstatě lidské varhany. Hra na tento nástroj je práce velmi náročná, ale z druhé strany neskutečně krásná. Pracujete nejen s tou hudbou, ale i s tím člověkem. V tom je ta náročnost, ale v tom je i ta krása. Když se podaří naladit ten nástroj na tu radostnou strunu, jak při práci, tak při koncertech, tak to je asi to nejkrásnější, co tomu může ten sbormistr dát. Takže opravdu očekávat nebo vědět, že to je práce náročná, ale z druhé strany tedy obrovsky krásná. Dále doporučujeme nebát se, být tvůrčí a hledat. Důležité je nevzdávat se a snažit se tu radost předávat.“²⁶⁴*

Pavla Zerzáňová vzkazuje: *„Doporučuji dechová cvičení, rozezpívání od paní Aleny Tiché a školení. Repertoár záleží na tom, jaký máte sbor. Jestli máte školku, základní školu, střední školu. Z repertoáru mám osvědčené Barevné písničky od Petra Vočky a Terezy Karlíkové. Dobře se zpívají a dětem se moc líbí. Když se to zpívá jednohlas, je to krásný. Když se tam přidá dvojhlas, je to ještě krásnější. Výhodou je, že je k tomu nahraný podklad. Pokud jedete na různé soutěže nebo na koncerty a určitá píseň se vám líbí, napíšete a seženete.“*

²⁶² VRAJOVÁ, Daniela, bývala sbormistryně ŠPS a současná sbormistryně dětského pěveckého sboru Campanella [ústní sdělení]. Olomouc, 5. 4. 2023.

²⁶³ POHANKOVÁ, Lenka, sbormistryně ŠPS Slavík a Slaviček [písemné sdělení]. 27. 3. 2023.

²⁶⁴ KLEINOVÁ, Ivana a TOLOCHOVÁ, Šárka, sbormistryně ŠPS Mini Domino, Sluníčka, Cvrčci a Domino při ZŠ Ilji Hurníka v Opavě [ústní sdělení]. 12. 5. 2023.

*Sbormistři si rádi vyměňují noty. Sbormistři většinou nemají problém, když je poprosíte, aby vám půjčili nebo poslali svoje noty, když se vám líbí.*²⁶⁵

²⁶⁵ ZERZÁŇOVÁ, Pavla, sbormistryně ŠPS Ptáčata a Ptáčátka [ústní sdělení]. Šumperk, 18. 5. 2023.

ZÁVĚR

ŠPS na 1. stupni ZŠ mají velký význam pro výchovu a vzdělávání dětí. Nabízí jim nejen možnost rozvíjet své hudební schopnosti a dovednosti, ale také vytvořit si nová přátelství, spolupracovat, vystupovat, účastnit se soutěží a festivalů, reprezentovat školu. ŠPS jsou vhodným způsobem, jak dítě může trávit svůj volný čas po skončení školního vyučování. Celkově lze říci, že ŠPS můžou dětem nabídnout nejen hudební zážitky, ale také možnost seberealizace a zažít pocit radosti z hudby.

Hlavním cílem diplomové práce bylo na základě odborné literatury a výzkumného šetření získat a ucelit informace týkající se založení, vedení školního pěveckého sboru. Rovněž sumarizovat rady, tipy a doporučení od zkušených sbormistrů, které budou sloužit jako základ pro začínající sbormistry/učitele.

Cílem první části bylo získat a popsat základní teoretické poznatky týkající problematiky ŠPS na 1. stupni ZŠ. Tento cíl byl dosažen na základě využití odborné literatury.

Cílem druhé části bylo získat informace, rady, tipy a doporučení od zkušených sbormistrů. Tohoto cíle bylo dosaženo prostřednictvím metody rozhovoru. Z výsledků výzkumu vyplývá, že ŠPS nejsou zakládány ani vedeny podle předem daného postupu. Každá ZŠ poskytuje v něčem se odlišující podmínky pro založení a provozování ŠPS. Každý ŠPS vyžaduje specifický způsob práce, který je závislý jak na dětském kolektivu zpěváků, tak na samotném sbormistrovi. Jestliže se učitel vydá na cestu sbormistrovství, musí počítat s tím, že jako v každé práci se mohou objevit i těžší chvíle, které po překonání přinesou očekávaný výsledek.

Věřím, že tato práce poskytne užitečné informace a inspiraci učitelům, kteří chtějí založit anebo vést ŠPS na 1. stupni ZŠ. Práce má ukázat nejen teoretické poznatky, ale i ucelený pohled sbormistrů na vedení ŠPS. Nejedná se o dogmatický text. Kreativita při práci s dětmi je vždy vítaná, zejména pokud přináší radost dětem. Každý sbormistr může na svém sboru pracovat jako na uměleckém díle, na kterém při společném setkávání zanechává svůj rukopis.

SEZNAM ZKRATEK

aj. – a jiné

apod. – a podobně

atd. – a tak dále

Hv – hudební výchova

min. – minut

např. – například

RVP ZV – Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání

s. – strana

SVČ – středisko volného času

ŠPS – školní pěvecký sbor

ŠVP – školní vzdělávací program

tj. – to je

tzv. – takzvaně

ZŠ – základní škola

LITERÁRNÍ ZDROJE A PRAMENY

BUREŠOVÁ, Alena. *Cantus iuventutis*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2002. ISBN 80-244-0437-0.

ČEŠKOVÁ, Olga. *Pěvecká výchova*. 3., opr. vyd. Praha: Akademie múzických umění v Praze, Divadelní fakulta, katedra alternativního a loutkového divadla, 2008. ISBN 978-80-7331-137-7.

DANIEL, LADISLAV. *Metodika hudební výchovy*. Ostrava: Montanex, 2001. ISBN 80-85300-98-2.

FEDOR, Viliam a VRCHOTOVÁ-PÁTOVÁ, Jarmila. *Sborový zpěv a řízení sboru: pro dálkově studující na IP*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1962.

HAMAN, Jaroslav a SKOPAL, Jiří. *Práce s dětským pěveckým sborem na prvním stupni základní školy*. 2., upr. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2007. ISBN 978-80-7041-009-7.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. 4., přepracované a rozšířené vydání. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-0982-9.

KRYSOVÁ, Františka; VRCHOTOVÁ-PÁTOVÁ, Jarmila; URBÁŠKOVÁ-FIALOVÁ, Růžena a KADLECOVÁ, Miloslava. *Hlasová výchova*. 2. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1955.

LÝSEK, František. *Dětský sborový zpěv*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1958.

Myšlenky do kapsy 3. Olomouc: FIN, 1994. ISBN 80-85572-72-8.

OBEŠLOVÁ, Miluše. *Hlasová výchova 6 - 9letých dětí na základní škole*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2005. ISBN 80-7040-439-1.

RANINEC, Jozef. *Ludský hlas a jeho kultivovanie*. Bratislava: SAV, 2003. ISBN 80-224-0768-2.

SLAVÍKOVÁ, Marie. *Psychologické aspekty hlasové výchovy žáků základní školy*. Plzeň: Západočeská univerzita, 2004. ISBN 80-7043-261-6.

STAŠEK, Čestmír. *ABC začínajícího sbormistra: Receptář ve čtyřiceti bodech*. Praha: Supraphon, 1981.

STAŠEK, Čestmír. *Pěvecký soubor na ZDŠ. Comenium musicum, 5*. Praha: Supraphon, 1967.

ŠVAŘÍČEK, Roman a ŠEĐOVÁ, Klára. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0.

TICHÁ, Alena. *Hlasová výchova v dětském sboru prostřednictvím her a motivací*. Praha: Národní informační a poradenské středisko pro kulturu, 2004. ISBN 80-706-8186-1.

TICHÁ, Alena. *Učíme děti zpívat: hlasová výchova pomocí her pro děti od 5 do 11 let*. 2. vyd. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-562-2.

VRCHOTOVÁ-PÁTOVÁ, Jarmila. *Didaktika zpěvu pro sólisty, sborové pěvce a budoucí pěvecké pedagogy*. 2. vyd. Plzeň: Západočeská univerzita, 2002. ISBN 80-7082-842-0.

VRKOČOVÁ, Ludmila. *Slovníček základních hudebních pojmů*. 4. vyd. Praha: L. Vrkočová, 2005. ISBN 80 901611-3-8.

ROZHOVORY ÚSTNĚ I PÍSEMNĚ SDĚLENÉ (rozhovory s respondenty vedeny autorkou textu)

FOGLOVÁ, Marie, sbormistryně ŠPS Jabloňka [ústní sdělení]. Šumperk, 18. 3. 2023.

FRANCOVÁ, Irena, bývalá sbormistryně ŠPS Jabloňka [písemné sdělení]. 30. 3. 2023.

KLEINOVÁ, Ivana a TOLOCHOVÁ, Šárka, sbormistryně ŠPS Mini Domino, Sluníčka, Cvrčci a Domino při ZŠ Ilji Hurníka v Opavě [ústní sdělení]. 12. 5. 2023.

KOVÁŘOVÁ, Gabriela, sbormistryně ŠPS Plamínek z Holešova [ústní sdělení]. Šumperk, 19. 3. 2023.

LUKÁŠ, Petr, sbormistr ŠPS Klubičko a Loučňáček [ústní sdělení]. Loučná nad Desnou, 10. 3. 2023.

POHANKOVÁ, Lenka, sbormistryně ŠPS Slavík a Slavíček [písemné sdělení]. 27. 3. 2023.

VRAJOVÁ, Daniela, bývala sbormistryně ŠPS a současná sbormistryně dětského pěveckého sboru Campanella [ústní sdělení]. Olomouc, 5. 4. 2023.

ZERZÁŇOVÁ, Pavla, sbormistryně ŠPS Ptáčata a Ptáčátka [ústní sdělení]. Šumperk, 18. 5. 2023.